

RISKEJÄ LAPSUUDEN JA NUORUUDEN RAJALLA

Yleensä nuoruuteen yhdistetty riskikäyttäytyminen hervantalaisten kuudesluokkalaisten elämässä vuonna 2008

TUIJA ROUTAMAA
Tampereen yliopisto
Sosiaalityön tutkimuksen laitos
Sosiaalityön pro gradu -tutkielma
22.12.2009

TIIVISTELMÄ

Tampereen yliopisto
Sosiaalityön tutkimuksen laitos

ROUTAMAA, TUIJA: Riskejä lapsuuden ja nuoruuden rajalla -yleensä nuoruuteen yhdistetty riskikäyttäytyminen hervantalaisten 6.-luokkalaisten elämässä vuonna 2008.

Pro gradu -tutkielma, 91 s., 9 liites.

Ohjaaja: Kirsi Juhila

Sosiaalityö

Joulukuu 2009

Tutkielmassa syvennytään siihen, kuinka paljon yleensä nuoruusikään liitetyt riskitekijät vaikuttavat jo alakoulun loppuvaiheessa. Tutkielma pohjautuu määrälliseen tutkimukseen Tampereen suurimman lähiön Hervannan kuudesluokkalaista, ja siihen kuinka paljon he ovat jo törmänneet kyseisiin riskeihin. Tässä mielessä kyseessä on myös tapaustutkimus, suuren vuokra-asuntovaltaisen betonilähiön erityispiirteet on otettava huomioon. Tutkimuksessa keskitytään sellaisiin riskeihin, joiden kohdalla lapsella/nuorella on valinnan mahdollisuus. Tällaisia ovat tässä tapauksessa tupakka, alkoholi ja muut päihteet, internet-käyttäytyminen, seksuaaliasenteet, näpistely, ilkivalta ja väkivaltainen käyttäytyminen. Tutkimus pohjautuu kaikissa Hervannan peruskouluissa 124:tä kuudesluokkalaiselta helmikuussa vuonna 2008 kerättyyn kyselyaineistoon. Idea tutkimukseen lähti omista havainnoistani työskenneltyäni vuosia Hervannassa nuorisohjaajana. Siksi tutkimuksen tulokset eivät ole minulle yllättäviä, enemmänkin omia havaintojani tukevia.

Tutkitut kuudesluokkalaiset ovat törmänneet riskeihin melko paljon. Internetissä käyttäydytään huolestuttavan uskaliaasti. Noin 62 % vastanneista ei ole näyttänyt vanhemmilleen nettiin laittamiaan kuvia ja profiileja. 45,1 % on kertonut netissä olevansa todellista vanhempi, ja 30,6 % kohdannut netissä tapaamansa henkilön kasvokkain. Tupakkaa vastanneista on kokeillut 24,2 % ja alkoholia 25,8 %. Muita päihteitä on kokeillut kaksi vastannutta. Noin joka kolmas vastaaja kertoo näpistelleensä. 14 % heistä kertoo tehneensä väkivaltaa koulussa, ja 9,2 % vapaa-ajalla. Pojat ovat odotetusti aktiivisempia toimijoita väkivallan suhteen. Seksuaaliasenteita tiedusteltaessa 41,5 % on sitä mieltä, että 6.-luokkalaisten on hyväksyttävää seurustella yläkoululaisen kanssa, 31,1 % kertoo mielipiteekseen, että tämänikäisten on hyväksyttävää hyväillä toista vaatteiden päältä, ja 15,4 % mielestä 6.-luokkalaisten on myös hyväksyttävää hyväillä toista vaatteiden alta.

Tutkielmassa pyritään myös valaisemaan lapsuuden ja nuoruuden raja-alueita. Koska lapsuus loppuu ja nuoruus alkaa? Ovatko kuudesluokkalaiset lapsia vai nuoria? Kuinka paljon he saavat itse määrätä asioistaan? Lapsuuden ja nuoruuden raja kirjallisuudessa ja lakiteksteissä on hyvin vaihteleva, sopimuksenvarainen ja häilyvä.

Vastanneista yli 70 % tuntee itsensä nuoreksi. Hieman yli puolet vastanneista on sitä mieltä, että lapsesta tulee nuori 12-vuotiaana tai nuorempana. Kysymistäni aiheista eniten itsemääräämistä vastanneet saavat toteuttaa internetin käytössä. 65,3 % heistä kertoo saavansa itse päättää millä sivuilla vieraillee, ja 44,4 % kertoo saavansa olla netissä päivittäin niin paljon kuin itse haluaa. 28,2

% saa itse päättää nukkumaanmenoaikansa, ja 8,1 % kotiintuloaikansa. 62,6 % vastanneista kertoo saavansa päättää koska herkuttelee.

Alakoululaisten ajatellaan vielä olevan turvassa aikuisten ja nuortenkin maailmalta. Se on alkanut kuitenkin tunkeutua heidän maailmaansa entistä aiemmin. On tärkeää, että lasten ja nuorten kanssa työskenteleviä aikuisia sekä lasten vanhempia herätellään huomaamaan asioiden todellinen laita. Näitä asioita tulee miettiä yhdessä ja kehitellä uudenlaisia työ- ja suhtautumistapoja ennaltaehkäisemään liian varhain tapahtuvaa riskikäyttäytymistä. Itse tahdon kannustaa kehittämään tapoja, jotka rohkaisevat varhaisnuoria takaisin lapsuuteen; siihen, että on vielä hyväksyttävää, houkuttelevaa ja hienoa olla lapsi.

Avainsanat: 6.-luokkalainen, lapsi, lapsuus, nuoruus, riski, riskikäyttäytyminen, alkoholi, tupakka, näpistely, väkivalta, internet, itsemäärääminen, varhainen puuttuminen, ennaltaehkäisy

ABSTRACT

University of Tampere
Department of Social Work Research

ROUTAMAA, TUIJA: The risks in the verge of childhood and youth –The risk behaviors normally linked to youth in the lives of 6th- graders from Hervanta in the year 2008.

Master's thesis, 91 pages, 9 appendix pages

Supervisor: Kirsi Juhila

Social Work

December 2009

My master's thesis focuses on how much the risks that are generally linked to youth, already affect the lives of children in their final stages of elementary school. This is a quantitative research of the 6th- graders who live in Hervanta, the largest suburb of Tampere, and about the amount of risks they have already encountered. In this sense, this is also a case study. The characteristics of a big concrete built suburb, with majority of rental apartments have to be taken in the consideration. The research focuses on exploring the kind of risk behaviors which the children can make a choice on. These kinds of risks in this case are; smoking, alcohol and other intoxicants, internet behaviors, attitudes on sexual behaviors, pilfering, vandalism, and violent behavior. The research is based on a survey that was executed in every 6th- grade class in Hervanta in February of 2008. 124 pupils filled out the questionnaire. The idea for the research originated from my own experience working as a youth worker in Hervanta for many years. That's why the results of the study are not particularly surprising to me, more so they just confirm my own perceptions.

The respondents are encountering the risks in question relatively much. Their internet behaviors are alarmingly daring. Approximately 62 % of the respondents have not shown their parents the profiles and the photos they have uploaded in the internet. 45,1 % have pretended to be older than they really are, and 30,6 % are telling they have encountered face to face a person they had only met in the internet. 24,2 % have smoked cigarettes, and 25,8 % have been drinking alcohol. Two respondents are telling that they have used other intoxicants than alcohol. Approximately every third of the respondents have been pilfering. 14 % of the respondents reveal that they have been violent towards others in school, and 9,2 % in their leisure-time. The boys are predictably more active participants in violent behaviors. When asked about the attitudes on sexuality, 41,5 % of the respondents report that they think it is acceptable for a 6th- grader to be dating a middle school student. 31,1 % think it is acceptable for them to fondle someone with their clothes on, and 15,4 % think it is acceptable for 6th- graders to fondle someone under the clothes.

The research also attempts to illuminate the frontier of childhood and youth. When do the childhood end, and the youth begin? Are 6th- graders children, or part of the youth? How much are they allowed to decide things for themselves? The border of childhood and youth is not clear in the literature and legislation; it's alternating, contractual, and unsteady.

Of all the 6th- graders of my study, over 70 % feel that they were part of youth. A little over half of the respondents think that child becomes a part of youth at the age of 12 or less. Of the issues in question, the use of internet is the subject which the respondents have the most authority in. 65,3 %

of them have the permission to decide for themselves which internet pages they use, and 44,4 % the permission to use the internet daily as long as they want. 28,2 % of the respondents have the authority to decide daily when they go to sleep at night, and 8,1 % the authority to decide their own curfew. 62,6 % have the permission to decide when to eat goodies (candy, crisps etc.).

Elementary school students are assumed to be safe from the adult, and youth world. It has however started to intrude their world earlier than before. It's important to try to awaken the professionals who work with children and young people, and children's parents, to notice the new reality. These issues have to be discussed together, and new methods and approaches should be established to prevent the risk behaviors from starting too early on. I want to urge the adults to develop approaches, which encourage preteens back towards childhood; encourage them to believe that it is still acceptable, attractive and cool to be a child.

Keywords: 6th grader, child, childhood, youth, risk, risk behavior, alcohol, smoking, pilfering, violence, internet, self-determination, early intervention, prevention

SISÄLLYSLUETTELO

1 JOHDANTO	1
2 IKÄ, LAPSUUS JA NUORUUS.....	5
2.1 Neil Postman ja katoava lapsuus	5
2.1.1 Lapsuuden synty	5
2.1.2 Lapsuuden katoaminen.....	7
2.2 Moniulotteinen ikä	8
2.3 Lapsuuden ja nuoruuden rajanmäärittelyn etsintää	11
2.4 Moderni lapsuus	12
2.5 Kuudesluokkalainen, lapsi vai nuori?	13
3 LAPSET, NUORET JA RISKIT: AIKAISEMPAA KIRJALLISUUTTA JA TUTKIMUSTA.....	15
3.1 Tupakka	15
3.1.1 Lasten ja nuorten tupakoinnin historiaa	16
3.1.2 Lasten ja nuorten tupakoinnin kehitys nykypäivään.....	17
3.2 Alkoholi	18
3.2.1 Nuorten alkoholinkäytön ja sen tutkimuksen historiaa Suomessa	18
3.2.2 Suomalaiset lapset/nuoret ja alkoholi	19
3.3 Internet	21
3.3.1 Riskejä internetissä	21
3.3.2 Joitakin nuorten tapaamisareenoita internetissä	24
3.4 Näpistely, ilkivalta, ja väkivalta.....	25
3.5 Varhaisnuorten seksuaalisuus.....	28
4 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	30
4.1 Lasten tutkimisen haasteita ja eettisiä kysymyksiä	30
4.2 Tilastollinen tutkimus ja Hervanta tapauksena	33
4.2.1 Kvantitatiivinen kyselytutkimus	33
4.2.2 Tapaustutkimus.....	34
4.2.3 Lähiö nimeltä Hervanta	35
4.3 Tutkimuksen toteutus.....	37
4.3.1 Lomakkeen syntyprosessi	37
4.3.2 Lomakkeen rakenne.....	39
4.3.3 Tutkimusluvut, saatekirje ja palkinnot osallistumisesta.....	41
4.3.4 Aineistonkeruu	41
4.4 Analyysi	43
4.4.1 SPSS-analyysi.....	45
4.4.2 Validiteetti ja reliabiliteetti	45

5 KUODESLUOKKALAISET, RISKIT JA NIIDEN KASAUTUMINEN..... 47

5.1 Taustatietoja.....47

5.1.1 Lapsi vai nuori?	47
5.1.2 Perhemuoto	48
5.1.3 Aikuiset ja valvonnan määrä	48
5.1.4 Kotiintulo- ja nukkumaanmenoajat	49
5.1.5 Hyvinvointi, harrastukset ja käyttöraha	50

5.2 Riskit ja 6.-luokkalaiset 51

5.2.1 Internet-käyttäytyminen.....	51
5.2.2 Tupakointi	54
5.2.3 Alkoholi ja muut päihteet	56
5.2.4 Näpistely ja ilkivalta	57
5.2.5 Väkivalta.....	58
5.2.6 Seksuaalisuus	59
5.2.7 Itsemäärääminen pähkinänkuoressa	60

5.3 Riskien kasautuminen.....61

5.3.1 Olosuhteet ja riskit.....	61
5.3.2 Riskit ja yhteys muihin riskeihin	69

6 POHDINTAA JA JOHTOPÄÄTÖKSIÄ 77

LÄHTEET 86

LIITE 1, lupakirje lasten vanhemmille 92

LIITE 2, kyselylomake 93

KUVAT, KUVIOT JA TAULUKOT:

KUVA 1.	Rettigin mainoskampanja vuodelta 1913	16
KUVA 2.	Pikku Fennia mainos 1920-luvulta	16
KUVIO 1.	Tunteeko vastaaja olevansa lapsi vai nuori?	47
KUVIO 2.	Koska lapsesta tulee nuori?	47
KUVIO 3.	Aikuisen valvonnan määrä	48
KUVIO 4.	Aikuisten tieto lasten kuulumisista	48
KUVIO 5.	Itse päätetty nukkumaanmeno arkisin	50
KUVIO 6.	Itse päätetty nukkumaanmeno viikonloppuisin	50
KUVIO 7.	Surujen määrä	51
KUVIO 8.	Väsymys päivisin	51
KUVIO 9.	Tupakkakokeilut	55
KUVIO 10.	Tupakoinnin määrä	55
KUVIO 11.	Alkoholia kokeillet, alkoholinkäyttö	56
KUVIO 12.	Säännöllisesti juovien juomiskerrat	56
KUVIO 13.	Seurustelukumppanin ylin mahdollinen ikä, pojat	59
KUVIO 14.	Seurustelukumppanin ylin mahdollinen ikä, tytöt	59
KUVIO 15.	Vanhempien tupakointi ja oma tupakointi	65

TAULUKKO 1.	Vastaajien perhemuoto	48
TAULUKKO 2.	Riskejä internetissä	52
TAULUKKO 3.	Netissä huijaaminen ja varastaminen	53
TAULUKKO 4.	Säännöllisesti tupakoivien mielipiteitä tupakoinnista	55
TAULUKKO 5.	Säännöllisesti alkoholia käyttävien mielipiteitä alkoholista	57
TAULUKKO 6.	Väkivallan uhka ja tekeminen sukupuolittain	58
TAULUKKO 7.	Mielipiteitä seurustelusta ja seksuaalisuudesta sukupuolittain	60
TAULUKKO 8.	Riskit jaoteltuna sen mukaan, tuntee ko itsensä lapseksi vai nuoreksi	62
TAULUKKO 9.	Riskit jaoteltuna sukupuolen mukaan	63
TAULUKKO 10.	Oma kuva internetissä kaikkien nähtävillä, muut riskit	69
TAULUKKO 11.	Kohdannut kasvokkain netissä tapaamansa henkilön, muut riskit	70
TAULUKKO 12.	Tupakkaa kokeilleiden muut riskit	71
TAULUKKO 13.	Alkoholia kokeilleiden muut riskit	72
TAULUKKO 14.	Näpistelleiden muut riskit	74
TAULUKKO 15.	Ilkivaltaa tehneiden muut riskit	75
TAULUKKO 16.	Väkivaltaa tehneiden muut riskit	75
TAULUKKO 17.	Vaatteiden alta hyväilyn hyväksyminen ja muut riskit	76

1 JOHDANTO

Olen työskennellyt nuoriso-ohjaajana Tampereella Hervannan kaupunginosassa vuodesta 2000 lähtien. Olemme kiinnittäneet kollegoideni kanssa useasti vuosien varrella huomiota lapsuuden ja nuoruuden rajan siirtymiseen entistä aiemmaksi. Alaluokkien loppupäässä ongelmat ovat alkaneet entistä laajemmin muistuttaa ongelmia, joita on totuttu pitämään yläluokkalaisten ja sitä vanhempien nuorten ongelmina.

Kuudesluokkalaisten joukosta on varmasti aiemminkin löytynyt muutama ”edistyksellinen uranuurtaja”, joka on ollut mukana monenlaisessa riskikäyttäytymisessä. Viime vuosina on kuitenkin alkanut näyttää siltä, että kuudesluokkalaisten nuoruuden riskeihin tutustumisesta on tullut huomattavasti normaalimpaa, yleisempää ja tavoiteltavampaa kuin aiemmin. Samantyyppistä kehitystä on ollut havaittavissa myös viidesluokkalaisten kohdalla ja jopa sitä nuoremmilla. Kasvavaa huolta ovat aiheuttaneet muun muassa aikaistuneet päihdekokeilut; jopa säännöllisen alkoholin käytön aloittaminen, tupakan poltto, seksuaalisuuden ylikorostunut esiintuominen, huolestuttavan rohkea internet-käyttäytyminen, sekä rikollinen käyttäytyminen.

Suurin osa aiempaa nuorten riskikäyttäytymistä koskevaa tutkimusta käsittelee arvatenkin omaa kohderyhmääni vanhempia nuoria, ei alakoululaisia. Ne kaksi löytämäni tutkimusta, jotka keskittyvät tämän ikäisten riskikäyttäytymiseen, ovat tuloksiltaan ristiriitaisia. Molemmissa tutkimuksissa kysyttiin vastaajien tupakka- ja alkoholikokeiluista. Suomalaisen vuodesta 1977 lähtien vuosittain suoritettun Nuorten terveystapatutkimuksen mukaan tupakoinnin *aloittamisikä* on 2000-luvun aikana ollut kokoajan nousussa. Tutkimuksen mukaan vuonna 2007 10 % 12-vuotiaista tytöistä, ja 16 % samanikäisistä pojista oli kokeillut tupakanpolttoa. Saman tutkimuksen mukaan kaikista tämän ikäisistä vastaajista yli 90 % oli täysin raittiita. (Rimpelä ym. 2007, 26, 37.) Venla Salmen (2004) varhaisnuorten normirikkomuksia pääkaupunkiseudulla kartoittavan tutkimuksen mukaan tupakkaa 12-13-vuotiaista oli kokeillut 44,5 %, ja alkoholia 44,3 %. (Emt., 115-117.) Ristiriidat näiden kahden tutkimuksen välillä ovat suuret. Tutkimukset tosin eroavat toisistaan keräämistavoiltaan, määrittäen, sekä maantieteellisesti. Pohdin näitä eroja hieman myöhemmin tarkemmin, mutta juuri tulosten ristiriitaisuus sai mielenkiintoni aiheeseen kasvamaan entisestään.

Ala-luokkalaisten riskikäyttäytymistä ei siis ole tutkittu ainakaan Suomessa kovin paljon. Aikuiset totta kai haluavat, että 6.-luokkalaisten lapset ovat vielä turvassa. Sumentako tämä halu todellisuuden näkemisen? Lapset ovat ihmisiä ja oman elämänsä asiantuntijoita. Siksi mielestäni on välttämätöntä kysyä näitäkin asioita heiltä itseltään.

Oma tutkimukseni poikkeaa myös edellä mainituista. Huomioon on otettava se, että tässä tutkimuksessa kyseessä on tietyllä tavalla tapaustutkimus alueesta nimeltä Hervanta. Tutkin siis nimenomaan suuren vuokra-asuntovaltaisen betonilähiön 6.-luokkalaisten, koko tämänikäisten hervantalaisten kirjoa helmikuussa 2008. Tulokset ovat hervantalaisia, yleistettävissä ja vertailtavissa ehkä ainoastaan suurin piirtein samanikäisten, -kokoisten ja samankaltaisen historian läpikäyneiden lähiöiden mahdollisten tulosten kanssa.

Tutkimukseni päätehtävänä on selvittää missä laajuudessa yleensä nuoruuteen yhdistetyt riskit näyttäytyvät hervantalaisten peruskoulun 6.-luokkalaisten elämässä.

Selvitän kyselytutkimuksen avulla hervantalaisilta 6.-luokkalaisilta itseltään, ovatko he jo törmänneet yleensä nuoruuteen yhdistettyihin riskitekijöihin. Ja jos he ovat, niin millaisiin ja missä laajuudessa? Pyrin myös selvittämään millä tavalla riskit kasautuvat.

Riski on tutkimukseni keskeisin käsite. Tässä tutkimuksessa riskillä tarkoitan lähinnä sellaisia mahdollisesti uhkaavia/vahingollisia tilanteita tai tekoja, joiden kohdalla lapsella/nuorella itsellään on valinnan mahdollisuus. Sellaisia ovat tässä tapauksessa tupakka-, alkoholi-, ja huumausainekokeilut, varastaminen/näpistely, ilkivalta, väkivalta, asenteet seksuaalisuutta ja seurustelua kohtaan, sekä internet-käyttäytyminen, ja sen riskitekijät.

Tärkeinä asioina riskikäyttäytymisen taustoja selvittääkseni pidän myös sitä, pitävätkö tutkitut 6.-luokkalaisten itseään lapsina vai nuorina. Samasta syystä katson tarpeelliseksi myös selvittää, kuinka paljon tämän ikäiset saavat itse määrätä tekemisistään. Käytän raportissani sanaa **itsemäärääminen**. Eri tieteenalat käyttävät tätä käsitettä hieman eri tavoilla. Suppeasti ajatellen se tarkoittaa kompetenttien henkilöiden oikeutta määrätä omista asioistaan. Vaikka 6.-luokkalaisten ei lain mukaan vielä saa määrätä asioitaan, käytän käsitettä kuvaamaan sitä, kuinka paljon *vanhemmat* antavat lapsilleen oikeutta määrätä itse asioistaan ja tekemisistään.

Maailman muutosten ei välttämättä huomata koskettavan myös lapsia ja lapsuutta. Uudet mediat, varsinkin internet, tarjoilevat aikuisten maailman entistäkin paremmin lasten ulottuville, helposti saataville. Nuoruus venyy molemmista päistään, ja yhä harvempi tahtoo olla lapsi tai aikuinen. Aikuisten ”nuoruus” tuo lapsille turvattomuutta sekä liian aikaista itsenäistymistä. Tämän seurauksena lapset ”nuortuvat” ja luonnollisesti ottavat nuoruudesta käyttöönsä muutakin kuin itsenäistymiskehityksen. Nuoruuden riskikäyttäytyminen tulee helposti mukana, kuin kaupan päälle saatuna.

Nuoruuden aikaistumiseen tulisi mielestäni kiinnittää huomiota laajemminkin. Siitä pitää keskustella ja alakouluikäisten kanssa työskenteleviä pitää herätellä miettimään työskentelytapojaan. Pitäisikö alaluokkien loppuvaiheessa oleviin lapsiin/nuoriin kiinnittää erityistä huomiota? Millaista erityishuomiota? Olisiko se takaisin lapsuuteen rohkaisevaa? Vai samanlaista työtä kuin vanhempien nuorten kanssa? Voisiko koulu ja nuorisotyö vastata tähän haasteeseen yhteistyössä? Onko nuorisotyön pääkohderyhmänä liian vanhat nuoret? Uuden lastensuojelulain mukaan ennaltaehkäisevä lastensuojelu ja varhainen puuttuminen ovat kaikkien lasten ja nuorten kanssa työskentelevien vastuulla. Kuinka hyvin tämä velvollisuus sisäistetään ja miten se ymmärretään?

Ehkäisevästä työstä ja varhaisesta puuttumisesta on puhuttu jo pitkään ja uusi vuoden 2008 alusta voimaanastunut lastensuojelulakikin niille perustuu ja niitä edellyttää. Mutta mitä varhainen puuttuminen tarkoittaa? Riittääkö, että erityishuomiota nuoruuden riskitekijöihin aletaan todenteolla kiinnittää vasta yläluokilla vai pitäisikö kyseisiin asioihin tarttua jo aiemmin? Tähän kysymykseen pyrin tutkimuksellani löytämään jonkinlaisia näkökulmia. Yleinen perusolettamus aikuisilla tuntuu edelleen olevan, että mahdolliset ongelmat alkavat yläkoulussa ja että alakoulun puolella ollaan vielä lapsia ja turvassa pahalta maailmalta.

Itse ymmärrän varhaisen puuttumisen kahdella tasolla; puuttumisena ongelmiin mahdollisimman aikaisessa vaiheessa, mutta ennen kaikkea ennaltaehkäisevänä toimintana ennen ongelmien syntymistä ja voimakkainta murrosikää. Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos luonnehtii varhaista puuttumista sivustollaan seuraavasti:

”Varhainen puuttuminen ymmärretään toimimiseksi mahdollisimman varhain, mahdollisimman avoimesti ja mahdollisimman hyvässä yhteistyössä ongelmatilanteiden ehkäisemiseksi. Olennaista on toimia silloin, kun mahdollisuuksia ja vaihtoehtoja on runsaasti. Varhainen puuttuminen on varhaista vastuunottoa omasta toiminnasta toisten tukemiseksi.” (Varhainen puuttuminen.)

Tavoitteena on selvittää lapsuuden ja nuoruuden raja-aluetta, sekä siihen aikaan liittyviä riskejä. Tahdon selvittää onko minun, ja lukuisten muiden lasten ja nuorten kanssa työtä tekevien ammattilaisten tunne liioiteltu. Alkavatko lapset ala-luokkien loppuvaiheessa todella enenevässä määrin käyttäytymään yläluokkalaisten tavoin, ja ovatko nuoruuden riskitekijät jo todella läsnä 6.-luokkalaisten elämässä? Tavoitteenani on saada tietoa kuudesluokkalaisten elämän konkreettisista riskitekijöistä aikuisten ammattilaisten käyttöön.

Tutkimusraportissani lähdän liikkeelle iän, lapsuuden ja nuoruuden käsitteistä. Niistä siirryn käsittelemään tässä tutkimuksessa tarkoittamiani riskejä käsittelevään aikaisempaan kirjallisuuteen ja tutkimustietoon. Tämän jälkeen kuvailen tutkimusprosessiani ja kyselyn tuloksia, riskien esiintyvyyttä ja niiden kasautumista. Lopuksi pohdin vielä tulosten pohjalta mahdollisia syy ja seuraussuhteita, tulevia toimintamalleja aiheeseen liittyen, sekä oman tutkimukseni merkitystä ja hyödyntämismahdollisuuksia.

2 IKÄ, LAPSUUS JA NUORUUS

Tämän luvun tarkoituksena oli alun perin saada selko lapsuuden ja nuoruuden raja-alueesta. Halusin saada selville koska lapsuus loppuu ja nuoruus alkaa. Tutustuttuani aihetta koskevaan kirjallisuuteen ymmärsin, että se ei tule onnistumaan. Lapsuus ja nuoruus ovat hyvin sopimuksenvaraisia ja alati tilanteen mukaan muuttuvia käsitteitä. Ikää voidaan tarkastella myös monesta näkökohdasta.

Monessa teoksessa törmäsin mainintoihin katoavasta lapsuudesta, sekä nuoruuden venymisestä molemmista päistään. Miltei kaikkien näiden pohdintojen yhteydessä viitattiin Neil Postmanin 1982 ilmestyneeseen teokseen ”Lyhenevä lapsuus”. Kiinnostuin aiheesta itsekin, ja siitä syystä katsoin aiheelliseksi paneutua tässä luvussa Postmanin teokseen tarkemmin. Käsittelen luvussa myös iän käsitteen moniulotteisuutta, sekä ikärajojen moninaisuutta laeissa ja lasten/nuorten kehitystä koskevassa kirjallisuudessa. Luvun lopuksi käsittelen vielä hieman nykyaikaista lapsuutta, sekä kuudesluokkalaisten ikää ja ikätoiveita.

Lopulta tämän luvun tarkoitukseksi täsmentyi lapsuuden, nuoruuden ja iän käsitteiden osoittaminen ikään kuin selvittämättömiksi. Ne ovat jatkuvassa muutoksen tilassa, ja kulloisenkin tilanteen, tutkijan tai instituution armoilla.

2.1 Neil Postman ja katoava lapsuus

2.1.1 Lapsuuden synty

Käsitteenä lapsuus on syntynyt 1500-luvun paikkeilla, se on renessanssin suuria keksintöjä (Postman 1982, 6). Vasta noin 200 vuotta myöhemmin siitä tuli erottamaton osa länsimaista kulttuuria. Lapsuuden synty on vahvasti sidoksissa individualismin syntyyn, ajatukseen henkilökohtaisesta identiteetistä. Sen alettiin ajatella koskettavan myös lapsia ja nuoria.

Painokoneen keksimisen jälkeen myös jako lukutaitoiisiin ja lukutaidottomiin tuli ajankohtaiseksi Euroopassa. Alettiin painaa myös lastenlääketiedettä koskevaa kirjallisuutta, joka on selvä merkki lapsuuden käsitteen olemassaolosta. Keskiaikaisessa maailmassa kaiken ikäiset ihmiset elivät

samanlaisessa informaatioympäristössä ja siten myös samankaltaisessa sosiaalisessa ja älyllisessä maailmassa. Painetun sanan myötä aikuisuus oli ansaittava, lasten ja nuorten täytyi tulla aikuisiksi oppimalla lukemaan. Tästä seurasi vääjäämättä tarve koulutukseen ja sen myötä eurooppalaisen koulun synty. Syntyi lukutaitoinen ihminen ja sen vaikutuksesta lapsi. (Emt., 36-44.)

Lapsuus kehittyi epätasaisesti, siellä missä lukutaitoa arvostettiin suuresti, oli myös kouluja, ja siellä missä oli kouluja, käsite kehittyi nopeasti. Tästä syystä lapsuuden käsite kehittyi Britanniassa nopeammin kuin missään muualla. Painetun sanan ja lapsuuden käsitteen synnyttyä yhteiskunnassa alkoi kehittyä erilaisia salaisuuksia, jotka tuli pitää lasten ulottumattomissa, esimerkiksi sukupuolisuhteet, raha, väkivalta, sairaus ja kuolema. Syntyi myös kielellisiä salaisuuksia, eli sanoja joita ei ollut sopivaa sanoa lasten kuullen. Näiden salaisuuksien tuntemisesta kehittyi yksi aikuisuuden tunnuspiirteistä. Lasten siirtyessä kohti aikuisuutta näitä salaisuuksia paljastettiin heille vähitellen, huipentuen sukupuolivalistukseen.

1600-luvun aikana kehittyi myös erillinen lastenkieli, ja vuosisadan lopulla tavat vaativat että lapset puetaan omanlaisiinsa vaatteisiin. Keskiajalla oli tavallista, että kaikille perheen lapsille annettiin sama nimi, ja heidät erotettiin syntymäjärjestyksestä ilmoittavilla tunnuksilla. 1700-luvulla alettiin painaa lastenkirjallisuutta. Varakkaan keskiluokan muotouduttua, varsinkin Englannissa, syntyi uudenlaisia kulutuksen muotoja. Lapsista tuli myös kerskakulutuksen kohteita ylimääräisen rahan myötä. Rahaa laitettiin entistä enemmän esimerkiksi lasten asumisympäristöön, parempaan koulutukseen ja vaatetukseen. Keskiluokalla oli varaa lapsuuden käsitteeseen. Muissa yhteiskuntaluokissa käsite yleistyi vasta noin sata vuotta myöhemmin. Vuoteen 1850 mennessä lapsuus oli kaikkialla länsimaissa hyväksytty tosiasia. (Emt., 48-59.)

1700-luvulla kehittynyt teollistuminen oli lapsuuden suuri vihollinen. Varsinkin Englannin teollisuuskaupungeissa ja kaivoksissa lapsuus jäi sen ajatuksen jalkoihin, että lapset ovat halpaa työvoimaa. Köyhien lapset elivät arvaamattomissa oloissa teollisuuskoneiston hirmuvallan alaisena 1700-luvulta 1800-luvun puoleenväliin saakka. Tämä aika ei kuitenkaan kyennyt tuhoamaan lapsuuden ajatusta, jota keski- ja yläluokka pitivät hengissä. (Emt., 61-62.)

Lapsuuden siirtyessä 1800- ja 1900-luvuille, se muodostui kahdesta erilaisesta käsitteestä. Postman jakaa sen aikaisen lapsuuden John Locken ajatuksiin pohjautuvaan protestanttiseen lapsuuskäsitteeseen ja Rousseauin romanttiseen lapsuuskäsitteeseen. *Protestanttinen käsite* sisältää ajatuksen, että lapsi on ”tyhjä taulu”, josta voidaan lukutaidon, koulutuksen, järjen, itsehillinnän ja

häpeän avulla saada aikaan sivistynyt aikuinen. *Romanttisessa näkemyksessä* taas ajatellaan, että lapsella on syntymälahjana kyky rehellisyyteen, ymmärrykseen, uteliaisuuteen ja spontaanisuuteen. Nämä ominaisuudet kuihtuvat ja turtuvat järjen, itsehillinnän ja häpeän tieltä. (Emt., 67-68.)

Hieman myöhemmin vuonna 1899 sekä Sigmund Freud (*Unien tulkinta*) että John Dewey (*Koulu ja yhteiskunta*) julkaisivat vaikutusvaltaisimmat teoksensa, ja antoivat puitteet 1900-luvulla käytävälle lapsuus-keskustelulle. Freud väitti, että lapsissa on seksuaalisuutta, komplekseja ja vaistonvaraisia psyykkisiä viettejä. Hänen mukaansa lasten tulee voittaa vaistomaiset intohimonsa tullakseen aikuisiksi. Freud on sekä samaa että eri mieltä Rousseau'n ja Locken kanssa; lapsen mieli ei hänen mielestään ole ”tyhjä taulu”, vaan lähes luonnontilassa. Samalla hän kumoaa Rousseau'n väitteen väittämällä, että lapsen ja vanhempien vuorovaikutus määrää ratkaisevasti, millainen aikuinen lapsesta tulee. Järjellä voidaan siis hallita intohimoja. Dewey esitti samoilla linjoilla, filosofian viitekehyksestä, että lapsen psyykkisiin tarpeisiin tulee vastata ottaen huomioon sen mitä lapsi on *nyt*, eikä sitä mitä hänestä tulee mahdollisesti tulevaisuudessa. Vain kysymällä, mitä lapsi tarvitsee *nyt*, ja samaistumalla lapsen todellisiin vaistoihin, saadaan lapsi osallistumaan rakentavasti yhteisön sosiaaliseen elämään. Kuri ja aikuiselämän kulttuuri tulevat kyllä aikanaan. (Emt.,70-71.) Postmanin mukaan lapsuuden huippukausi ajoittuu vuosien 1850 ja 1950 väliselle ajalle. Nykyaikaisen länsimaisen perheen klisee muotoutui tuolloin. (Emt., 70-75.)

2.1.2 Lapsuuden katoaminen

Lennätin synnyllä ja sitä kautta informaatioympäristön radikaalilla muutoksella oli suuri vaikutus lapsuuden kannalta. Lapsuus oli syntynyt ympäristössä, jossa aikuisten hallussa ollut tieto annettiin asteittain lapsille sopivaksi katsotuilla tavoilla. Lennätin aloitti kehityksen, jossa tiedon hallinta joutui pois vanhempien ja koulujen käsistä. Se muutti siis suuresti sen tiedon määrää ja laatua, johon lapset pääsivät käsiksi. Vuosien 1850 ja 1950 välillä Amerikan viestintärakenne muuttui radikaalisti jatkuvien uusien keksintöjen mukana. Rotaatiopainokone, valokuvauskone, puhelin, äänilevy, elokuvat, radio ja televisio johtivat uuteen symboliseen maailmaan. Syntyi uusi kuvien, sarjakuvien, julisteiden ja mainosten maailma, joka hyökkäsi voimakkaasti kieltä ja lukutaitoa vastaan.

Niihin aikoihin Amerikassa ponnisteltiin voimakkaasti, että siitä saataisiin lukutaitoinen maa, ja samaan aikaan sähkön nopeus ja kuvien massatuotanto murensivat näitä ponnistuksia. Ironista kyllä, vuonna 1950, monien muiden sosiaalisten ilmiöiden lailla, lapsuus tuli vanhanaikaiseksi

samaan aikaan kun sitä alettiin pitää pysyvänä seikkana. Siihen aikaan vakiintuneen television voidaan ajatella murtavan lapsuutta kolmella eri tavalla; televisio ei vaadi koulutusta muotonsa ymmärtämiseksi, se ei aseta korkeita vaatimuksia älylle eikä käyttäytymiselle, eikä erottele yleisöään. Biologisesti meidät on kaikki varustettu näkemään, tulkitsemaan kuvia ja kuulemaan. Tämä uusi viestintäympäristö alkoi välittää kaikille samanaikaisesti samat tiedot, mitään salaamatta. Lapsuuttakaan ei tietenkään voi olla ilman salaisuuksia. (Postman 1982, 80-88.) Lapset ovat uteliaita, koska he eivät tiedä kaikkea, mitä otaksuvat ihmisen voivan tietää. Aikuisilla on auktoriteettia, koska he ovat tärkeä tiedon lähde. *Jos lapset saavat mielestään tiedon jo muualta, aikuinen menettää arvovaltaista asemaansa.* Aikuinen on suuren haasteen edessä viestimien paljastaessa kulttuurisia salaisuuksia ja antaessa vastauksia kysymyksiin, joita lapset eivät ole koskaan edes esittäneet. (Emt., 98-99.)

Kun sähköiset viestimet työntävät syntyneen lukutaidon kulttuurin reuna-alueelle ja asettavat itsensä sen paikalle keskiöön, syntyy uusi aikuisuuden määritelmä, joka ei sulje pois lapsia. Postmanin (1982) mukaan television aikakautena elämänvaiheita on kolme; toisessa päässä on varhaislapsuus, ja toisessa päässä vanhuus. Niiden välissä on ”aikuislapsi”. Aikuislapsi on täysikasvuinen ihminen, jonka emotionaaliset ja älylliset kyvyt ovat jääneet käyttämättä. Keskiajalla aikuislapsi oli normaali tila. Lukutaidon, sivistyksen ja koulujen puuttuessa ei tarvittu erityistä aikuisuuteen tähtäävää kuria ja opetusta. Sähköisten viestimien aikana se symbolinen kenttä, jolla kasvu tapahtuu, ei enää vaadi eroa lasten ja aikuisten tuntemistapojen välillä. Siitä seuraa, että nämä kaksi elämänvaihetta sulautuu väijäämättä toisiinsa. (Emt., 109-112.)

2.2 Moniolotteinen ikä

Ikäerojen hämärtymisestä puhutaan silloin, kun on kyse ulkonäöstä, käyttäytymisestä ja elämäntyyleistä. Voidaan puhua niin sanotun yhtenäisikäkulttuurin laajenemisesta. (Featherstone & Hepworth 1989, 143-144.) Yhtenäisikäkulttuurissa perinteiset ikänormit menettävät merkitystään, sosiaalinen ikäkoodisto murenee ja eri ikäkausien ominaisuudet ja merkitykset liudentuvat toisiinsa. Tämä kulttuuri näyttää luovan uudenlaista yhdenikäisyyden normia, jossa nuoruuteen liitettyjen ominaisuuksien arvostus voimistuu ja ne siirtyvät osaksi muitakin ikä-kausia ja elämänvaiheita. Liudentumista tapahtuu myös toiseen suuntaan, kun nuoret tutustuvat entistä varhemmin asioihin, joiden on aiemmin katsottu kuuluvan vain aikuisten elämään. (Featherstone & Hepworth 1995, ref. Rantamaa 2005, 70; Hoikkala 1993, 17.)

Ikä ja ikäraajat eivät ole itsestäänselvyyksiä mietittäessä sitä kulttuurin piirrettä, että lapsuudesta asti ihmiset haluavat olla iäkkäämpiä ja kokeneempia kuin ovat; ja toisaalta jonkun taianomaisen iän saavutettuaan ihmiset eivät välttämättä suostu ikäjaotteluun (Hoikkala 1993, 16).

Kiinnostus iän ja ikääntymisen merkityksiin on johtanut ikäkäsitteen uudelleen tarkasteluun. Iällä voidaan tarkoittaa monenlaisia asioita. Erilaisia ikä-tyyppejä ovat kronologinen, biologinen, psykologinen tai psyykinen, kehityksellinen, sosiaalinen, institutionaalinen, juridinen, toiminnallinen, persoonallinen, subjektiivinen, ruumiillinen, rituaalinen ja symbolinen ikä. (Aapola 1999; Laslett 1989 ja Marin 1996a, ref. Rantamaa 2005, 51.)

Kronologinen ikä eli niin sanottu kalenteri-ikä kertoo, kuinka monta vuotta on kulunut syntymästä tarkasteluhetkeen. Ikään liittyvät arvioinnit, luokittelut ja määrittelyt käyvät lapsesta lähtien niin tutuiksi, että niitä pidetään normaaleina, luonnollisina ja järjestyksen kannalta välttämättöminä. Ikää kysytään sekä virallisissa, että epävirallisissa yhteyksissä. Tietoa iästä pidetään kehityksen merkinä sekä yksilö-, että yhteiskuntatasolla. (Rantamaa 2005, 52-54.)

Biologinen ikä liittyy fyysisiin ja fysiologisiin muutoksiin, joita yksilöllä tapahtuu hänen kasvaessaan lapsesta aikuiseksi ja edelleen vanhaksi. Biologista ikää määritellään ja arvioidaan elimistön kunnan, toimintakyvyn ja ulkonäön perusteella (Laslett 1989, Tikka 1994, ref. Rantamaa 2005, 55). Kronologiselta iältään samanikäiset eivät välttämättä ole samanikäisiä biologiselta iältään. Myös elimistön eri osat vanhenevat eri tahtia. (Hervonen & Pohjolainen 1991, 192, 199.) Biologisen iän arviointiperusteet ovat naisilla ja miehillä jo lapsuudesta ja nuoruudesta lähtien erilaiset. Poikia arvioitaessa tärkeitä ovat koko, pituus ja paino, kun taas tyttöjen arvioinnissa korostuvat pituus, sekä vartalon muotojen naisellisuus eli kauneus. (Aapola 1999, 241.) Poikia arvioidaan toimintakyvyn ja tyttöjä ulkonäön perusteella. Tämä vielä vahvistuu myöhemmissä ikävaiheissa.

Psykologinen ikä liittyy psyykkisen kehityksen eri vaiheisiin ja puoliin. Se voi perustua psykomotoriseen tai aistien toimintaan, kognitiivisiin taitoihin, persoonallisuuden piirteisiin tai käyttäytymiseen. (Hervonen & Pohjolainen 1991, 177-188, 196-197.) Esimerkiksi tunteiden hallintaa arvioidaan ikäsidonaisesti (Reinharz 1987, ref. Rantamaa 2005, 57). Yleistäen voidaan sanoa, että biologisessa ja psykologisessa iässä on olennaista, että tietyn kronologisesti rajatun ikäkauden oletetaan vastaavan tiettyä fyysisen tai psyykkisen kehityksen vaihetta (Rantamaa 2005, 57).

Sosiaalisella iällä voidaan viitata sekä yksilöiden elämänvaiheisiin että yksilön tai ryhmän sosiaaliseen asemaan yhteiskunnan eri osa-alueilla. Sosiaalisen iän käsitettä voidaan lähestyä myös ikäroolien ja ikänormien näkökulmasta. Käsitteet roolien ikäsidonaisuudesta paljastuvat tilanteissa, joissa tietyssä roolissa toimija tuntuu ja näyttää ”vääränikäiseltä”. Sosiaalisiin rooleihin ja positioihin liittyvät ikäodotteet voivat toisaalta olla niin voimakkaita, että ne kumoavat tavallaan muut, esimerkiksi fyysiset iän merkit. Esimerkiksi opiskelijaa voidaan pitää nuorempana kuin mitä hän on. Sosiaalisten roolien kytkentä tiettyihin ikävuosiin luo sosiaalisen aikataulun, jonka mukaan yksilön oletetaan elämänsä etenevän. Elämänsä kulku näyttyy siirtyminä rooleista ja niiden kombinaatioista toisiin. (Rantamaa 2005, 58-59.) Ikänormit ovat osa kulttuurista merkityksmaailmaa, joka omaksutaan ja johon osallistutaan vähitellen lapsuudesta lähtien. Osaa ikänormeista vahvistetaan lain avulla, kuten oppivelvollisuusaika tai eläkkeelle siirtyminen. Ikänormit määrittelevät myös käyttäytymistä, ulkonäköä, itsensä esittämisen tapoja, sekä eri-ikäisten välistä vuorovaikutusta. (Atchley 2000, ref. Rantamaa 2005, 60.) Ikänormien olemassaolo tulee näkyväksi myös kun niistä poiketaan. Esimerkkinä pukeutumiseen ja ulkonäköön liittyvät ikänormit. Varsinkin naisilla ikänormit ovat määritelleet tarkasti sitä, mikä minkäkin ikäiselle on sopivaa. Esim. minihametta ei pidetä soveliaana vanhalle naiselle. (Tikka 1994, ref. Rantamaa 2005, 60.) Miehilläkin on pukeutumiseen liittyvää ikä-normistoa, mutta pukeutumiskoodi on kuitenkin väljempi kuin naisilla. Sosiaalisen iän määrittely ei liity ainoastaan yksilön kronologiseen ikään, vaan myös siihen, mikä on yksilön ajallinen suhde tarkasteltavaan ilmiöön tai asiaan: kuinka kauan hän on ollut asian kanssa tekemisissä. Esimerkiksi nuorella tutkijalla tai äidillä ei välttämättä tarkoiteta kronologiselta iältään nuorta henkilöä, vaan henkilöä, joka on ollut vasta vähän aikaa näissä rooleissa. (Rantamaa 2005, 60-61.)

Persoonallisen iän määrittelyssä ei-kronologinen iän määrittely korostuu. Persoonallinen ikä liittyy yksilön itsensä elämälleen asettamiin tavoitteisiin ja niiden saavuttamiseen. Persoonallinen ikä määräytyy sen mukaan, miten ihminen itse kokee omassa elämänprojektissaan edenneensä. Kysymys on myös itsemäärittelystä suhteessa instituutioihin ja ideologioihin. (Laslett 1989, Tikka 1994, ref. Rantamaa 2005, 62.) *Subjekttiivisen iän* tarkastelun yhteydessä nousevat esille filosofiset pohdinnat minästä ja sen iästä. Mitä minä on ja onko minulla ikää? (Rantamaa 2005, 63.)

Ikäjaottelujen lailla sopimuksenvaraista on myös se, miten jaamme elämän eri vaiheisiin ja miten kutakin vaihetta nimitämme. Yleinen tapa on tarkastella ikävaiheita jatkumona; lapsuus, nuoruus, keski-ikäisyys ja vanhuus, tai; lapsuus, nuoruus ja aikuisuus. Elämänsä kulku nähdään yhteen

suuntaan tapahtuvana liikkeenä. Takaisin lapsuuteen ei voi mennä kuin ajatuksissa. Lapsuuden ja nuoruuden vaiheet saattavat kyllä olla tilannesidonnaisia ja päällekkäisiä. (Marin 2005, 19-20.)

2.3 Lapsuuden ja nuoruuden rajanmäärittelyn etsintää

Suomen lastensuojelulain mukaan lapsi on alle 18-vuotias ja nuori 18-20-vuotias. Lastensuojelulain mukaan myös kaksitoista vuotta täyttäneelle lapselle on varattava tilaisuus tulla kuulluksi häntä itseään koskevassa lastensuojeluasiassa, ja hänellä on oikeus käyttää puhevaltaansa joko huoltajan/laillisen edustajan ohella tai erikseen. (Lastensuojelulaki.) Nuorisolaki määrittelee nuoren olevan alle 29-vuotias (Nuorisolaki). Rikoslain mukaan 15-vuotias on rangaistusvastuussa ja alle 18-vuotias voidaan tuomita nuorisorangaistukseen (Rikoslaki).

Lapsuuden ja aikuisuuden välivaiheeseen liittyvät käsitteet, sisällöt ja ikävaiheiden alkamis- ja päättymisajankohdat eivät ole selkeästi ja yksiselitteisesti määrittäneet. Esimerkiksi murrosikään viitataan joskus lapsuuden ja nuoruuden, ja taas toisinaan lapsuuden ja aikuisuuden välivaiheena. Nuoruudeksi nimitetty ajanjakso on tällä vuosisadalla pidentynyt molemmista päistään. Toisaalta nuorten fyysinen kehitys on jatkuvasti aikaistunut parantuneiden ravitsemusolosuhteiden vuoksi ja toisaalta esimerkiksi opiskelua jatketaan pitempään kuin aiemmin. (Aapola 1999, 25, 34.)

Jean Piaget'n kehitysvaihetheoriaa pidetään länsimaissa itsestäänselvytenä. Se ohjaa pääsääntöisesti Länsi-Euroopan koulujen opetussuunnitelmia. (Lallukka 2003, 51, 53.) Piaget'n teoria ajattelun kehityksestä on tyypillinen vaihetheoria, joka olettaa, että ajattelu kehittyy vaiheittain, eikä mitään vaihetta voi hypätä yli. Edellisen kauden saavutukset kehittyvät rinnakkain uusien ajattelutapojen kanssa. Vaiheet ovat Piaget'n mukaan: *refleksivaihe* ja *sensomotorinen kausi* (0-2 vuotta), *intuitiivisen älykkyyden kausi* (2-6 vuotta), *konkreettisten operaatioiden vaihe* (6/7-11/ 12 vuotta) ja *muodollisten operaatioiden vaihe* (11/12-vuotiaasta eteenpäin). (Piaget 1988, 23-24.) Piaget kutsuu 11/12 -14/15-vuotiaita *varhaisnuoriksi* (Piaget 1977, 126).

Tony Dunderfeld (1992) kuvaa ihmisten elämänkaarta seuraavien vaiheiden avulla: *kehityksen perusvaihe* (0-20-vuotiaana), *jäsentymisen vaihe* (20-40-vuotiaana), *yksilöllisten päämäärien vaihe* (40-60/65-vuotiaana) ja *kypsyyden ikävaihe* (60/65-vuotiaana ja siitä eteenpäin). Kehityksen perusvaiheen. Dunderfeld jakaa ikävuosiin 0-3 vuotta, 3-6/7 vuotta, 7-11 vuotta ja 12/14-20 vuotta. *10-12 vuoden iässä* jatkuu esikouluikässä alkanut identifioituminen vanhempiin, lähinnä omaa sukupuolta olevaan vanhempaan, arkipäiväisten toimintojen ja vapaa-ajan toimintojen kautta. Lapsi

tarvitsee kehittyäkseen aikuisen läheisyyttä. Hän haluaa katsella mitä tehdään ja osallistua siihen, oli se sitten putkien korjausta tai leipomista. Lapset samastuvat voimakkaasti tehtäväänsä, heistä on tärkeää tuntea tekevänsä ”oikeita asioita”. Näin he voivat kokea, että heitä tarvitaan ja heihin luotetaan. Nuoruuden Dunderfeld jakaa kolmeen jaksoon; *Nuoruusiän varhaisvaiheeseen* (13-16-vuotiaana), *nuoruusiän keskivaiheeseen* (16-19-vuotiaana) ja *nuoruusiän loppuvaiheeseen* (19-20/25-vuotiaana). Nuoruusiän varhaisvaiheessa on hänen mukaansa vallalla ihmissuhteiden kriisi. Silloin nuorella on varsinainen biologinen murrosikä. Hän protestoi vanhempia ja muita auktoriteetteja vastaan ja luo uusia ystävyssuhteita ikätoverien kanssa. (Dunderfeld 1992, 50-80.)

Jan-Erik Nurmi ym. (2006) on jaotellut ihmiselämän psykologisesta kehityksestä puhuttaessa lapsuuteen, keskilapsuuteen, nuoruuteen ja aikuisuuteen. Keskilapsuus alkaa 6-7-vuoden iässä ja päättyy noin 12 ikävuoteen, varhaisen nuoruusiän alkuun. Nuoruus ulottuu noin 12-ikävuodesta noin 20 ikävuoteen. Varhaisesta nuoruusiästä mainitaan ”toisen vuosikymmenen alkuvuosina”. (Emt., 5-7, 70, 128.)

Edellä mainituissa jaotteluissa käytettiin poikkeuksetta termiä varhaisnuori. Suomessa kyseinen termi tuntuu vakiintuneen vain seurakunnan lapsi- ja nuorisotyössä. Käsittääkseni suurimmassa osassa seurakuntia varhaisnuorisotyötä tekevät erikseen nimetyt varhaisnuorisotyöntekijät. Muualla, esimerkiksi kouluissa ja kunnallisessa nuorisotyössä, puhutaan yleensä lapsista ja nuorista. Silloin kun ei oikein tiedetä onko kyse lapsista vai nuorista olen monesti nähnyt käytettävän - ja itsekin joskus käyttänyt omituista sanaparia: lapsi/nuori.

Ikäraajat ovat sosiaalisia sopimuksia ja vaihtelevat historiallisen ajan ja paikan mukaan. Esimerkiksi 12-vuotiaan asemaa vahvistettiin Suomessa 1980-luvulla, sitä aikaisemmin vasta 15-vuotiaan mielipiteelle annettiin painoarvoa. (Alanen & Bardy 1990,63.) Etenkin nuorten osalta on keskusteltu ikärajavaiidakon epäjohtonmukaisuudesta (Laiho 1997, 6-7). Lapsuuden ja nuoruuden virallista rajaa ei tunnu olevan olemassa. Se on hyvin sopimuksenvarainen, kulttuurista riippuva, henkilökohtainen ja häilyvä.

2.4 Moderni lapsuus

Modernin lapsuuden voi nähdä pikkuhiljaa kehittyneen 1900-luvun aikana sadan vuoden ”lastenpelastusprojektin” seurauksena. Tämän niin sanotun lapsen vuosisadan kuluessa maailman kehittyneissä maissa on lapsuus opittu ymmärtämään elämänkulun alkuvaiheeksi, jolloin lapset ovat

yhteiskunnan aikuisten suojelemisen, kasvatuksen ja kontrollin kohteena. Lapset siirtyvät kohti aikuisuutta perheen, päivähoiton ja koulun suojissa. Muille yhteiskunnan jäsenille määrityt taas velvollisuus valvoa, suojella, hoitaa ja kasvattaa. Näin syntyi modernin lapsuuden sukupolvijärjestys. Lasten elämän keskeisenä piirteenä on lapsille järjestetty ”pitkä matka läpi instituutioiden”. (Alanen 2005, 163-164.)

Hyvä lapsuus on normitettu ja tietoa on saavutettu siitä, mitä lapset tarvitsevat, ja milloin ja keneltä he mitään tarvitsevat. Lapsikeskeisyys on osa kehittyneiden maiden nykykulttuuria. Tätä aikaa voi myös tulkita uudeksi vaiheeksi yhteiskunnan sukupolvijärjestelmän muutoshistoriassa. Lapsuutta ja nuoruutta koskeva julkinen keskustelukin heijastaa jonkinlaista murrosta; lapsuuskäsitys on epävakautunut ja sukupolvisuhteille keskeiset tuki-instituutiot, kuten koulu, vanhemmuus, perhe ja kasvatust, ovat kriisiytyneet. On siirrytty epävarmuuden aikaan. (Emt., 165.)

2.5 Kuudesluokkalainen, lapsi vai nuori?

Alaluokkia käyviä lapsia kutsutaan nykyään helposti varhaisnuoriksi. Lapsuuden suojelemista arvostavat seurakunnatkin lähestyvät koko Suomessa lapsia kirjeellä, jossa 7-14-vuotiaat määritellään varhaisnuoriksi. Tämä ja moni muu ristiriitainen määrittely heijastaa nyky-yhteiskunnan trendejä. Ei ole muodikasta sanoa lapsi. Lapsuuden ja nuoruuden käsitteet ja niiden määrittäminen ovat hämärtyneet. (Martsola ym. 2006, 25-26.) Jo kaksikymmentä vuotta sitten Neil Postman (1982) ennusti, että lapsuus tulee lyhenemään ja lopulta katoamaan kokonaan. Raja aikuisuuden ja lapsuuden väliltä hämärtyy. Lapsista tulee aikuisuutta matkivia ja pikkuvanhoja. Aikuiset taas pysyvät yhä kauemmin lapsellisina.

Murrosikä alkaa nykyään kaksi vuotta aiemmin kuin sata vuotta sitten. Ravitsemustilanteen parantumisen lisäksi tähän tämän hetken käsityksen mukaan vaikuttavat monet psyykkiset ja psykososiaaliset syyt. Joidenkin tutkimusten mukaan esimerkiksi avioeroilla on vaikutuksensa lasten yhä aikaisempaan vastuunoton ja itsenäisyyden lisääntymiseen, sekä sitä kautta puberteetin aikaistumiseen. Myös medialla on tähän vaikutuksensa. (Martsola ym. 2006,27.)

Aikuisten tehtävä on suojata lapsuutta, ja huolehtia siitä, etteivät he joudu tekemisiin aikuisten maailman kanssa liian varhain. Rajat ja säännöt tuovat turvaa ja aikuisten riittävä läsnäolo on tasapainoisen kehityksen kannalta oleellista. (Emt., 28.) Elämme nyt myös aikaa, jolloin seksuaalisuus tunkee läpi medioissa ja kaikkialla yhteiskunnassa. Haasteenamme onkin taata

turvallinen ja iänmukainen tila ja rauha seksuaaliselle kehitykselle myöhäisessä lapsuudessa/ varhaisessa nuoruudessa. Vaarana on ryntääminen liian aikaiseen nuoruusikään. (Nurmi ym., 2006, 71.)

Kirsi Lallukan jo vuonna 1994 keräämän lasten ikätoiveita koskevan tutkimuksen mukaan tutkimukseen osallistuneista 6.-luokkalaisista jopa 66 % ilmaisi haluavansa olla ikäistään vanhempi. 22 % heistä halusi olla oman ikäisensä, ja 12 % toivoi olevansa itseään nuorempia. Kirjoitelma-aineistot viittasivat lapsuuden ja nuoruuden välitilassa olemisen ristiriitaisuuteen. Kulttuuristen ikäkoodistojen tunteminen ja tulkitseminen tuli esille toisaalta haluna tehdä asioita, jotka ajateltiin kuuluvan itseään vanhemmille, mutta samalla tajuttiin asioiden sopimattomuus itselle. (Lallukka 1996, 5-7.) Lapsuutta katsotaan usein tulevaisuuden kautta, varsinkin länsimaissa. Lapsuus tuntuu olevan eräänlainen ”Ei vielä -tila”, johon kuuluminen ei välttämättä tunnu houkuttelevalta ja josta on monesti kiire pois. (Emt., 10.)

3 LAPSET, NUORET JA RISKIT: AIKAISEMPAA KIRJALLISUUTTA JA TUTKIMUSTA

Tämän luvun tarkoituksena on tuoda pohjatietoa tutkimukseeni valikoituneista riskeistä Suomessa. Valitsin tutkittavakseni yleensä nuoruuteen yhdistetyistä riskeistä sellaisia, joiden kohdalla lapsella/nuorella itsellään on valinnan mahdollisuus. Tällaisia katsoin olevan tupakan, alkoholin, internet-käyttämisen, ilkeiden, väkivallan ja seksuaalisuus-asetteiden. Tutkittavien riskien valinta tapahtui pohjautuen omaan työkokemukseeni tämän ikäisten kanssa.

Tietoa nuorten riskikäyttäytymisestä ja riskikäyttäytymisen historiasta löytyy runsaasti. Tässä raportissa ongelmana onkin se, että olen aiheeni mukaisesti koettanut hankkia tietoa *alakouluikäisten* riskeistä, riskikäyttäytymisestä ja niiden historiasta. Samanlaatuisten tietojen saaminen tämänikäisten osalta kaikista riskeistä osoittautui mahdottomaksi tehtäväksi. Varsinkin seksuaalisuusasetteiden tai -kokemusten kohdalla ei tietoa löytynyt tätä ikäryhmää koskien. Tämä kertoo varmasti jotakin siitä yleisestä olettamuksesta, että tämä aihe ei ole vielä ajankohtainen alakouluikäisten kohdalla. Internet taas on ilmiönä ja riskinä sen verran uusi, että historiaa tämänikäisten internetin käytöstä ei löytynyt.

3.1 Tupakka

Tupakointi on suurin ennenaikaisen kuolleisuuden ja sairastavuuden aiheuttaja teollistuneissa maissa. Tapa alkaa tavallisesti nuoruudessa. Pohjois-Karjalan Nuorisoprojektin 15-vuotisseurantatutkimuksen mukaan tupakoinnin jatkuvuus nuoruudesta aikuisuuteen oli voimakasta. Tutkimuksen ensimmäinen alkumittaus tehtiin 13-vuotiaille itäsuomalaisille (n. 900 oppilasta) vuonna 1978 ja viimeinen mittaus vuonna 1993, kun he olivat 28-vuotiaita. Suurin osa nuorista tupakoitsijoista tupakoi edelleen aikuisena. Tutkimuksen mukaan tärkeimmät tupakointia ennustavat tekijät eri ikäryhmissä olivat aiempi tupakointi ja tupakoivat ystävät. Nuorista eniten tupakoivat ne, jotka kuuluivat alimpaan sosiaaliryhmään. Tupakointi oli yhteydessä myös muihin runsaampaan alkoholin käyttöön ja vähäisempään määrään liikuntaharrastuksia. Seurantatutkimus osoitti myös, että jopa pitkän aikavälin tuloksia voidaan saada koulu-, ja yhteisöpohjaisella tupakoinnin ehkäisyohjelmalla. Kyseessä oli 2-vuotinen sydän-, ja verisuonisairauksien riskitekijöiden ehkäisyprojekti, joka suoritettiin tutkittavilla oppilailta yläasteen 7-9-luokilla. Projekti ehkäisi tutkimuksen mukaan tupakoinnin aloittamista useilla vuosilla. Vaikutus oli paras niille, jotka olivat tupakoimattomia alkumittauksessa. (Paavola 2006, 7.)

3.1.1 Lasten ja nuorten tupakoinnin historiaa

Lasten tupakointia paheksuttiin Suomessa, ja ennen vuotta 1940 oli totuttu, että alle rippikouluikäisenä ei ole soveliaista poltella tupakkaa. Se ei estänyt tupakkayhtiöitä kuitenkaan mainostamasta lapsille, valaisevana esimerkkinä näistä on mainoskampanja vuodelta 1913, sekä erityisesti lapsille ja naisille mainostettavan Pikku Fennia savukkeen mainos 1920-luvulta (ks. kuvat 1 ja 2). (Lahtinen 2007, 90-100.)

KUVA 1. Rettigin mainoskampanja vuodelta 1913
(Lahtinen 2007, 90)

KUVA 2. Pikku Fennia mainos 1920-luvulta
(Lahtinen 2007, 100)

Suomessa voitiin mainostaa lapsille savukkeita vielä 1950-luvulla, ja tupakkatuotteiden myynti alle 16-vuotiaille kiellettiin tupakkalailla vasta 1976. Ruotsissa tupakointi kiellettiin alle 21-vuotiailta vuonna 1741. Kieltämisen syynä ei ollut tupakan vaarallisuus terveydelle, vaan lasten ajateltiin olevan huolimattomia tulen käytön kanssa, ja aiheuttavan täten tulipaloja. (Emt., 44-45.) Tupakan vaarallisuudesta alettiin puhua 1950-luvulla, kun amerikkalainen tutkija Morton Levin julkisti tutkimuksensa, jonka mukaan tupakoitsijoiden riski sairastua keuhkosityöpään on kaksinkertainen tupakoimattomiin verrattuna. Pikkuhiljaa 1950-luvun aikana suuret aikakauslehdet ryhtyivät julkaisemaan aiheesta artikkeleita ja tietoisuus tupakan vaaroista alkoi levitä. (Emt., 113-114.) Suomeen valistus rantautui vasta 1960-luvulla. Aluksi valistus tuntui tehoavan vain miehiin, naisten tupakointi lisääntyi vielä pitkään. 1970-luvulla nuoret naiset olivat keskeisin uusi tupakoiva ryhmä. Lasten tupakointikaan ei ollut harvinaista, suurin osa tupakoitsijoista oli aloittanut kokeilut jo 5-6-vuotiaana. Koulunuorison tupakointi 1970-luvun alussa oli hyvin yleistä, heille esimerkiksi Armirosavukkeita mainostettiin Lätsä-piirroshahmon avulla vuoteen 1978 saakka. Turussa 1973 tehdyn tutkimuksen mukaan kaupungin yli 13-vuotiaista kansakoululaisista tupakoi yli puolet. (Emt., 133-135.)

3.1.2 Lasten ja nuorten tupakoinnin kehitys nykypäivään

Sosiaali-, ja terveystaputkimuksen (1977-2007) mukaan tupakointia kokeillaan yhä vanhempana, ja myös päivittäinen tupakointi aloitetaan vanhempana kuin aiemmin (Rimpelä ym. 2007, 5). Kyseessä on valtakunnallinen postikysely, johon vastasi 5840 nuorta (Emt., 5). Tutkimuksen uusimpien tulosten mukaan 12-vuotiaista noin joka kahdeksas on kokeillut tupakointia. Terveystaputkimuksen mukaan vuonna 2007 10 % 12-vuotiaista tytöistä, ja 16 % samanikäisistä pojista kertoi kokeilleensa tupakkaa. Tutkimuksen mukaan 12-14-vuotiaiden tupakointikokeilut vähentyivät selvästi 1970-luvun lopulta. Voimakkainta lasku on tutkimuksen mukaan ollut vuodesta 2001 alkaen, silloin vielä n. 30 % 12-vuotiaista pojista, ja vähän yli 20 % tytöistä ilmoitti kokeilleensa tupakointia. Vuonna 1977 luku oli poikien kohdalla huikea 50 % ja tyttöjenkin kohdalla hieman yli 30 %.

Vuosina 2003-2007 tupakointikokeilujen väheneminen oli kaikissa ikä ryhmissä selkeää, paitsi 12-vuotiaiden kohdalla. Myös sukupuolten väliset erot ovat tasoittuneet koko tutkimusjakson aikana kaikissa muissa ikäryhmissä, paitsi 12-vuotiaissa. 12-vuotiaat pojat kokeilevat edelleen tupakointia hieman tyttöjä useammin. (Emt., 26.)

Venla Salmi (2004) tutki helsinkiläisten 12-13-vuotiaiden varhaisnuorten kiellettyä ja rikollista toimintaa monimetodisesti. Tutkimuksessa käytettiin sekä kvantitatiivista, että kvalitatiivista aineistoa. Kysely (N=427) ja teemahaastattelut (N=30) toteutettiin seitsemällä koululla eri puolilla Helsinkiä. (Salmi 2004, 254.) Tämän tutkimuksen mukaan kaikista 12-13-vuotiaista tutkimukseen vastanneista 44,5 % oli tupakoinut. Noin viidesosa heistä ilmoitti kokeilleensa tupakkaa kerran. Satunnaista, harvemmin kuin kerran kuussa tapahtuvaa tupakointia kertoi harrastavansa 13 % vastanneista. Ainakin kerran viikossa tupakkaa poltti 7,3 % vastanneista. Tutkimuksen tekoaikaan Terveystaputkimuksen mukaan samanikäisistä tytöistä poltti enemmän kuin kertakokeilun verran 9 %, ja pojista 14 %. Tässä tutkimuksessa vastaavat prosentit olivat tytöillä 19 %, ja pojilla 22 %. (Emt., 115-117.) Erot terveystaputkimukseen ovat suuria sekä tupakan että alkoholin kohdalla. Venla Salmen pohtimia syitä näihin eroihin kartoitetaan hieman seuraavassa, alkoholia käsittelevässä luvussa.

3.2 Alkoholi

3.2.1 Nuorten alkoholinkäytön ja sen tutkimuksen historiaa Suomessa

Suomella on pitkät perinteet kansalaisten alkoholin käyttöä lainsäädännöllisesti säätelevänä maana. Vuosina 1919-1932 Suomessa oli voimassa täydellinen kieltolaki. Tämän jälkeistä aikaa voi kutsua niin sanotuksi ryhtiliikkeiden ajaksi, kunnes keskiolut vapautettiin vuonna 1969. Siitä alkoi uusi liberaali alkoholikulttuurin suunta Suomessa. Varsinkin siihen aikaan eläneille nuorille sukupolville alkoholista tuli modernin elämän ja vapauden symboli. (Peltonen ym. 2006, 7-13.) Nuorten omat kulutustyyli ja itsenäiset vapaa-ajanviettotavat tekivät kyllä jo tuloaan Suomessa 1950-luvulla. Silloin myös kiinnostus nuorten juomatapoja kohtaan kasvoi, ja jonkinlaista tutkimustakin aiheesta tehtiin. (Tigerstedt 2007, 9.)

1950-luvulle oli ominaista, etteivät keskeiset asiantuntijat kantaneet kovin suurta huolta nuorten juomatavoista. Nuorten alkoholinkäyttö ei selvästikään ollut minkäänlainen erillinen terveydellinen tai sosiaalinen kysymys, joka olisi vaatinut lähempää tarkastelua. (Tigerstedt 2007, 10-11.) Esimerkiksi vuonna 1952 ilmestyneen *Nuorisotutkimus* nimisen teoksen yleinen johtopäätös oli, että nuoret käyttävät väkijuomia suhteellisen vähän (Bruun 1952, ref., Tigerstedt 2007, 11). Yhdessä erityisessä yhteydessä nuorten juominen kyllä nousi huolenaiheeksi 50-luvun loppuvaiheessa. Silloin alettiin kiinnittää huomiota nuorten juopumuspidätysten kasvuun. Näissä tutkimuksissa nuoruus käsitteenä on hieman epäselvä. Se saattaa vaihdella kulloisenkin tutkimuksen mukaan. (Emt., 10, 12.)

1960-luvulle siirryttäessä nuorten alkoholinkäyttö alettiin nähdä jo yhteiskunnallisena ongelmana, ja tutkimuksiakin alettiin tehdä lähtöoletuksella, että nuoriso käyttää alkoholia sangen yleisesti. Kun lehdistössä alkoi olla juttuja ”villiintyneestä nuorisosta”, tarvittiin näitä asenteita vastaan tutkimuksellista asiantietoa. Alkoholinkäytön todettiin olevan aika yleistä mutta silti kohtuullista. Eli syytä huoleen ei löytynyt. (Emt., 13.)

1970-luvulla tilanne muuttui koko väestön alkoholinkulutuksen nopeasti kasvettua. Nuorten juomisesta tuli suuri julkinen alkoholiongelma. Häätä koettiin niin suureksi, että 1973 eduskunnan talousvaliokunnan aloitteesta kerättiin laaja valtakunnallinen kyselyaineisto. 1977 vuonna käynnistettiin Matti Rimpelän aloitteesta Nuorten terveystapatutkimus. Se kattaa 12-18-vuotiaat nuoret, ja sitä on kerätty aloitusvuodestaan tähän päivään asti joka toinen vuosi. (Emt., 15.)

Vuonna 1973 raittiiden nuorten osuus oli erittäin pieni. Tämän jälkeen raittiiden osuus kasvoi nopeasti 1980-luvun puoliväliin saakka, jonka jälkeen 90-luvulla palattiin jälleen 1973-vuoden tasolle. 90-luvun alkupuoliskon jälkeen raittius on ollut terveystapatutkimuksen mukaan lisääntymään päin. (Emt., 22, Rimpelä ym. 2007, 37.)

3.2.2 Suomalaiset lapset/nuoret ja alkoholi

Suomalaisten nuorten päihteidenkäyttö on 2000-luvulla tapahtuneen lievän vähenemisenkin jälkeen edelleen huolestuttavalla tasolla ja juomisen aloittamisikä on laskenut viime vuosikymmeninä. Terveystapatutkimuksen mukaan tutkitut 9.-luokkalaiset ovat kokeneet ensimmäisen tosi humalan keskimäärin 13-14-vuotiaana (Rimpelä ym, 40). Alkoholinkäytön aloittaminen lapsuudessa tai varhaisessa nuoruudessa lisää huomattavasti runsaan ja jatkuvan alkoholinkäytön riskiä aikuisuudessa. Alkoholinkäytön aloittamisiän nostamisen onkin nähty olevan keskeisimpiä keinoja alkoholin aiheuttamien haittojen ehkäisyssä. Nuoruus on varsinaisten päihdehäiriöiden alkamisen ja kehittymisen kannalta kriittistä aikaa. Päihdehäiriöisellä nuorella on lähes aina muitakin ongelmia, kuten riski masentua ja syrjäytyä. Kun nuoruudessa päihdehäiriöisiä on seurattu aikuisuuteen, näiden häiriöiden on voitu todeta ennustavan myös muita mielenterveyden ongelmia, kuten mieliala- ja persoonallisuushäiriöitä. (Von der Pahlen ym. 2008, 9-10.)

Syyt lasten ja nuorten alkoholinkäytön aloittamiseen ovat moninaiset. Tekijöitä on todettu olevan ainakin kolmenlaisia; perhetausta, lapsuuden olosuhteet ennen alkoholinkäytön aloittamista ja nuoruudessa oman ikäryhmän aiheuttamat paineet, kun osa kavereista on jo aloittanut alkoholinkäytön. Vanhempien vaikutukseen lastensa alkoholinkäytön aloittamiseen on olemassa monia tekijöitä, esimerkiksi vanhempien oma alkoholinkäyttö, heidän sosio-ekonominen asemansa, perheen rakenne, kasvatustyyli ja taidot, normit, arvot ja päämäärät. (Pitkänen 2006, 14.)

Alkoholin käyttäminen varhaisnuoruudessa ja runsas juominen myöhäisessä nuoruudessa ovat kahteen eri Suomalaiseen pitkittäistutkimukseen¹ pohjautuen yhteydessä äidin tupakoimiseen ja pojilla myös vanhempien runsaaseen alkoholin käyttöön. Tytöillä yhteys on löydetty myös heikkoon perheen ilmapiiriin. Näiden tutkimusten mukaan varhaisnuoruudessa tupakoineet tytöt käyttivät aikuisuudessa muita useammin alkoholia. Alkoholin ongelmakäytön ennustajana tärkeäksi

---

¹ JYLS, Jyväskylän yliopiston 1968 alkanut Lapsesta aikuiseksi -tutkimus, sekä NAM, kansanterveyslaitoksen 1990 aloittama Nuorten aikuisten mielenterveys -tutkimus.

ulottuvuudeksi osoittautui sekä miehillä että naisilla myös *lapsuuden* itsehallinta. Heikko itsehallinta, esimerkiksi aggressiivinen käytös, oli 8-vuotiaasta alkaen riskitekijä poikien myöhemmälle ongelmajuomiselle. Tytöillä taas riskitekijänä oli lapsuudessa sisäänpäin suuntautunut heikko tunteiden hallinta, esimerkiksi ahdistuneisuus. *Varhaisen nuoruusiän* ulospäin suuntautunut ongelmakäyttäytyminen (esim. sopeutumattomuus ja aggressiivisuus) olivat taas myöhempien alkoholiongelmiensa riskitekijöitä myös naisille. (Emt., 76-79.) Näiden tutkimusten mukaan ympäristötekijät vaikuttavat geneettisiä tekijöitä vahvemmin 14-vuotiaana tai nuorempana aloitettuun alkoholinkäyttöön. Alkoholinkäytön jatkuessa geneettisten tekijöiden vaikutus korostuu siinä, mihin suuntaan alkoholinkäyttö kehittyy. Myös näiden tutkimusten mukaan 14-vuotiaana tai sitä ennemmin alkoholinkäytön aloittamisella on vahva yhteys aikuisuuden ongelmajuomiseen. (Emt., 64-65.)

Nuorten terveystapatutkimuksen (1977-2007) mukaan vuonna 2007 (N=5840) 12-vuotiaista yli 90 % ilmoitti, ettei juo alkoholijuomia edes pieniä määriä. Raittius oli yhtä yleistä sekä pojilla, että tytöillä. 12-vuotiaista pojista 1 %, ja tytöistä 2 % ilmoitti juovansa ainakin pieniä määriä alkoholia vähintään kerran kuussa. Vähintään kerran viikossa juovia ei ollut tytöissä lainkaan, ja pojissa vain muutama. Humalajuominen on ollut tutkimuksen mukaan 12-vuotiailla vuosien 1977-2007 ajan harvinaista. Tosihumalassa ilmoitti vuonna 2007 olleensa 1 % pojista ja 2 % tytöistä. (Rimpelä ym. 2007, 37-38.)

Venla Salmen (2004) Helsinkiläisten varhaisnuorten (12-13-vuotiaiden) normirikkomuksista tekemän tutkimuksen mukaan 6.-luokkalaisista kyselyyn osallistuneista (N=427) oli alkoholia joskus juonut jopa 44,3 %. Heistä 16,7 % oli kokeillut alkoholia kerran. Enemmän kuin kerran, mutta satunnaisesti (harvemmin kuin kerran kuussa) alkoholia kertoi käyttävänsä noin joka viides vastaaja. Vähintään kerran viikossa alkoholia käytti 1,2 % vastanneista. Silloin tällöin alkoholia käytti 22 % vastanneista tytöistä ja 24 % vastanneista pojista. (Salmi 2004, 113-116.)

Erot terveystapatutkimuksen tuloksiin sekä tupakan että alkoholin kohdalla ovat suuria. Venla Salmi pohtii erojen johtuvan monesta seikasta. Tämä tutkimus koskee helsinkiläisiä, kun taas terveystapatutkimus on valtakunnallinen. Ehkä nuoret tutustuvat pääkaupunkiseudulla alkoholiin aiemmin kuin koko Suomessa keskimäärin. Toisin kuin tämä tutkimus, terveystapatutkimus perustui puhtaaseen satunnaisotantaan. Salmi huomioi myös näiden kahden tutkimuksen kyselyiden erilaiset vastausvaihtoehdot, jotka ovat mahdollisesti ohjanneet kyselyyn vastaamista. Kyselyt on myös suoritettu eri tavoilla. Salmen tutkimus suoritettiin koulussa, kun taas Nuorten

terveystapatutkimus suoritettiin postikyselynä. Eri tavat voivat vaikuttaa vastaajien mahdolliseen haluun liioitella tai vähätellä päihteiden käyttöään. (Emt., 116.)

Päihdekysymyksistä ei yleensä keskustella omien vanhempien tai muiden aikuisten kanssa. Tämä asettaa nuoren hyvin vaativaan asemaan moraalisen toimijana. Nuoret joutuvat merkityksellistämään asiat niin, että heidän vielä puutteellinen oma käsittelykykynsä riittää. Päihtymiseen liittyvien ei-toivottujen tapahtumien, risti-riitojen ja tunteiden käsittely puuttuu. He rakentavat päihdeasioissa suojan aikuisia vastaan. Tämä kääntyy heitä itseään vastaan; he eivät saa tietoa ja tukea, jota päihdeasioiden perusteellisempi käsittely edellyttäisi. Päihteet näyttävät tarjoavan nuorelle tilaisuuden päästä eteenpäin siitä elämän kohdasta, missä kokevat olevansa. Juominen sisältää lupauksen aikuistumisesta. (Jaatinen 2000, 142.) Lapsuuden ja nuoruuden rajalla seikkaileville 6-luokkalaisille se tarjoaa myös ehkä lupauksen nuorisoon kuulumisesta.

Venla Salmen (2004) tekemän varhaisnuorten normirikkomuksia pääkaupunkiseudulla kartoittavan tutkimuksen mukaan **muuta kuin tupakkatuotteita tai alkoholia** oli päihtymistarkoituksessa käyttänyt 5,2 % vastaajista, tytöistä 2,8 % ja pojista 7,7 %. Pilven polttoa kertoi kokeilleensa seitsemän, imppaamista (liiman tai liuotteen haistelu) viisi, ja ekstaasia kolme vastannutta. Yksi vastannut ilmoitti käyttäneensä vielä kovempia aineita (heroiini, amfetamiini). Kolme ilmoitti, ettei tiennyt mitä heidän kokeilemansa aine oli ollut. (Emt., 117.)

3.3 Internet

3.3.1 Riskejä internetissä

Internet luo paljon sekä mahdollisuuksia että riskejä lasten ja nuorten maailmaan. Internet vuorovaikutteisena mediana luo haasteita heidän sosiaalisille taidoilleen ja turvataidoilleen. Yksi tärkeimmistä haasteista on nettikiusaaminen, jonka yleisiä muotoja ovat esimerkiksi ilkeiden juorujen levittäminen, pilkkaavat ja uhkaavat viestit, kiristäminen, toisen yhteystiedoilla esiintyminen tai toisen yhteystietojen levittäminen, kuvien levittäminen ja manipulointi, sulkeminen ryhmän ulkopuolelle, salasanojen varastaminen, ahdistelu ja muu häirintä. Miltei aina internetissä kanssakäyminen tapahtuu nimimerkin takaa. Nimettömänä on helpompi lähettää loukkaavampia ja vaarallisempia viestejä, kuin mitä ikinä kasvokkain tulisi sanottua. Nettikiusaaminen on monesti

jatkoa koulukiusaamiselle, mutta joskus myös koulukiusatut saattavat toimia kiusaajina internetissä. Myös opettajat ja kasvattajat voivat joutua kiusaamisen kohteiksi.

Lasten ja nuorten seuran pyrkivät vieraat aikuiset ovat myös vakava riski internetissä. (Salokoski 2007, 80-81.) Internet vetää puoleensa pedofiilejä, joita houkuttelee anonyyminä toimimisen helppous. Mahdollisia lasten kanssa keskustelupaikkoja on esimerkiksi lapsen oma sähköposti, jonka lapsi mieltää sitä turvallisemmaksi, mitä nuorempi hän on. Etenkin 10-12-vuotiaille on tähdennettävä, ettei omia kuvia tai henkilötietoja saa laittaa verkkoon ja että nettituttavuuksien tapaamisesta on pidättäydyttävä turvallisuus-syistä. Vuonna 2004 Pelastakaa Lapset ry:n suorittaman kyselytutkimuksen mukaan peräti 19 prosenttia 11-12-vuotiaista tytöistä ja 23 prosenttia samanikäisistä pojista kertoi tavanneensa netissä tapaamiaan tuttavuuksiaan kasvokkain ja ystäväystyneensä nettituttavien kanssa. 2009 vuonna tehdyssä Pelastakaa lapset ry:n Lapsen ääni – tutkimuksessa ikäryhmiä ei oltu jaoteltu samalla tavalla, mutta luvut olivat selvästi suurempia. 7-12-vuotiaista vastanneista tytöistä netissä tapaamansa henkilön kasvokkain oli kohdannut 49 %, ja samanikäisistä pojista jopa 63 %. (Martsola ym. 2006, 103-104; Lapsen ääni 2009.)

Verkkoyhteisöllisyys voi olla harhaanjohtavaa. Monet lapset ja nuoret solmivat nykyisin suhteita verkossa. Tämä voi olla hiljaiselle ja sosiaalisesti kehittymättömälle lapselle keino solmia kontakti ikätovereihin, joita ei uskalla lähestyä koulussa tai vapaa-aikana. Myös vanhemmat saattavat olla kiireisiä, jolloin heidänkin kanssaan kasvokkain kommunikointi on rajoittunutta. Ongelmia tulee, jos lapsen sosiaaliset kontaktit rajoittuvat lähinnä vain verkkoon. Tällaisia ongelmia voi olla esimerkiksi eristäytyminen, vuorovaikutustaitojen puute ja tunteiden säätelyn vaikeudet. (Emt., 105.)

Riskialttiutta lisää myös se, jos lapsella on oma tietokone verkkoyhteydellä omassa huoneessaan. Aineistojen lataaminen netistä on aina riskialtista. Lapsen hyväuskoisuutta voidaan käyttää kaupallisesti hyväksi, lapsi voi esimerkiksi uskoa, että hänelle halutaan antaa ilmaiseksi kiva taustakuva, ja kylkiäisenä tulee koneelle virus, kalliita puheluita soittava ohjelma tai kaupallisia tarjouksia. Yksi internetin riskeistä on verkossa ostaminen. Esimerkiksi oman luottokortin jättäminen netissä toimivan lapsen näkyviin on aiheuttanut perheissä taloudellisia vahinkoja. Luottokortin numero on netissä täysi-ikäisyyden merkki. (Martsola ym. 2006, 104-105.)

Vain murto-osa lapsista kertoo nettikiusaamisesta aikuiselle. Vielä harvemmin silloin, kun häiritsijä on häntä itseään vanhempi ihminen. Siksi on hyvin tärkeää luoda avoin ilmapiiri, missä tällaisiakin

asioita voisi tuoda esille. Keskustelu, tiedon jakaminen ja turvataitojen opettaminen on hyvin tärkeää. Ensiarvoisen tärkeää lapselle ja nuorelle on tietää se, että hänen ei pidä tuntea syyllisyyttä esimerkiksi siitä, jos joku vieras aikuinen on ollut yhteydessä häneen. On myös syytä opettaa, miten ahdistavista tilanteista lähdetään pois ja ettei yhteystietoja ja vaikka messenger- eli mese-osoitetta anneta vieraille. Halveksuvan ja loukkaavan materiaalin levittäminen internetissä on rikoslaissa kielletty, joten vakavissa tapauksissa on syytä kääntyä poliisin puoleen. Myös sivujen ylläpitäjät auttavat luvattoman materiaalin poistamisessa. (Salokoski 2007, 80-81.)

Yksi internetissä paljon levinneistä ilmiöistä on niin sanotut vihasivustot ja -yhteisöt. Niissä on yleensä sisältönä rasistisia filosofioita yhdistettynä väkivaltapuheeseen, esimerkiksi ihannoivaa puhetta kouluammunnoista, uhkailuista, pommien rakentamisesta, sekä väkivaltaisten tekojen strategioiden suunnittelua yhdessä muiden samanhenkisten kanssa. Tämä ilmiö on maailmanlaajuinen, samoilla sivustoilla keskustelevat ympäri maailmaa asuvat ihmiset lapsista aikuisiin. Näillä sivustoilla on tavattu aktiivisina jäseninä jopa 11-vuotiaita lapsia. (Tynes 2006, 267-268.)

Internetistä löytyvä erotiikka kiinnostaa lapsia ja nuoria. Tämä todettiin SAFT-tutkimuksessa (Safety Awareness Facility Tools), jonka mukaan jopa puolet 9-16-vuotiaista pohjoismaalaisista lapsista ja nuorista on vierailut pornosivuilla. Näitä etsiessään lapsi voi joutua pahemmille sivustoille kuin mitä oli tarkoittanutkaan, esimerkiksi lainvastaisille lapsi-, väkivalta- tai eläinpornosivuille. (Martsola ym. 2006, 102-103.)

Uutisten perusteella Suomessakin vaarassa tuntuvat olevan erityisesti tytöt. Uhkaavin tilanne on internet-tuttavan tapaaminen kasvokkain, jolloin tyttö voi joutua seksuaalisen väkivallan kohteeksi. Tytöt kohtaavat internetissä myös paljon loukkaavaa ja seksuaalista häirintää. (Laukkanen 2007, 11.)

Vanhempien aikapula on merkittävä tekijä siinä, millaiseksi internetin ja muun median rooli perheessä määräytyy. Aikuisen tulisi olla tietoinen sisällöistä, joiden parissa hänen lapsensa viihtyy. Hänen tulisi myös huolehtia median kohtuullisesta käytöstä. Median, kuten internetin, kohtuullinen käyttö ei aiheuta passiivisuutta, mutta jos sen käytölle ei aseteta rajoja, on riskinä koukkuun jääminen. Riippuvuus häiritsee arkirutiineista suoriutumista ja sosiaalisia suhteita, sekä aiheuttaa itsehillinnän ongelmia. Aidot vuorovaikutussuhteet jäävät vähiin, jos aika kuluu median parissa. (Salokoski 2007, 83.)

Vaikka medially on merkittävä rooli lasten arjessa, heidän oma äänensä tuntuu hukkuneen aikuisten mediakeskusteluissa. Lasten ajatuksia ei ole Suomessa liiemmin kuunneltu. Yleensä keskustelua käydään aikuisten kesken, eikä monta kertaa katsota tarpeelliseksi kuulla, mitä lapsilla on sanottavaa. (Laukkanen 2007, 31.)

3.3.2 Joitakin nuorten tapaamisareenoita internetissä

IRC- galleriassa voi esitellä itsensä omalla profiilisivulla. Sinne voi lisätä valokuvia, sekä tekstiä. Omalla sivulla voi myös ylläpitää päiväkirjaa, jos tahtoo muiden gallerian käyttäjien tietävän tunnelmistaan. Käyttäjä voi kommentoida muiden profiileja ja kuvia, sekä liittyä erilaisiin eri aihepiireihin liittyviin yhteisöihin samanhenkisten henkilöiden kanssa. Gallerian keski-ikä on 20,69 vuotta, ja sitä käyttää viikoittain miltei 25 % suomalaisista. (Johdatus galleriaan.)

Galleriassa voi luoda profiilin täytettyään 12 vuotta. Säännöt kieltävät muun muassa lisäämästä sinne vietteleviä poseerauskuvia, kuvia alaikäisistä henkilöistä käyttämässä tupakka-, tai alkoholituotteita, valitsemasta provosoivaa (esim. seksiin liittyvää) nimimerkkiä, sekä liittymästä esimerkiksi huumeisiin tai seksiin liittyviin yhteisöihin. Säännöissä kehoitetaan alle 18-vuotiaita kysymään lupa liittymiseen vanhemmiltaan. Niissä myös varoitetaan ketään tapaamasta kasvokkain yksin netissä tapaamaansa henkilöä. Kiusaaminen on IRC- galleriassa kiellettyä, kuten myös omien tai muiden käyttäjien henkilötietojen kertominen julkisesti sekä esiintyminen toisena henkilönä. Kiellettyä on myös väkivaltaisen, rasistisen, huumemyönteisen, uhkaavan tai loukkaavan aineiston toimittaminen palveluun. Nettiseksiin harrastaminen, sen myyminen tai ehdottaminen on ehdottomasti kiellettyä. Muista ihmisistä otettuja kuvia ei saa myöskään toimittaa palveluun ilman asianomaisen lupaa. (Irc-gallerian säännöt.)

Säännöt ovat kattavat, tärkeät, ja ehdottoman hyvät olla olemassa. Itse käytän galleriaa paljon työni puolesta. Valitettavasti galleriaa ei tarvitse kovin kauaa kahlata, kunnes huomaa, että valvonta ei ole riittävää. Oman kokemukseni mukaan sääntölista näyttää enemmänkin listalta siitä, mitä kaikkea IRC-galleriassa tapahtuu normaalin ja viattoman kanssakäymisen lisäksi. Esimerkiksi jo 5.- ja 6.-luokkalaisten valokuvat ovat usein hyvin keimailevia ja seksuaalisia, ja vihjailuja päihdyttävistä aineista näkee yllättävän usein. Kiusaaminen on myös valitettavan yleistä.

ii2 on myös niin sanottu kuvagalleria. Sinne on rekisteröitynyt yli 200 000 nuorta. ii2:n tietojen mukaan 94 % heistä on 12-18-vuotiaita. (Tietoa ii2-sivustosta, ii2.org.) Säännöt ovat hyvin samankaltaiset IRC-gallerian sääntöjen kanssa. Palvelu näyttää olevan vaan ”lapsiystävällisempi”. Ala-ikäiset voivat rekisteröityä palveluun huoltajan suostumuksella. Käyttäjät ovat keskimäärin nuorempia, ja yksityisyyttä suojellaan hieman enemmän kuin galleriassa. Esimerkiksi salaisia profiileja on suhteellisen paljon. Tämä tarkoittaa sitä, että vain valitut ystävät näkevät kuvat ja profiilin, ja voivat sitä kommentoida. Toki se on käyttäjän itse valittavissa, laittaako profiilin salaiseksi vai ei. Suurimmalla osalla kuvat ovat kuitenkin kaikkien nähtävillä.

Messengeriä eli ”Meseä” oli käyttänyt tutkimukseni mukaan jopa 84,4 % Hervantalaisista 6-luokkalaisista. Messenger on pikaviestiohjelma, jolla voi käydä keskusteluja kaikkialla maailmassa olevien ihmisten kanssa. Siellä voi myös lähettää tiedostoja ja käydä ääni- ja videokeskusteluja. Mesessä ei ole ulkopuolisia valvoja, joten kiusaamis-, ja häiriköintitapaukset ovat melko yleisiä. Jotta henkilöön voi ottaa yhteyttä, on tiedettävä tämän sähköpostiosoite. Käyttäjän ei tarvitse hyväksyä yhteydenottoa, ja häiriköistä pääsee eroon ”torju”-toiminnolla. Käyttäjän iän tulee olla vähintään 13-vuotta. (Neuvoja vanhemmille 2.) Käyttäjäksi pääsee kuitenkin myös valehtelemalla ikänsä; suurin osa tutkimukseni vastaajista oli mesen käyttäjiä.

Habbo on virtuaalinen hotelli. Siellä käyttäjät voivat tavata toisiaan, jutella keskenään, ja käyttää erilaisia maksullisia palveluja, esimerkiksi sisustaa oman Habbo-huoneensa maksullisilla huonekaluilla. Jokaisella käyttäjällä on pieni hahmo, jonka avulla hotellissa liikutaan ja jutellaan muiden kanssa. Maksaminen tapahtuu tekstiviestillä, verkkopankissa tai kioskilta ostettavalta prepaid-kortilla. Käyttäminen on ilmaista, jos ei sisusta huonettaan, osta pelipolletteja tai liity Habbo-clubin jäseneksi. Habbo-hotellin ylläpito suosittaa, että alle 13-vuotiaat käyttäisivät Habboa vain vanhempien seurassa. Habbo on hyvin suosittu alakoululaisten keskuudessa. Nuoret käyttäjät ovat helppoja uhreja salasanahuijareille, jotka voivat varastaa toisen hahmon ja sen rahalla ostetut tavarat. (Neuvoja vanhemmille 1.)

3.4 Näpistely, ilkivalta, ja väkivalta

Aikuisten sääntöjen ja auktoriteetin vastustaminen ja haastaminen on ominaista nuorten kulttuureille (Salmi 2004, 9). Sekä viranomaislähteistä että muidenkin menetelmien kautta saatu tieto vahvistaa, että nuoruusikä on altista aikaa rikolliselle käyttäytymiselle (Emt., 30). Monet

kehitysteoreetikot pitävät vertaisryhmää hyvin merkittävänä tekijänä nuoruuden aikaisen rikospiikin selittämisen kannalta (Emt., 48).

Thornberry (1987, ref. Salmi 2004, 45) esittää nuoren kehityksessä kolme vaihetta pohtiessaan rikoskäyttäytymistä. *Varhaisnuorten* (11-13-vuotiaat) rikoskäyttäytymiseen vaikuttaa merkittävästi sitoutuminen vanhempiin ja kouluun. *Nuoruuden keskivaiheilla* (14-16-vuotiaat) mahdolliseen rikoskäyttäytymiseen vaikuttavat vahvimmin kouluun sitoutuminen ja rikolliset uskomukset. *Varhaisaikuisuudessa* (18-20-vuotiaat) rikolliset uskomukset ja sosiaaliset siteet, kuten avioliitto, opiskelu ja työllisyys vaikuttavat siihen, osallistuuko nuori rikoksiin.

Venla Salmen (2004) tekemän helsinkiläisten varhaisnuorten normirikkomuksia kartoittavan tutkimuksen mukaan 6.-luokkalaisten poikien yleisimmät kielletyt tai rikolliset teot olivat kiusaaminen (50,2 %), kaupasta varastaminen (45,9 %) ja tappeluun osallistuminen (44 %). Saman ikäisten tyttöjen kohdalla yleisimmät teot taas olivat järjestyksessä kaupasta varastaminen (37,6 %), kotoa varastaminen (37,2 %) ja kiusaaminen (34,9 %). Poikien osuudet olivat lähes kaikkien tekojen kohdalla suuremmat kuin tyttöillä. Vain kotoa varastaminen ja karkaaminen olivat tyttöillä vähän yleisempiä kuin pojilla. (Emt., 77.)

Koulun omaisuutta oli tuhonnut tai vahingoittanut 12,2 %, ja koulun ulkopuolista omaisuutta 10,1 % vastaajista kuluneen vuoden aikana. **Omaisuu den vahingoittaminen** oli merkittävästi yleisempää pojilla kuin tyttöillä. Vahingonteot nähtiin nuorten puheissa useimmiten tapana osoittaa uskallusta ja rohkeutta muille nuorille. Tämä näyttämisenhalu nähtiin kuitenkin lähinnä muiden nuorten ominaisuutena, ei itsellä olevana. Nuorten puheissa tuli myös esille vahingontekojen kohdalla kielletyn tekemisen ja jännityksen kokemisen itsetarkoitus. (Emt., 85-90.)

Varastaminen oli pilkottu kyselyssä kolmeen erilaiseen tekoon; kaupasta varastamiseen, kotoa varastamiseen ja koulusta varastamiseen. Kaikista vastanneista 41,7 % kertoi varastaneensa vähintään kerran kaupasta, 36,3 % kotoa ja 35,1 % koulusta. (Emt., 78.) Vuoden aikana joka viides oli osallistunut ainakin johonkin varastamisen muotoon. *Kaupasta varastaminen* tapahtui yleensä arki-iltais in koulukauden aikana. Tyttöjen ja poikien varastaminen painottui erilaisiin tuotteisiin. Poikien varkauksista melkein puolet tapahtui ruokakaupassa, kun tyttöillä vastaava prosentti oli 19 %. Tytöt taas varastivat poikia enemmän tavaratalosta ja vaatekaupasta. *Koulusta varastetut tavarat* olivat useimmiten koulun tai oppilaiden yhteistä omaisuutta, varkauksista ainoastaan 12,5 % kohdistui joko toisen oppilaan tai opettajan omaisuuteen. Suurin osa näpistyksistä kohdistui

askarteluun tai koulutyöhön liittyviin välineisiin. *Kotoa varastettiin* eniten rahaa (59 % teoista). Summat vaihtelivat muutamista kymmenistä senteistä muutamaan kymmeneen euroon. Joka neljännessä tapauksessa varastettiin tupakkaa tai alkoholia. Useimmiten varastettiin vanhemmilta, vain 13 % tapauksista sisaruksilta. (Emt., 92-93.)

Myös **varastamisen** kohdalla **syitä** pohdittaessa nuorten puheissa korostui näyttämisen tarve, sitä pidettiin tapana osoittaa uskallusta ja säännöistä piittaamattomuutta. Joillakin nuorilla näpistely oli myös osa sosiaalista ajanviettoa, ilman sen kummempia taka-ajatuksia, eräänlaista kavereiden kanssa shoppailua. Yksi yleisimmistä perusteluista varastamiselle oli silti luonnollisesti rahan puute. Rahan puute oli kyllä suhteellinen käsite, erot kulutustottumuksissa kun ovat suuria. Nuoret hankkivat varastamalla usein halpoja kulutushyödykkeitä (esimerkiksi karkkia tai limsaa), vanhemmilta saadun rahan voi siten säästää sellaisiin tuotteisiin joiden varastaminen on hankalaa tai mahdotonta. Varastamiskierteeseen joutuminen nähtiin mahdollisena uhkana, koska saavutetuista eduista luopuminen koettiin vaikeaksi ja varastelu laajenee helposti yhä kalliimpiin tuotteisiin. Jännityksen hakeminen ja auktoriteetteja vastaan kapinoiminen eivät tulleet esille varastamisen syitä pohdittaessa. Venla Salmi tulkitseekin tämän osoittavan, että varastelu on arkipäiväistynyt. (Emt., 94-98.)

Väkivallanteot oli kyselyssä jaettu kolmeen erilaiseen tekoryhmään; kiusaamiseen, tappeluun osallistumiseen ja pahoinpitelyyn. Joka neljäs vastanneista kertoi kiusanneensa vuoden aikana. Tappeluun oli osallistunut 14,3 %, ja jonkun hakanneita oli 10,1 %. Kaikissa väkivallanteon ryhmissä poikien osuus oli huomattavasti suurempi kuin tyttöjen. (Emt., 99.)

Kiusaaminen voidaan tulkita monella eri tavalla. Kaikista vastanneista kiusanneensa ilmoitti 42,4 %. Kiusaamista, jossa oli mukana fyysistä toimintaa, kuten tönimistä tai lyömistä, esiintyi tytöillä 27,9 prosentilla, ja pojilla 38,8 prosentilla. Muu kiusaaminen oli luonteeltaan henkistä. *Tappeluun oli osallistunut* kaikista vastanneista 27,4 %, tytöistä 11,5 % ja pojista 44 %. Suurin osa tappeluista oli tapahtunut koulussa tai kotipihalla. 43 % tapauksista taas sattui muulla julkisella paikalla, kuten kaupungilla. *Pahoinpitelyyn*, eli toisen hakkaamiseen oli osallistunut vastaajista 15,7 %, tytöistä 8,3 % ja pojista 23,4 %. Puolet hakkaamisista on tapahtunut koulussa tai koulumatkalla. 12 prosentilla uhrina on ollut oma sisko tai veli, ja suurin piirtein saman verran ystävä tai kaveri. Yleensä uhri ja hakkaaja ovat samanikäisiä. Yleensä uhri on myös tekijälle tuttu, tekoon syyllistyneistä 23,8 % oli hakannut tuntematonta nuorta. Hakattu tarvitsi jonkinlaista hoitoa noin viidesosassa tapauksista. (Emt., 99-100.)

Väkivallan syitä pohdittaessa nuoret eivät ottaneet juuri esille tarvetta näyttää muille uskallusta ja rohkeutta, vaikka varastamisen ja vahingontekojen kohdalla tämä tuli vahvana esille. Poikkeuksena tulivat kyllä esiin sellaiset tilanteet, joissa nuori liikkuu itseään vanhempien nuorten kanssa, jolloin on tarpeen näyttää olevansa ”seuran arvoinen”. Sen sijaan vahvana tuli esille väkivallan leikinomaisuus, väkivalta kavereiden välisenä kanssakäymisenä. Haastateltavat pitivät kuitenkin tätäkin ”kanssakäymistä” väkivaltana. Myös kiusaaminen nähtiin usein leikillisenä. Yleisellä tasolla koulukiusaamisen vakavuus myönnettiin, mutta oman kaveripiirin tai luokan kiusaamista ei yleensä arvioitu vakavaksi. Sekä henkinen että fyysinen väkivalta liittyvät nuorilla yleensä jollakin lailla suvaitsemattomuuteen, kyvyttömyyteen hyväksyä erilaisuutta. Paineet samanlaisuuteen muiden kanssa ja ryhmään kuulumiseen ovat kovat. Joillekin nuorille väkivalta oli itseisarvo, väkivaltatilanteisiin hakeuduttiin jopa tarkoituksellisesti. (Emt., 100-112.)

Rikollisella käyttäytymisellä osoittautui Venla Salmen tekemässä tutkimuksessa olevan vahva yhteys päihteiden käyttöön. Venla Salmi jakoi vastanneet neljään ryhmään; 0-ryhmä (ei yhtään tekoa), 1-ryhmä (1-2 tekoa), 2-ryhmä (3-5 tekoa) ja 3-ryhmä (yli 5 tekoa) Eniten kiellettyjä ja rikollisia tekoja tehneistä vain 5,9 % kertoi, ettei ole koskaan polttanut tupakkaa ja 3,9 % ettei ole koskaan kokeillut alkoholia. Nolla-ryhmässä taas 80,1 % ei ollut kokeillut tupakkaa, ja 81,6 % alkoholia. 3-ryhmässä lähes kolmasosa kertoi polttavansa tupakkaa vähintään kerran viikossa ja 31,3 % käytti myös alkoholia vähintään 1-2 kertaa kuukaudessa. Nolla-ryhmässä ei säännöllistä alkoholin käyttöä esiintynyt lainkaan, säännöllistä tupakointiakin vain yhdellä prosentilla. (Emt., 114.)

3.5 Varhaisnuorten seksuaalisuus

Lapset pyrkivät käytöksellään kuulumaan nuorisoon, nykyajan keski-ikäisten ohella. Varhaisnuorisokulttuuri ja fyysinen puberteetti eivät kulje käsi kädessä, ”kimpassa” voidaan olla eli seurustella julkisesti, vaikka puberteetin muutoksia ei vielä näkyisikään. Lasten leikit ovat muuttuneet vuosikymmenien aikana. Kymmeniä vuosia sitten lapset leikkivät kotia, ja erilaisia ammatteja. Nykyiset kouluikäiset eivät aina edes omasta mielestään leiki, mutta heidän ”omaehtoiset tekemisensä” liittyvät usein parisuhteisiin, ihastumisiin ja romanttiseen rakkauteen. Varhaisnuorilla on paljon pyrkimyksiä ja kaikenlaista seurusteluun liittyvää toimintaa. Seurustelu toteutuu ainakin ajatusten ja puheen tasolla, vaikkei aikuisnäkökulmasta oikeaa fyysistä todellisuutta syntyisikään. (Anttila 2002, 66-67.) Vaikka romanttinen rakkaus onkin kotiutunut

lasten elämään, seksuaaliset käytännöt ovat vielä porttina aikuisuuden ja lapsuuden rajalla. Varhaisnuorten seurusteluinstituutio kaikessa avoimuudessaan ja julkisuudessaan on selvä merkki aikuisuuden ja lapsuuden rajan hälvenemisestä ja nuoruuden kukoistuksesta. (Emt., 68-69.)

Vaikka muutos lapsesta nuoreksi tapahtuu kehossa nopeasti, mielen muutokset tarvitsevat pidemmän ajan. Jokainen kypsyä omaa tahtiaan. Etenkin kehityksen ääripäissä, varhain kypsyneillä tai hitaasti kypsyvillä, tämä aika voi olla haasteellinen omista ja kaveripiirin asenteista riippuen. Aikuisten kannattaa olla tarkkoina ja tarjota tukea. Lapsesta/varhaisnuoresta keho tuntuu jatkuvasti vieraalta, ja muutosten aiheuttamat uudet asiat aiheuttavat hämmennystä. Tällaisia ovat esimerkiksi kiihottumiset, kivesten ja rintojen kasvu, valkovuoto, hienhaju, sekä ihon-, äänen-, ja sukuelinten muutokset. Lapsi kaipaa hyväksyntää uudelle keholleen ja tarvitsee kipeästi tietoa kehityksensä normaaliudesta ja apua sietääkseen muutoksia. Tässä iässä häpeän tunne valtaa helposti mielen, ja lapsi on erityisen altis esimerkiksi kiusaamisen, väkivallan, tai hyväksikäytön kokemuksille. (Cacciatore 2007, 158-159.)

Tähän ikävaiheeseen voi liittyä myös monenlaisia riskitilanteita. Varhain kehittynyt tyttö voi esimerkiksi kokea saavansa kaipaamaansa arvostusta ja hyväksyntää keholleen vanhemmilta pojilta, mutta ei osaa torjua heitä eikä tiedä tarpeeksi, jotta osaisi suojella itseään hyväksikäytöltä. Toisessa ääripäässä taas hitaasti kehittyvä poika voi lapsenomaisuudessaan joutua kiusaamisen ja väkivallan kohteeksi. Myös internetissä voi syntyä riskitilanteita, kun esimerkiksi yksinäinen tai epävarma varhaisnuori yrittää löytää sieltä etsimiään ymmärtäjiä. Toisaalta sieltä voi löytää myös todellisen ystävän. (Emt., 160-161.) Uhkaavin tilanne on internet-tuttavan kohtaaminen kasvokkain, silloin tyttö voi joutua esimerkiksi aikuisen miehen raiskauksen kohteeksi (Laukkanen 2007, 11).

Tässä vaiheessa turvataidot ovat tarpeen. Niitä tarvitaan ympäristön osoittaessa uudenlaista kiinnostusta, ja uudenlaisia lähestymisyhteyksiä. Tasapainoilu omien seksuaalisten impulssien, epävarmuuden, pelkojen, hämmennyksen ja järjen äänen kanssa monesti aiheuttaa sen, että kokemuksia siirretään tuonnemmaksi. (Emt. 37.) 12-15-vuotiaana ujut ja arat kontaktiyhteykset, seurusteluhapuilut, suudelmat ja suuret puheet ovat tavallisia. Varsinaisiin seksikokeiluihin ei yleensä vielä uskalleta lähteä. Pelko on vielä onneksi yleensä suurempi kuin halu. Kuvitellut paineet muiden kokeneisuudesta voivat kyllä johtaa liian aikaisiin seksikokeiluihin (Emt., 169.)

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

Tutkimukseni päätehtävänä oli siis selvittää kuinka paljon yleensä nuoruuteen yhdistetyt riskit olivat läsnä Hervantalaisten kuudesluokkalaisten elämässä helmikuussa 2008. Halusin myös saada selkoa lapsuuden ja nuoruuden raja-alueesta, ja siitä tuntevatko 6.-luokkalaiset itsensä lapseksi vai nuoreksi. Tahdoin myös saada selville, miten ”lapsuus” tai ”nuoruus” vaikuttavat riskikäyttäytymisen esiintymiseen. Pyrin sen lisäksi ottamaan selvää, kuinka paljon tutkitut saivat itse päättää asioistaan.

Kuudesluokkalaisten riskikäyttäytymisen muotouduttua aiheekseni, minulle valkeni hyvin pian että tämän tutkimuksen ainoa järkevä toteuttamistapa on suorittaa se nimettömän kyselylomakkeen avulla määrällisesti. Aikaa kului paljon kyselyä laatiessa, testatessa ja suorittaessa, sekä ennen analyysivaihetta tilastointiohjelmaa opetellessa. Tutkimuksen toteuttaminen oli pidempi ja monimutkaisempi prosessi, mitä olin alun perin kuvitellut.

Suurimpia huolenaiheitani koko kyselyn toteutuksessa oli tutkittavien ikä. Tämänkaltainen aihepiiri yhdistettynä vastaajien nuoreen ikään vaatii tutkimuksen tekijältä suurta huolellisuutta, varovaisuutta ja harkintaa. Tästä syystä kiinnitinkin erityistä huomiota lasten tutkimisen eettisiin kysymyksiin ja haasteisiin, sekä suunnittelin lomakkeen ja toteutin varsinaisen kyselytilanteen tarkasti harkiten. Paneudun näihin aiheisiin tarkemmin tässä luvussa.

4.1 Lasten tutkimisen haasteita ja eettisiä kysymyksiä

Tutkittaessa lasten hyvinvointia ja elinoloja tietoja tulisi kysyä nykyistä enemmän lapsilta itseltään. Heitä koskevia asioita kysytään usein pätevämmiksi asiantuntijoiksi luokitelluilta henkilöiltä, kuten lasten vanhemmilta. Lapset ovat kuitenkin itse oman elämänsä parhaita tiedonantajia. Lapset ovat hyviä vastaajia, kun kysymykset liittyvät heille tärkeisiin tilanteisiin ja arkiseen elämään. (Järvensivu 2007, 1.)

Lapsia tutkiessaan tutkijat joutuvat käytännön ratkaisuihinsa pohtimaan monia eettisiä kysymyksiä. Esimerkiksi milloin kysely voidaan osoittaa lapselle suoraan ja milloin tarvitsee kysyä lasten huoltajilta lupa. (Helavirta 2007, 25.) Suomalaisen tietosuojavaltuutetun tulkinta asiasta on, että vanhemmilta on pyydettävä lupa, jos alle 18-vuotiaalta kysytään muita kuin heitä itseään koskevia

tietoja (Mäkelä 2005, 386). Susanna Helavirran omaa tutkimustansa varten saamassa juristin ohjeistuksessa kuitenkin kävi ilmi, että huoltajalla on oikeus päättää lapsen henkilökohtaisista asioista, joihin tutkimukseen osallistumisen voidaan katsoa kuuluvan. Silti, jos lasta ei voi tunnistaa tutkimuksesta, kyse ei ole henkilökohtaisista asioista. Tässä tilanteessa lupaa vanhemmilta ei varsinaisesti tarvita, mutta heidän informoimisensa lapsen osallistumisesta tutkimukseen on hyvän tavan mukaista. (Helavirta 2005, 93.) Marjaana Järvensivun (2007) mukaan taas osallistumiseen on saatava huoltajan suostumus, ja yhtä paljon on painotettava lapsen omaa suostumusta, jotta lapsi olisi ylipäättään motivoitunut osallistumaan tutkimukseen.

Kysymyksissä käytettäviin käsitteisiin joutuu lasten kohdalla kiinnittämään erityistä huomiota. Niiden on oltava riittävän konkreettisia, ymmärrettäviä ja käsitteiltään lapsille tuttuja. Lapsille osoitetuissa kyselytutkimuksissa lasten näkökulmien kerääminen perustellaan lasten omien kokemusten esiin saamisella. Kvantitatiivinen tutkimusote tarjoaa vain vähän mahdollisuuksia ei-kielelliselle esittämiselle, mikä tekee kokemusten tutkimisesta haasteellisen. (Helavirta 2007, 27-28.) Lapsille suunnatuissa kyselyissä tulee kiinnittää erityistä huomiota kysymysten kognitiivisiin vaatimuksiin, sillä kognitiiviset taidot ovat vielä kehitysvaiheessa (Järvensivu 2007, 2). Jean Piaget'n kehityspsykologisen teorian mukaan esim. 11-16-vuotiailla on menossa muodollisten operaatioiden kausi, jolloin ajattelu vähitellen kehittyy sellaiseksi, että päätelmien teko on mahdollista ilman konkreettisia kohteita. Lapsi hallitsee silloin jo myös aikaulottuvuudet kuten menneisyys, tulevaisuus ja nykyisyys. (Piaget 1988, 88-91.)

Kyselylomakkeen testaaminen on erittäin tärkeää, jotta voidaan tutkia kysymysmuotoilujen ja vastausvaihtoehtojen sopivuutta tutkittavalle ikäryhmälle. Ryhmähaastattelu soveltuu testaamiseen hyvin. Siinä voidaan selvittää, miten lapset jäsentävät tutkittavaa ilmiötä ja millaisilla käsitteillä he siitä puhuvat. Testaamiseen toinen hyvä metodi on kognitiivinen yksilöhaastattelu, jossa lasta pyydetään ajattelemaan ääneen samalla kun hän pohtii vastaustaan. Lisäkysymyksillä voidaan tarkentaa esimerkiksi käsitteiden ymmärrettävyyttä ja ohjeiden selkeyttä. Tarkoituksena on saada selville, onko lapsi ymmärtänyt kysymykset tutkijan tarkoittamalla tavalla ja ymmärtääkö tutkija vastaukset lapsen tarkoittamalla tavalla. (Järvensivu 2007, 3-4.)

Valtaero ja epätasa-arvo aikuisen tutkijan ja lapsen välillä on itsestäänselvyys. Lapsi on aikuisen näkökulmasta kasvatuksen, suojelun ja huolenpidon kohde. Jotta nämä tehtävät toteutuisivat, on aikuisella oltava määräävä asema suhteessa lapseen. Tämä valta-aseman ero on luonnollisesti myös läsnä tutkimustilanteessa. Eikä vain aikuisen näkökulmasta, vaan myös lapsen näkökulmasta

aikuisten valta ja kontrolli ovat osa lapsena olemisen normaalia arkea. Siitä lähtökohdasta käsin lapsi osallistuu tutkimukseen. (Alasuutari 2005, 152.) Tilanne on tässä suhteessa samankaltainen oli kyseessä sitten haastattelu, tai lomakekyselyyn vastaaminen. Kyselyyn vastaamisessakin valtaero on läsnä, oli kysymysten laatija konkreettisesti paikalla tai ei. (Järvensivu 2007, 4.) Lapsen osallistumisen vapaaehtoisuuskin kyseenalaistuu sillä, että tutkijalla on takanaan esimerkiksi koulun tuki ja vanhempien suostumus, jotka lapsi voi kokea painostuksena osallistua (Siegert 1986, 360-361).

Valtaero voidaan nähdä sekä myönteisenä että kielteisenä asiana. Aikuisen auktoriteetti antaa oikeuden kysyä erilaisia kysymyksiä ja tuottaa oletuksen, että lapsen on vastattava esitettyihin kysymyksiin. Tässä mielessä haastattelutilanne on lapsille arkielämästä tuttu ja he yleensä pyrkivät vastaamaan kysymyksiin. Kielteisenä voidaan nähdä riski siitä, että lapsi alkaa myötäillä aikuista ja pyrkii vastaamaan sosiaalisesti suotavalla tavalla. (de Leeuw ym. 2004 ref., Järvensivu 2007, 4.) Kun lapsi yrittää miellyttää aikuista, hän ryhtyy käyttämään myötäilevää vastausstrategiaa (Järvensivu 2007, 4).

Yli 10-vuotiailla lapsilla kaveripiirin ja muiden omanikäisten merkitys on yhä oleellisempi ja tiedonkeruun sosiaalinen konteksti (esim. kavereiden läsnäolo, vastaaminen luokassa, haastattelijan ikä jne.) vaikuttaa voimakkaasti vastaamiseen (Scott 1997; de Leeuw ym. 2004 ref., Järvensivu 2007, 4). Jos lapsi ei voi varmistua antamiensa tietojen pysymisestä luottamuksellisina, hän voi välttää aiheesta kertomista tai valitsee sosiaalisesti suotavia vastauksia. Siksi esimerkiksi luokkahuoneessa toteutettavassa kyselytilanteessa tulee harkita toteutusta hyvin tarkasti, jotta luottamuksellisuus säilyy. (Järvensivu 2007, 4-5.)

Oleennaista on myös tieto siitä, millaisten käsitysten varassa tutkijat tuottavat tietoa ja laativat kuvauksiaan lasten elämästä. Se mitä tutkimuksen nimissä väitetään, on paljolti sidoksissa tutkijoihin ja heidän käyttämiinsä teorioihin. Tulee myös muistaa, että tutkimus on arvopitoista. Tutkijoilla on vastuu, millaisille oletuksille, havainnoille ja kertomuksille informaatioyhteiskuntaa rakennetaan. Vastuun ottaminen tarkoittaa pienimmillään sitä, että tutkija kertoo, mitkä ovat hänen tutkimuksensa esioletukset ja suhtautuu niihin riittävän kriittisesti. (Lehtimäki ym. 2005, 188.)

4.2 Tilastollinen tutkimus ja Hervanta tapauksena

4.2.1 Kvantitatiivinen kyselytutkimus

Päädyn tutkimusmetodeita pohtiessani sosiaalityön pro gradu-tutkimukselle suhteellisen harvinaiseen ratkaisuun; päätin kerätä määrällisen aineiston käyttäen nimetöntä kyselylomaketta. Tutkimusaiheeni on sen kaltainen, että uskon rehellisiin vastauksiin päästävän parhaiten tällä menetelmällä. Nuoruuteen yhdistetyt riskit, kuten tupakanpolto, alkoholikokeilut ja rikollinen käyttäytyminen, ovat juuri sen kaltaisia asioita, joista valehdellaan aikuisille helposti. Tai ainakin niistä jätetään kertomatta vaikeuksiin joutumisen pelosta. Kasvokkain suoritettussa haastattelutilanteessa uskon kiinnijäämisen pelon ja esimerkiksi häpeän tunteen kasvavan liian suuriksi rehelliseen vastaamiseen. Määrällinen tutkimus sopi myös hienosti siihen ideaan, että käsittelen Tampereen Hervantaa ja sen kuudesluokkalaisia myös tavallaan tapaustutkimuksena. Hervantalaisten 6.-luokan oppilaiden määräkin tuntui minusta sopivalta, heitä oli helmikuussa 2008 yhteensä 184 kappaletta. Kyseessä on siis kokonaistutkimus kaikista Hervannan 2008 vuoden 6.-luokkalaisista. Tiedonkeruumenetelmää ei tarvinnut juurikaan pohtia, minulle oli alusta asti selvää, että kysely on suoritettava koulupäivän aikana, yhtenä oppituntina luokka kerrallaan, ja että tulen olemaan itse paikalla suorittamassa ja valvomassa tilannetta.

Kvantitatiivisen tutkimuksen avulla selvitetään lukumääriin ja prosenttiosuuksiin liittyviä kysymyksiä sekä tutkittavien asioiden välisiä riippuvuuksia tai tutkittavassa ilmiössä tapahtuneita muutoksia. Tämä edellyttää tarpeeksi suurta ja edustavaa otosta. Kvantitatiivisella tutkimuksella saadaan yleensä kartoitettua olemassa oleva tilanne, mutta ei pystytä riittävästi selvittämään asioiden syitä. Tutkimustapaa arvostellaan pinnallisuudesta, tutkittavien maailmaan ei pääse syvälle, ja vaarana on väärin tulkintojen tekeminen, varsinkin jos tutkimuskohde on tutkijalle outo. (Heikkilä 2004, 16.) Määrällisen tutkimuksen perusedellytyksiä on, että tutkija tuntee kohderyhmän käyttämää merkitysjärjestelmää tarpeeksi hyvin (Alkula ym. 1995, 20).

Pitkä työkokemukseni hervantalaisnuorten parissa tekee tutkimuskohteesta minulle varsin tutun. Tutkimuksen koko idea on kummunnut omista huomioistani ja kokemuksistani, ja halusin mahdollisimman luotettavaa tietoa nimenomaan hervantalaisten lasten ja nuorten kanssa työskentelevien ammattilaisten työkaluksi. Se, että suuri osa lapsista tiesi kuka olen, on mielestäni sekä hyvä että huono asia. Olen taipuvainen ajattelemaan, että se on silti enemmän hyvä asia. Luulen, että esimerkiksi kasvokkaisessa haastattelutilanteessa tuttuus olisi voinut olla hämmentävä,

jopa huono ominaisuus. Nimettömän kyselyn taas ollessa kyseessä, epäilen esimerkiksi ohjeiden antamisen olleen helpompaa minulle, kuin tuntemattomalle ja lapsiryhmiin tottumattomalle henkilölle. Väitän tuntevani myös tutkittavan ryhmän merkitysjärjestelmiä suhteellisen hyvin. Pitkä työhistoriani lasten kanssa luultavasti tekee myös vakuuttelun luotettavuudestani ja vilpittömästä kiinnostuksestani lasten mielipiteitä kohtaan helpommaksi.

4.2.2 Tapaustutkimus

Tapaustutkimusta ei ole syytä ajatella niinkään tutkimusmetodin, vaan lähinnä tutkimuksellisenä tapana tai näkökulmana. Se on käsitteenä hyvin väljä, ja tapaustutkimus voidaan suorittaa lukuisilla eri menetelmillä. Sitä on määritelty monilla eri tavoin. Yhteistä kaikille määritelmille on se, että niiden mukaan tapaustutkimus pyrkii tuottamaan yksityiskohtaista ja perusteellista tietoa tutkimuskohteesta. Tutkittava tapaus voi olla esimerkiksi yksilö, ihmisryhmä, yhteisö, kaupunki tai organisaatio. Olennaista on, että tutkimuskohde voidaan ymmärtää kokonaisuutena ja tapauksena. Tapaus ei tässä tilanteessa ole otos jostakin isommasta joukosta, eikä sillä pyritä tilastolliseen yleistämiseen. Päämääränä on ymmärtää tapausta. (Laine ym. 2007, 9-12.)

Peruslähtökohtana on tuottaa tietoa erityisistä aikaan ja paikkaan sidotuista ilmiöistä, prosesseista, merkityksistä ja olosuhteista. Tutkimuksen juoni rakentuu paikallisten erityispiirteiden, ilmiöiden ja niitä ympäröivän maailman suhteelle. Haasteellista onkin löytää tapoja, joilla voitaisiin tehdä yleistyksiä tapauksen ainutlaatuisuuden perusteella. Tapaus voi olla yksinkertaisimmillaan tutkijan kiinnostuksen kohteena olevaan ilmiöön liittyvä tapahtumakulku, -aika tai -paikka, joka määrittää ilmiön erityispiirteitä ja vaihtelua. (Peltola 2007, 111-114.)

Tutkin kaikkien Hervannan koulujen kaikkia vuoden 2008 6.-luokkalaisia, kokonaista hervantalaista ihmisryhmää. Hervannalla, kuten suurilla betonilähiöillä muutenkin, on omat erityiset piirteensä. Tutkimustulokseni 6.-luokkalaisista ja heidän riskikäyttäytymisestään, eivät välttämättä ole yleistettävissä esimerkiksi kaikkiin Suomeen, tai edes kaikkiin Tampereen 6.-luokkalaisiin. Yleistys voidaan yrittää ehkä tehdä Suomen muihin suurehkoihin historialtaan samantyyppisiin kerrostalolähiöihin. Mutta ennen kaikkea tässä tutkimuksessa kyse on Tampereen Hervannasta ja sen 6.-luokkalaisista.

4.2.3 Lähiö nimeltä Hervanta

Tampereen Hervanta syntyi 1970-luvulla vastaamaan voimakkaan muuttoliikkeen ja Tampereen teollisen kasvun paineisiin. Aikansa tuotteena sen rakentamisessa oli tyypillistä tehokas asuntotuotanto. Hervanta on kooltaan lähempänä tytärkaupunkia kuin kaupunginosaa. Sen kehityksessä on selviä historiallisia kerroksia. Hervanta syntyi lähinnä työväestön asuma-alueeksi. Kuitenkin erityisesti Tampereen Teknillisen yliopiston myötä, siitä on tullut myös opiskelijoiden, korkean teknologisen osaamisen ja huipputeknologian yritysten keskittymä. (Häkli ym., 2002, 10.)

Hervanta on Tampereen toiseksi suurin kaupunginosa heti keskustan jälkeen. Hervannan lähiössä oli 31.12.2008 asukkaita 21 928. Vuokra-asuntojen osuus alueella on 57,4 %, kun koko Tampereella prosentti on 40,5 %. Hervannan väestöstä 16,1 % on lapsiperheitä. Akateemisesti koulutettuja hervantalaisista on 9,3 % (koko Tampere 10,4 %). Tästä huolimatta asukkaiden vuositulot jäävät koko Tampereen keskiarvoa pienemmäksi. Hervantalaisten keskimääräiset vuositulot ovat 18 148 €, kun koko Tampereella luku on 22 378 €. Tämä johtuu osittain suuresta opiskelija- ja vuokra-asuntojen määrästä. Työttömyysaste Hervannassa on 13,3 %. Koko Tampereella työttömiä väestöstä on 10,9 %. Hervannan väestöstä 10,2 % on ulkomaan kansalaisia, kun koko Tampereen osuus on 3,4 %. (Tampereen Kaupungin internet-sivusto, tilastot ja katsaukset.)

Hervannassa on poikkeuksellisen paljon palveluja pelkäksi kaupunginosaksi. Siellä toimii oma sosiaaliasema, työvoimatoimisto, KELA, terveysasema, mielenterveystoimisto, monta nuorisotilaa, seurakunta ja kirkko, poliisi, paloasema, uimahalli, jäähalli, vapaa-aikakeskus, kirjasto, elokuvateatteri, kauppakeskus, lukuisia baareja ja ravintoloita, sekä lukemattomia muita palveluja. Alueella on useita päiväkoteja, ala- ja yläkouluja, lukio, ammattioppilaitos, sekä kansalais- ja työväenopiston toimintoja (Häkli ym., 2002, 26).

Alueella vaikuttaa suuri määrä yhteiskuntapolitiikan toimijoita, joiden verkostoituminen ja yhteistyö ovat korkeaa luokkaa. Hyvinvointipalvelujen tuottaminen on innovatiivista, ja hervantalainen yhteisyyden tunne ja kokemus hervantalaisuudesta erityisenä asiana ovat omaa luokkaansa. Alueella on myös paljon vapaaehtoistoimintaan perustuvia yhdistyksiä. (Häkli, ym. 2003, 11.)

Yhteistyöhön on vuosien varrella kasvettu, ja erilaiset yhteistyöryhmät ovat normaali osa lasten ja nuorten kanssa tehtävää työtä. Hervannassa toimii sekä viranomaistyöryhmiä että laajempia yhdistyksiä ja muita Hervantalaisia toimijoita sisältäviä ryhmiä. Itse olen esimerkiksi ollut nuorisohjaajana vuosia mukana NYT- Nuorisoyhteistyö Hervanta -nimisessä, joka toinen kuukausi kokoontuvassa ryhmässä. Siihen kuuluu muun muassa edustajia Tampereen kaupungin nuorisotyöstä, seurakunnan nuorisotyöstä, peruskoulujen kuraattorit ja koulupsykologit, Hervannan ammattiopiston sosiaalikuraattori, Yhdessä Selviytymisen Tuki ry:n nuorisotyöntekijöitä, sekä Hervannan sosiaaliaseman sosiaalityöntekijöitä. Ryhmässä käsitellään eri työmuotojen kuulumisia, huolenaiheita ja yhteistyön mahdollisuuksia. Konkreettista yhteistyötä tehdään aina kun se on mahdollista, ja tarvetta ilmenee.

Hervannassa lasten ja nuorten kanssa työskenteleville ammattilaisille verkostoituminen on tuntunut olevan vuosikautia hyvin luonnollinen osa työtä. Itse ajattelen sen johtuvan Hervannan erityispiirteistä, haasteellisesta ”asukasmateriaalista” ja haasteiden täyteisestä historiasta. Erot asukkaiden hyvinvoinnissa ja elämäntilanteissa ovat suuria. Häklin ym. (2003) mukaan työssä käyvä väestö on kyennyt säilyttämään tyydyttävän hyvinvoinnin tason, mutta työttömien ja erityisesti pitkäaikaistyöttömien elämäntilanne on vaikea. Hervannan sisällä eroja korostaa vielä se, että hyvinvoinnin ongelmat, samoin kuin esimerkiksi hyvin toimeentuleva väestö tai vaikeasti yhteiskuntaan integroituva maahanmuuttajaväestö, pyrkivät keskittymään tiettyihin paikkoihin. (Emt., 11.)

Vuonna 2002 julkaistussa Hervanta-barometrissa mitattiin hervantalaisten hyvinvoinnin tilaa ja sen tulevaisuudennäkymiä. Barometria varten näitä asioita tiedusteltiin Hervannassa toimivilta hyvinvointipalvelujen tuottajilta kyselylomakkeiden ja haastattelujen avulla. Vastaajien mukaan hyvinvoinnin taso hervantalaisten keskuudessa on tyydyttävä, vaikka ongelmia onkin paljon. Vapaa-ajanviettopalvelujen osalta taso on hyvä ja taloudellisen tilanteen kohdalla huono. Alle koulu-ikäisten ja keski-ikäisten tilanne nähtiin hyvänä, ja yli 75-vuotiaiden ja 13-17-vuotiaiden nuorten huonona. Erityistä huolta kannettiin 8-12-vuotiaiden tilanteesta. Odotetusti vakaalla työuralla olevien, ydinperheessä elävien, ja omistusasunnossa asuvien tilanne nähtiin hyvänä. Hyvinvoinnin kannalta huono tilanne nähtiin olevan yksinhuoltaja-perheillä, pitkä-aikaistyöttömillä, syrjäytyneillä ja vuokra-asunnossa asuvilla. (Häkli ym., 2002, 54.)

Hervannalla on monet kasvot. Alueella on edelleen kyseenalainen maine. Kun kerron tekeväni nuorisotyötä Hervannassa, ihmisten kasvoille nousee monesti outo kunnioituksensekainen

hämmästyks. Hervanta on mainettaan huomattavasti positiivisempi paikka, ja huomaan joutuvani siitä puhuessani usein puolustuskannalle. Alueen maine on kehittynyt jo urbaanin Hervannan alkuaikoina 1980-90-luvuilla. Hervantaan on kuitenkin myös panostettu runsaasti, ja siellä viihtyvät taustaltaan kaikenlaiset ihmiset ja perheet. Monipuoliset palvelut, vapaa-ajanviettomahdollisuudet, ympäröivä luonto ja vahva yhteisöllisyys nostavat Hervannan arvoa ja tärkeyttä sen asukkaiden silmissä. Hervantalainen ”sosiaalisten ongelmien perinne” on kyllä tietyn väestöosan keskuudessa näkemykseni mukaan hyvinkin elossa. Hervannassa toimivat nuorisotyön ammattilaiset törmäävät kokemukseni mukaan muita tamperelaisia nuorisotyöntekijöitä keskimääräistä enemmän rikolliseen toimintaan, huumausaine- ja alkoholi-ongelmiin, nuorisotilan ulkopuolisiin uhkiin (esimerkiksi nuoria/nuorisotilaa ja työntekijöitä uhkaavat aikuiset) lastensuojelullisiin ongelmiin, maahanmuuttajuuteen liittyviin haasteisiin, sekä osattomuuteen ja syrjäytyneisyyteen. Tämä kaikki on kuitenkin vain osa Hervantaa, ja positiivisia asioita on paljon.

Hervanta on suuri pieni yhteisö. Lapset ja nuoret tuntevat toisiaan laajalti, ja erilaiset ilmiöt leviävät heidän keskuudessaan nopeasti. Tämän seikan vuoksi esimerkiksi tutkimukseni tuloksia ei mielestäni ole syytä yleistää kuvaamaan suomalaisia 6.-luokkalaisia yleensä, vaan tämän tutkimuksen vastaajien riskikäyttäytyminen saattaa heijastaa enemmänkin suuren vuokratalovaltaisen betonilähiön tai jopa ihan vain Hervannan sisällä kehittyntä lasten/nuorten kulttuuria.

4.3 Tutkimuksen toteutus

4.3.1 Lomakkeen syntyprosessi

Aloitin kyselylomakkeen työstämisen jo heti tutkimuksen aiheen muotouduttua. Kyselyn tekeminen osoittautui lopulta vielä haasteellisemmaksi, kuin mitä olin etukäteen ajatellut. Varsinkin kyselyn pituus huoletti. Tärkeää kysyttävää tuntui olevan todella paljon. Onneksi olin sentään jo etukäteen päättänyt, että suoritan kyselyn luokka kerrallaan ja että jokaiselle luokalle olisi käytössä yksi oppitunti. Siinä ajassa pitäisi antaa myös tietenkin hyvät ohjeet, eli realistista lomakkeen täyttöaikaa oppilaille olisi korkeintaan puoli tuntia. Kyselylomakkeen muotoilemisesta teki erityisen haasteellista se, että en ollut tutustunut siinä vaiheessa vielä lainkaan ohjelmaan, jolla tutkimustulokset tulisin analysoimaan. Kyselylomakkeen valmiiksi saattamiselle olin antanut itselleni aikaa tammikuun loppuun 2008.

Lomakkeen muotoilussa johtajatuksena oli kysymysten sopivuus kuudennen luokan oppilaille, kysymysten aihepiirin arkaluonteisuuden vuoksi. Minulle oli hyvin tärkeää, että kysymykset kysytään sellaisessa muodossa, ettei kenelläkään tule esimerkiksi sellainen olo, että ”Voi ei, mun olis varmaan jo pitänyt juoda alkoholia...”. Halusin kuulla myös muiden lasten ja nuorten kanssa työskentelevien ammattilaisten mielipiteitä kyselystä sekä heidän ideoitansa sen sisällöstä. Siksi kutsuin koolle aivoriihen, johon osallistui Hervannassa työskentelevä nuoriso-ohjaaja, sekä koulun henkilökuntaa; koulukuraattori, terveydenhoitaja, ala-koulun luokanopettaja ja apulaisrehtori. Ideoita ja ehdotuksia tuli arvatenkin paljon. Tässä vaiheessa rajasin kyselyn koskemaan pääsääntöisesti vain sellaisia riskejä, joiden kohdalla lapsella/nuorella on valinnan mahdollisuus.

Tietyt osa-alueet vaativat vielä hieman tarkempaa hiomista asiantuntijoiden kanssa. ”Seurustelu ja seksuaalisuus” -osuutta työstin yhdessä koulun terveydenhoitajan kanssa, ”tärkeät ihmiset” kohtaa koulukuraattorin kanssa ja ”internet”-osiota netti-nuorisotyötä tekevän nuoriso-ohjaajan kanssa. Kaikki kysymykset päädyin kysymään suoraan (oletko, tiedätkö, onko jne..) lukuun ottamatta seksuaalisuus-osiota, jossa asiaa käsitellään asenteen kautta (olisiko sinusta ok, jos 6.-luokkalainen...). Hyvin tärkeäksi uudeksi käsitteeksi lomakkeen ideointivaiheessa muodostui *lapsen itsemääräämisoikeus*. Huomasin törmääväni siihen oikeastaan kaikkia aihealueita pohtiessani. Olenkin sisällyttänyt sen lähes kaikkiin osioihin, tarkoituksena saada kuva siitä, kuinka paljon vastaaja saa itse päättää asioistaan ja tekemisistään.

Kun lomake oli pääpiirteittäin muotoiltu ja koottu, alkoi sen testaamis- ja hiomisvaihe. Testasin kyselyn Hervannan ulkopuolella sijaitsevassa nuorisokeskuksessa kahdeksan kuudennen luokan oppilaan kanssa. Paikalla oli seitsemän poikaa ja yksi tyttö. Tässä vaiheessa minua huolesti eniten kyselyn pituus. Siksi olinkin erittäin positiivisesti yllätynyt, kun nopeimmalla kyselyn täyttäjällä aikaa kului 20 minuuttia ja hitaimmalla 30 minuuttia. Vastauksista näki myös selvästi, että kysymyksiin oli paneuduttu ja miltei joka kohtaan vastattu. Menimme yhdessä läpi koko kyselyn, ja lapsilta/nuorilta tuli erittäin hyvää ja tarkkaa palautetta. Sain arvokasta tietoa esimerkiksi siitä, jos ohjeet oli huonosti annettu tai joku kohta oli epäselvästi kysytty, huono, outo, hyvä, tyhmä tai vaikka ihan turha. Kysymykset olivat muuten testiryhmän mielestä sen verran mielenkiintoisia, että niihin jaksoi vastata, vaikka kysely olikin aika pitkä. Tein testauksen jälkeen kyselyyn monta pientä muutosta. Tämän jälkeen testasin kyselyä vielä parilla aikuisella ja muutamalla yksittäisellä 6.-7.-luokkalaisella. Aikarajoissa pysyttiin ja palautetta tuli taas rohkeasti ja hyvin.

Gradun ohjaajani tuki oli minulle koko ajan korvaamatonta. Se oli hyvin tärkeää kyselyn sisällön hiomisen kannalta ja myös minulle henkilökohtaisesti jaksamisen sekä fokuksen säilyttämisen varmistamiseksi. Tammikuun lopussa laitoin valmiin kyselyn hyväksyttäväksi koulujen rehtoreille. Vastalauseita ei kuulunut, joten uskaltauduin sopimaan tutkimus-ajat kouluille helmikuun puoleenväliin. Lomakkeiden monistuksen sain hoitaa Tampereen kaupungin Nuorisopalveluissa. Monistusteknisillä tempuilla sain kyselyn onneksi näyttämään vielä hieman todellista lyhyemmältä. Lomake mahtuu monistettuna neljälle arkille.

4.3.2 Lomakkeen rakenne

Tarja Heikkilän (2004) mukaan hyvä tutkimuslomake alkaa helpoilla kysymyksillä, joilla herätetään tutkittavan mielenkiinto. Lomake kokonaisuudessaan on selkeä, siisti ja houkuttelevan näköinen. Teksti ja kysymykset on aseteltu hyvin, lomake ei ole liian täyteen ahdettu. Vastausohjeiden tulee olla selkeitä ja yksiselitteisiä. Hyvässä lomakkeessa kysytään vain yhtä asiaa kerrallaan, kysymykset etenevät johdonmukaisesti ja ne on numeroitu juoksevasti. Samaa aihetta koskevat kysymykset on ryhmitelty selkeiksi otsikoiduiksi kokonaisuuksiksi. Lomakkeen ei tule olla liian pitkä. Jokaisen kysymyksen tarpeellisuutta pitää harkita, kannattaa myös yrittää saada lomake näyttämään mahdollisimman lyhyeltä. Hyvä lomake saa vastaajan tuntemaan vastaamisen tärkeäksi, se on esitetty huolellisesti. Lomaketta on helppo käsitellä tilasto-ohjelmalla. (Emt., 48-49.)

Kyselyn ensimmäisessä osiossa kysyn vastaajan perustietoja (ks. liite 2). Tähän kohtaan olen sisällyttänyt myös tutkimuskysymysteni kannalta oleellisen kysymyksen siitä, milloin lapsesta tulee kyselyyn vastaajan mielestä nuori. Pohjatietoa hankin vielä kohdassa ”vapaa-aika”, jossa kysytään muun muassa lasten kotiintuloajoista, harrastuksista ja rahankäytöstä. ”Hyvinvointi”-osio on enemmänkin koulun tarpeista lähtevä, joskin myös minulle hyvin pohjatietoa tuottava kohta. Varsinkin tutkimuksessani tärkeäksi käsitteeksi muodostuneesta lapsen/nuoren itsemääräämisoikeudesta kohta antaa jotakin käsitystä. Se toimii myös mielestäni hyvänä ”lämmittelynä” ennen vaikeampia kysymyksiä. Osio sisältää kysymyksiä muun muassa nukkumaanmenoajoista ja syömisestä. Kohdassa 4 aiheena on internet. Tämän lasken ensimmäiseksi varsinaiseksi kohdaksi, jossa käsitellään tarkoittamallani tavalla nuoruuteen yhdistettyä riskiä 6.-luokkalaisten elämässä. Se sisältää kysymyksiä esimerkiksi omien kuvien lataamisesta nettiin, nettihuijaamisesta ja nettikiusaamisesta. Osiot 5-7 käsittelevät myös puhtaasti riskejä; tupakkaa, päihteitä, näpistelyä, ilkivaltaa ja väkivaltaa. Kohta 8, eli ”seksuaalisuus ja seurustelu”, on arkaluonteisen aiheensa vuoksi ainoa kohta, jossa koetan selvittää aihetta asenteiden

kautta seuraavalla tyylillä; ”onko mielestäsi hyväksyttävää, jos 6.-luokkalainen...”. Osiossa 9 kysytään lapsille tärkeistä ihmisistä, esimerkiksi kuinka paljon tärkeät ihmiset viettävät vastaajan kanssa aikaa, kuinka paljon he ovat kiinnostuneita vastaajan asioista, onko vastaajalla riittävästi kavereita ja kenen sanaan luotetaan parhaiten tutkimuksessa mainituista riskeistä puhuttaessa. Viimeisenä kohtana kyselyssä on kaksi lyhyttä avokysymystä; huolet ja ilot tällä hetkellä. Halusin päättää kyselyn positiivisesti: ”Mihin asioihin olet elämässäsi tällä hetkellä tyytyväinen?”

Olen rakentanut riskeistä kysyttäessä kysymykset niin, että aloitan kysymällä esimerkiksi: Oletko kokeillut tupakanpoltoa? Jos oppilas vastaa kokeilleensa, seuraa tarkentavia kysymyksiä. Jos taas oppilas ei ole kokeillut, siirrytään suoraan seuraavaan kaikille yhteiseen kohtaan. Suurin osa lomakkeen kysymyksistä on nopeasti vastattavia ympyröinti- ja rastitustehtäviä. Parissa kohdassa olen käyttänyt ”numeroi tärkeysjärjestyksessä” -tehtäviä. Lyhyitä avoimia kysymyksiä käytän kahdessa kohdassa. Ilmeisesti kyselyyn on ollut helppo vastata, koska kyselyn pituudesta huolimatta vastausaika pysyi suurimmaksi osaksi tavoitteessa.

Lomakkeeni on mielestäni monilta osin onnistunut. Kysymykset etenevät johdonmukaisesti helpommista vaikeampiin aihepiireihin ja ohjeet ovat selkeitä. Teknisillä tempuilla sain lomakkeen näyttämään todellista lyhyemmältä. Lomake ja koko tutkimustilanne sai selkeästi vastaajat tuntemaan kysymyksiin vastaamisen tärkeäksi. Esitetausta suoritettiin huolellisesti.

Kritiikkiä itselleni annan lomakkeen pituudesta, sekä sen käsiteltävyydestä tilasto-ohjelmalla. Jälkeenpäin katsottuna lomakkeessa on monia kysymyksiä, jotka olisi voinut jättää kysymättä. Aika kyllä riitti juuri ja juuri vastaamiseen, ja kaikkiin kysymyksiin oli vastattu yllättävänkin hyvin. Silti lomake olisi saanut olla hieman lyhyempi. Siinä on myös muutamia sellaisia kysymyksiä, jotka osoittautuivat todella haasteellisiksi analysoida tilasto-ohjelman avulla. Tällaisia ovat muun muassa ”numeroi tärkeysjärjestyksessä” -kohdat. Sellaisia ovat myös avoimet kysymykset, esimerkiksi koskien internetin hyviä ja huonoja puolia, sekä viimeiset kysymykset koskien oman elämän huolestuttavia asioita ja asioita, joihin on tällä hetkellä tyytyväinen. Näitä kohtia pystyn toki tutkimaan ja hyödyntämään työssäni hervantalaisten lasten kanssa tämän jälkeenkin.

4.3.3 Tutkimusluvat, saatekirje ja palkinnot osallistumisesta

Tutkimusluvan anoin Tampereen kaupungin perusopetuksen hallinnosta. Mukaan anomukseen tuli liittää tutkimussuunnitelma, hahmotelma vanhemmille lähetettävästä kirjeestä, hahmotelma kyselystä, sekä niiden rehtoreiden nimet, jotka olivat puoltaneet tutkimuksen tekoa koulussaan. Olin jo saanut kaikkien Hervannan koulujen rehtoreiden suostumuksen, ja virallinen tutkimuslupakin tuli ongelmitta.

Lupa-/saatekirjeet lasten vanhemmille lähetin sovitusti koulujen kautta. Lapset ja heidän vanhempansa ovat tottuneet koululta tuleviin lupakirjeisiin, joten tämä tapa tuntui luontevimmalta. Huolimatta siitä, että kirjeet menivät koteihin ajoissa ja viimeisen virallisen palautuspäivän jälkeen oli jätetty vielä pari päivää muistutus/palautus-aikaa, lupia jäi palautumatta kolmelta koululta yhteensä noin 25 kappaletta. Tarkkaa lukua on valitettavasti mahdotonta tietää. Yhdeltä luokalta jäi palautumatta jopa 10 lupapaperia. Syynä siihen tuntui olevan luokanopettajan sairastuminen, jolloin sijainen ei ollut huomannut muistutella lappujen palauttamisesta. Tein virheen siinä, etten huomannut ohjeistaa erikseen, että lupalaput pitää säilyttää koululla ja palauttaa minulle. Niitä oli jo ehditty heittää pois ja joidenkin luokkien kohdalla niiden jotka eivät olleet palauttaneet lappuja, ja niiden joilla ei ollut lupaa osallistua, määrien suhde oli opettajan muistin varassa. Hervannassa oli vuonna 2008 helmikuussa 6.-luokan oppilaita yhteensä 184. Näistä 127 sai luvan osallistua tutkimukseen, eli 69,02 % Hervannan 6.-luokkalaisista.

Mietin huolellisesti **oppilaiden palkitsemista** tutkimukseen osallistumisesta. Palkinnon tuli olla kaikille sopiva esimerkiksi sukupuoleen tai uskontoon katsomatta. Päädyin lopulta käsihikinauhaan, jossa lukee Hervanta. Tein hintavertailua painoyhtiöiden välillä, ja kartoitin mahdollisia sponsoreita. Lopulta nauhat lupautui kokonaan kustantamaan hervantalainen ostoskeskus Duo. Lisäksi sain vielä painoyhtiöstä sponsori-lahjana kaikille avain-kaulanauhat. Näiden lisäksi hankin vielä tikkarit syötäväksi kyselyn täyttämisen ohessa. Tikkarit otettiin ilolla vastaan ja varsinkin käsihikinauhat osoittautuivat mieluisaksi palkinnoksi. Hikinauhat ja avain-kaulanauhat jaoin myös niille kuudennen luokan oppilaille, jotka eivät syystä tai toisesta osallistuneet tutkimukseen.

4.3.4 Aineistonkeruu

Keräsin aineistoni kolmella hervantalaisella koululla; Etelä-Hervannan koulussa, Pohjois-Hervannan koulussa ja Kanjonin koulussa. Suoritin kyselyn kaikilla kouluilla samalla tavalla;

luokka kerrallaan joko salissa, auditoriossa tai muussa tyhjässä tilassa. Luokkia oli yhteensä kahdeksan. Oppilaat lähetettiin luokseni kirjoitusvälineiden kanssa. Ne, jotka joko eivät saaneet lupaa osallistua tai eivät olleet muistaneet palauttaa lupalappua, jäivät luokkaan opettajan kanssa tekemään opettajan määräämiä tehtäviä. Itse kysely oli mukana muistitikulla, ja sain joka koululla käyttööni dataheittimen. Aluksi esittelin itseni, ja kerroin pääpiirteittäin missä ominaisuudessa koululla olen. Suuri osa oppilaista tiesi minun olevan ”se nuorisotyöntekijä Tuija sieltä Helapuiston nuorisokeskuksesta”. Sinä päivänä olin kuitenkin opiskelija/tutkija, joka oli hyvin kiinnostunut siitä, mitä 6.-luokkalaisille kuuluu.

Käytin paljon aikaa oppilaiden vakuutteluun tutkimukseni nimettömyydestä ja siitä, ettei kukaan muu kuin minä tule papereita näkemään. Näin ollen kukaan ei myöskään saa tietää mitä yksittäinen oppilas on vastannut edes käsialasta päättelemällä. Selitin myös, että vastaamisen jälkeen lomakkeet sinetöidään vielä kirjekuoriin, heitetään pahvilaatikoon ja sekoitetaan. Tällä tuntui olevan tutkittaville yllättävän suuri merkitys. Marjaana Järvensivu (2007) toteaa luottamuksesta kyselytilanteessa seuraavasti:

Jos lapsi ei voi varmistua antamiensa tietojen pysymisestä luottamuksellisina, hän voi välttää aiheesta kertomista tai valitsee sosiaalisesti suotavia vastauksia. Varsinkin lapselle arkojen aihepiirien tutkimisessa vastausten luotettavuutta heikentää lapsen pelko siitä, että muut saavat selville hänen vastauksensa. Siksi esimerkiksi luokkahuoneessa kerättävissä kyselyissä tulisi tarkasti miettiä käytännön toteutusta, jotta luottamuksellisuus säilyy. Vastaamistilanteessa tulee minimoida sosiaalinen paine tietynlaisten vastausten antamiseen ja lapselle tulee olla selvää, etteivät vastaukset ole esimerkiksi opettajan tai luokkatovereiden luettavissa. (Järvensivu 2007, 4.)

Vakuutin myös oppilaille, että he ovat korvaamattoman tärkeä osa tutkimukseni tekemistä ja että tarvitsen ehdottomasti heidän apuaan. Korostin heidän olevan ainoita oikeita asiantuntijoita omissa asioissaan, ja sitä kuinka harmillista on, että monesti lasten tieto jää aikuisten tiedon varjoon. Neuvoisin oppilaita vastaamaan kysymyksiin ensimmäisen asian, joka mieleen tulee, ja nimenomaan juuri niin kuin omasta mielestä totta on –ei esimerkiksi niin, mitä ajattelee äidin, opettajan, kavereiden tai nuorisotyöntekijän haluavan heidän vastaavan. Korostin myös joka kohtaan huolellisesti ja tosissaan vastaamisen tärkeyttä. Kerroin joutuvani mahdollisesti heittämään paperin pois, jos kysymyksiin ei ole vastattu ohjeiden mukaan. Kerroin myös, ettei kenenkään ole pakko osallistua, vaan halukkaat voivat palata luokkaan. Kukaan ei palannut.

Alkupuheiden jälkeen esittelin pääpiirteittäin dataheittimen avulla kyselyn kysymystyyppit ja rakenteen. Käytin aikaa myös parin lomakkeen testauksen yhteydessä väärinkäsityksiä aiheuttaneen

kysymyksen selventämiseen ja läpikäymiseen. Yksi tällainen kysymys oli: Montako tuntia olet arkisin ilman aikuisen valvontaa (koulun päättymisestä nukkumaanmenoon)? Selvensin vielä, että kyseessä on aika, jolloin *kotona* ei ole tavoitettavissa vanhempaa, tai muuta huoltajan kanssa sovittua aikuista. Toinen epäselvyyksiä aiheuttanut kysymys koski nettituttavan tapaamista kasvokkain; Oletko tavannut livenä henkilön, johon olet tutustunut netissä? Tässä kohtaa selvensin, että kyseessä on tapaaminen henkilön kanssa, jota ei ole koskaan ennen tavannut kasvokkain, ja häneen on törmätty ja häneen on tutustuttu nimenomaan vain internetissä. Sana ”livenä” oli lomakkeen testaajaryhmän ehdottama ”kaikkien käyttämä” sana korvaamaan sanan ”kasvokkain” (joka aiheutti epäselvyyksiä).

Tämän jälkeen kysyin pystyisivätköhän oppilaat mahdollisesti syömään tikkaria samalla kun vastaavat, ja heidän kykeneväisyydestään vakuututtuani jaoin tikkarit ja kyselyt. Sijoittelin oppilaat ympäri tilaa niin että kukaan ei voinut nähdä toisen paperia. Erilaisiin kysymyksiin vastasin henkilökohtaisesti oppilaan kutsuttua minut käden nostolla. Opettajien kanssa oli sovittu, että hitaimmat voivat jatkaa välitunnilla jos on tarve. Suurin osa kyllä ehti hyvin vastaamaan oppitunnin aikana, mutta joka luokasta jäi silti aina yksi tai kaksi tunnollisinta vielä hetkeksi vastaamaan muiden mentyä välitunnille. Lopussa oppilaat vielä tarkistivat, että kaikkiin kohtiin on vastattu ja sinetöivät kyselynsä kirjekuoreen ja heittivät sen muiden kuorien sekaan pahvilaatikkoon. Aivan vielä viimeisenä suoritettiin ”palkintojenjako”, ja oppilaat lähtivät sitä mukaan kun olivat valmiita käsihikinauha ja avainkaulanauha mukanaan. **Kyselyyn vastasi lopulta 124 kaikista vanhemmiltaan luvan saaneista 127 oppilaasta**, ja lomakkeita silmäiltyäni näyttäisi siltä, että he ovat vastanneet kysymyksiin tosissaan ja ajatuksella. Olin hyvin positiivisesti vaikuttunut siitä, miten tosissaan ja mielellään oppilaat tuntuivat kyselyyni vastaavan. He tuntuivat sitoutuneilta ”auttamaan minua” ja mielestäni heidän kasvonsa ja olemuksensa näyttivät siltä, että he tekevät omastakin mielestään jotakin hyvin tärkeää.

4.4 Analyysi

Lajiteltuani lomakkeet kouluittain ja riskikäyttäytymisen esiintymisen mukaan, tutustuin lomakkeisiin silmälläpitäen mahdollisia vastaamattomia tai epäselvästi vastattuja kysymyksiä. Menin läpi vastaamistilanteessa ihmetystä ja väärinkäsityksiä aiheuttaneita kysymyksiä ja kysymystyyppejä. Pohdin myös enemmän koulun toiveista lähteneitä kysymyksiä, sekä osan niistä oleellisuutta tutkimukseni kannalta. Niin kuin aiemmin totesin, osa näistä kysymyksistä oli hyvin pohjatietoa tuottavia kohtia, mutta osaa oli pohdittava kokonaisuuden kannalta tarkemmin. Tein

samalla päätöksiä siitä, mitkä kysymykset kannattaa mahdollisesti jättää kokonaan analyysin ulkopuolelle. Tällaisia kysymystyyppisiä sekä yksittäisiä kysymyksiä löytyikin muutamia.

Vapaa-ajanviettopaikkoja koskevat kaksi kysymystä olivat ”numeroi tärkeysjärjestyksessä” - tyyppisiä kysymyksiä. Käydessäni vastauksia läpi, huomasin sen verran paljon epäloogisuuksia ja vaihtelua vastaustavoissa, että päätin jättää kohdat analyysin ulkopuolelle. Samoin kävi kysymystyyppiltään samanlaisille kysymyksille ”Mistä saat mielestäsi parhaiten luotettavaa tietoa seurustelusta ja seksuaalisuudesta?”, sekä ”Kenen aikuisen sanaan luotat parhaiten, kun sinulle kerrotaan esimerkiksi päihteistä, tupakasta tai seksuaalisuudesta?”.

Kysymyksessä siitä, mitä syö yleensä päivittäin, oli lista erilaisista vaihtoehdoista ja kehotus ympyröidä niin monta kuin tarvitsee. Tämä oli yksi koulun toiveista lähteneistä kysymyksistä. Jätin kohdan pois analyysistä kahdesta syystä: se oli mielestäni epäoleellinen tutkimuksen kokonaisuuden kannalta sekä vaikea analysoitava. Analyysin vaikeuden takia jätin pois myös avokysymystyyppiset kohdat internetin hyvistä ja huonoista puolista, sekä viimeiset kysymykset siitä, mikä elämässä tällä hetkellä huolestuttaa, ja mihin vastaaja taas on tyytyväinen. Viimeinen tyytyväisyyttä koskeva kysymys toki oli mielestäni hyvä positiivinen lopetus lomakkeelle.

Melkein kaikissa riskejä koskevissa kohdissa kysyin vastaajan oman riskikäyttäytymisen lisäksi esim. ”Tiedätkö 6.-luokkalaisia, jotka polttavat joskus tupakkaa?” Samalla tavalla kysyin myös muiden päihteiden, alkoholin ja näpistyksen kohdalla. Vastausvaihtoehtoina oli ”en” tai ”kyllä, n. ___tyttöä ja n. ___poikaa” Vastauksia läpi käytyäni huomasin luvuissa niin suuria vaihteluja, että kohta ei olisi ollut luotettava analysoitava, joissakin vastauksissa oli ”keksimisen” makua. Jätin siis nämä kohdat analyysistä pois.

Kohdassa ”tärkeät ihmiset” tiedustelin, kuinka paljon vastaaja juttelee tarvittaessa lähipiirinsä tärkeiden ihmisten kanssa, kuinka riittävästi tärkeät ihmiset viettävät vastaajan kanssa aikaa, ja kuinka paljon he ovat kiinnostuneita vastaajan asioista. Kysymyksissä oli luettelo mahdollisista tärkeistä ihmisistä joita jokaista mietittiin erikseen. Huomasin, että kohtia oli liian monta, ne olivat hieman liian pitkiä ja epäselviä, ja ne olivat lomakkeen loppupäässä. Luulen taisteluväsymyksen saavuttaneen tässä kohtaa vastaajat. Voisin myös kuvitella, että kysymysten aihepiiri oli vastaajien näkökulmasta kaikkein epäkiinnostavin koko lomakkeessa. Mentyäni kohdat läpi huomasin kuitenkin, että ensimmäisen kysymyksen alkupää oli vielä oikein hyvin vastattu, joten pystyin

käyttämään hyvällä mielellä ensimmäisen kysymyksen ensimmäisen kohdan ”Jos sinulla on huolia, ja tarvitset neuvoja/apua, jutteletko **äidin** kanssa; usein, joskus, harvoin vai ei koskaan?”.

4.4.1 SPSS-analyysi

Opiskelujeni aloituksesta ja siten myös perusopinnoistani oli vierähtänyt jo sen verran paljon aikaa, että silloin ei tilastointiohjelma SPSS ollut vielä Tampereen yliopiston opetusohjelmassa. Pääsin kuitenkin mukaan SPSS-pikakurssille, joka oli tosin minulle hieman liian pikainen. Suurin osa oppimisesta tapahtui kurssin jälkeen kotona. Harjoittelin omalla aineistollani ohjelman perustoimintoihin keskittyen. Harjoittelu oli hidasta ja sitä oli tehtävä yllättävän paljon.

Lopulta opin määrittelemään muuttujat ja syöttämään aineistoni ohjelmalle. Tarkistuksia ja tarkistuksen tarkistuksia tein prosessin kuluessa lukemattomia. Onnistuin analyysin aikana luomaan uusia muuttujia, yhdistelemään niitä, saamaan aikaiseksi yksinkertaisia frekvenssi-taulukoita, ja ristiintaulukoimaan jonkin verran. Helpointa mahdollista grafiikkaakin onnistuin luomaan. Melko varmasti esimerkiksi riippuvuuksien etsimiseen löytyy ohjelmalta joitakin hienoja tekniikoita. Itse kuitenkin tyydyin etsimään niitä hyvin yksinkertaisesti muuttuja kerrallaan. Pysin pitämään prosessin muutenkin mahdollisimman yksinkertaisena ja sitä kautta niin virheettömänä kuin mahdollista.

4.4.2 Validiteetti ja reliabiliteetti

Validius on koko tutkimuksen suunnitteluvaiheen ja itse mittaamisen ajan mielessä pidettävä tavoite. Mittarin sisällön on oltava järkevä ja perusteltu, jotta se mittaisi varmasti juuri tarkoitettua asiaa. Rakennevalidiuden voidaan sanoa olevan hyvä, jos tutkimuksen tulokset ovat sopuinnassa odotusten kanssa. Silloin mittari toimii prosessin kokonaisuudessa niin kuin oli tarkoitettu. Reliabiliteettia alentavat mittauksen eri vaiheissa sattuvat satunnaisvirheet. Tällaisia voivat olla esimerkiksi tutkijan huolimattomuudesta johtuvat lyöntivirheet tai esimerkiksi tutkittavan muistivirheet tai mielialanvaihtelut. (Alkula ym., 89-95.)

Kysymykseni liittyivät 6-luokkalaisten henkilökohtaiseen jokapäiväiseen elämään, ja ne olivat sekä omastani että testaaajien mielestä miltei poikkeuksetta helppoja ja mielenkiintoisia vastattavia. Näissä aiheissa muistivirheet eivät juuri tuota ongelmia. Se mikä tämän tyyppisissä aiheissa

mahdollisesti voisi aiheuttaa virheitä, on asioiden, mielipiteiden ja tekemisten liioittelu tai vähättely. Tästä pyrin eroon niin tehokkaasti kuin pystyin pohjustaessani kyselyä oppilaille.

Olen tyytyväinen mittariini ja sen luotettavuuteen. Suunnitteluvaiheesta lähtien paneuduin kyselyn valmisteluun ja aineiston keräämisprosessiini hyvin huolellisesti. Aikaa kyselyn kirjoittamiseen, muotoilemiseen, testaamisiin, sekä uudelleen muotoiluun käytin paljon. Itse kyselyn suorittamistilanteisiin valmistauduin perusteellisesti. Näin kyseisen tilanteen huolellisesti pohjustamisen erittäin tärkeänä asiana tutkimuksen luotettavuuden kannalta. Varsinkin vastaajien vakuuttaminen tutkimuksen nimettömyydestä ja siitä, ettei kukaan muu lisäkseni tule edes näkemään lomakkeita, oli ensiarvoisen tärkeää.

Myös ongelmallisten kysymysten ja erilaisten kysymystyyppien läpikäyminen oppilaiden kanssa oli välttämätöntä. Tunteen luominen siitä, että tutkittavat tekevät jotakin omastakin mielestään merkittävää, näkyi selvästi sekä tutkimustilanteessa että huolellisessa ja rehellisintuntuisesti täytetyissä lomakkeissa. Kohdat, joissa havaitsin edes jonkinlaisia ymmärrys-, liioittelu-, vähättely- tai väsymysongelmia, jätin analyysistä kokonaan pois.

Analyysivaiheen satunnaisvirheet uskon saaneeni korjattua tehokkaasti lukemattomien tarkistuksien jälkeen. Oman epävarmuuteni vieraan ohjelman kanssa työtä tehdessä näen jopa parantaneen luotettavuutta, suoritin joka vaiheen hyvin perusteellisesti ja tosissani. Tuloksia tarkasteltuani, ne näyttävät olevan melko hyvin linjassa oletusteni kanssa. Kohdat, jotka poikkesivat tavalla tai toisella oletuksistani, tarkastin uudelleen vielä muitakin kohtia perusteellisemmin.

5 KUUEDESLUOKKALAISET, RISKIT JA NIIDEN KASAUTUMINEN

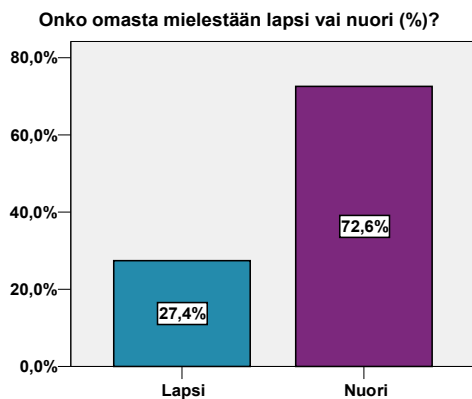
Tässä luvussa esittelen kyselytutkimukseni tuloksia. Luku etenee taustatietojen kautta riskeihin ja niiden esiintymiseen tutkimieni 6.-luokkalaisten elämässä. Tällaisia riskejä ovat siis tupakka, alkoholi, ilkivalta, väkivalta, näpistely, internet-käyttäytyminen, sekä asenteet seksuaalisuutta kohtaan. Luvun lopuksi tarkastelen vielä riskien kasautumista sekä muiden riskien että joidenkin tärkeiden taustatietojen kautta. Tällaisia taustatietoja ovat esimerkiksi sukupuoli, perhemuoto, aikuisten läsnäolon määrä ja laatu, harrastukset, käytettävissä oleva rahamäärä, sekä se kuinka paljon vastaaja saa itse päättää asioistaan ja tunteekeo vastaaja itsensä lapseksi vai nuoreksi.

5.1 Taustatietoja

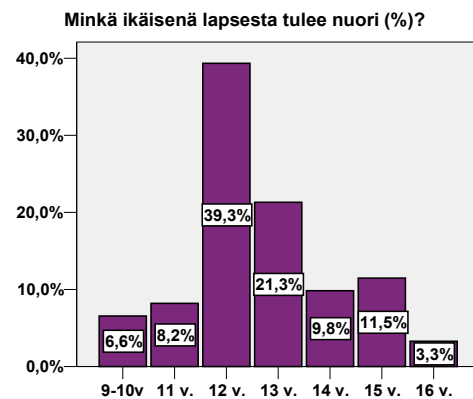
127:stä luvan tutkimukseen vanhemmiltaan saaneesta 6.-luokkalaisesta kyselyyn vastasi 124 oppilasta, 67,4 % kaikista helmikuun 2008 hervantalaisista 6.-luokkalaisista. Vastaajista 67 oli tyttöjä ja 57 poikia. Suurin osa tutkituista, 69,9 %, oli vastaamishetkellä 12-vuotiaita, ja 25,2 % 13-vuotiaita. Loput n. 5 % oli 14-vuotiaita. Mukana oli vain yksi 11-vuotias.

5.1.1 Lapsi vai nuori?

Vastaajista 72,6 % tunsi itsensä tutkimuksen tekohetkellä nuoreksi. Tytöistä nuoreksi itsensä tunsi 74,6 %, ja pojista 70,2 %. Hieman yli puolet vastanneista oli sitä mieltä, että lapsesta tulee nuori 12-vuotiaana tai sitä nuorempana. (ks. kuviot 1 ja 2.)

KUVIO 1. Tunteekeo vastaaja olevansa lapsi vai nuori?

KUVIO 2. Koska lapsesta tulee nuori?

5.1.2 Perhemuoto

66,1 % vastaajista ilmoitti asuvansa samassa taloudessa molempien vanhempiensa kanssa. Neljä oppilasta ilmoitti asuvansa isänsä ja mahdollisten sisarustensa kanssa. Äidin ja mahdollisten sisarusten kanssa kertoi asuneensa 25 % vastanneista. Seitsemän oppilasta (5,6 % koko joukosta) asui uusperheessä. (ks. taulukko 1.)

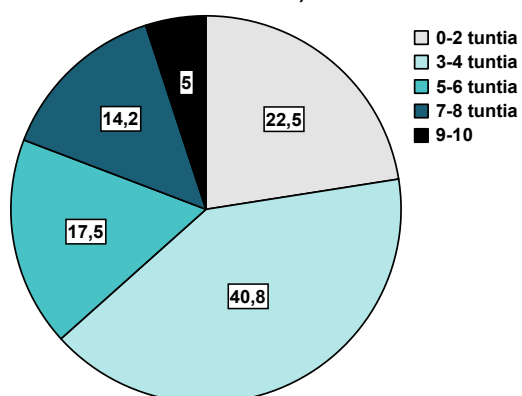
TAULUKKO 1. Vastaajien perhemuoto

Ketä asuu samassa kodissa?	N=	%
isä, äiti, mahdolliset sisarukset	82	66,1 %
isä	2	1,6 %
äiti	11	8,9 %
isä ja sisaruksia	2	1,6 %
äiti ja sisaruksia	20	16,1 %
uusperhe	7	5,6 %
Total	124	100,0 %

5.1.3 Aikuiset ja valvonnan määrä

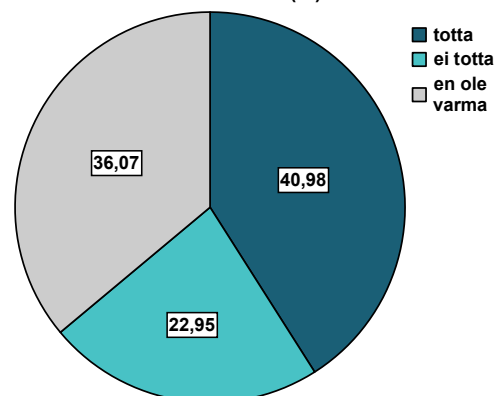
Vastanneista 63,3 % vastasi olevansa yleensä päivittäin **ilman aikuisen valvontaa** koulun jälkeen 0-4 tuntia. 17,5 % ilmoitti tuntimääräksi 5-6 tuntia ja 19 % kertoi olevansa ilman aikuisen valvontaa päivässä jopa 7-10 tuntia. (ks. kuvio 3.)

Kuinka monta tuntia päivässä ilman aikuisen valvontaa (koulun lopusta siihen asti kun vanhempi tulee kotiin) %?

KUVIO 3. Aikuisen valvonnan määrä

Aikuisen pitäisi tietää paremmin mitä lapsille kuuluu (%):

KUVIO 4. Aikuisen tieto lasten kuulumisista

30,6 % kaikista vastanneista 6.-luokkalaisista oli sitä mieltä, että **aikuisten kuuluu päättää** heidän asioistaan. 33,9 % oli itsemääräämisen kannalla ja 35,5 % vastanneista ei ollut asiasta varmoja. Kysyttäessä **ottavatko aikuiset** tarpeeksi **tosissaan** asioita, jotka ovat kyselyyn vastaajalle tärkeitä, 46 % oli sitä mieltä, että ottavat. 25,8 % oli sitä mieltä, että heitä ei oteta tarpeeksi tosissaan heille tärkeissä asioissa. 28,2 % vastanneista ei ollut varma otetaanko heidät aikuisten taholta tarpeeksi tosissaan.

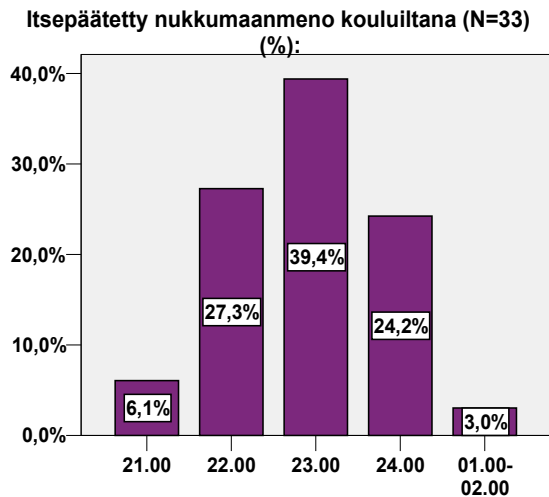
41 % kyselyyn vastanneista oli sitä mieltä, että aikuisten pitäisi tietää paremmin, **mitä lapsille kuuluu** (ks. kuvio 4), 23 % oli eri mieltä, ja 36 % ei ollut asiasta varma. 17,7 % oli suoraan sitä mieltä, että eivät halua, että aikuiset tietävät mitä heille kuuluu. 36,4 % vastaajista ilmoitti, että **jos hänellä on huolia, hän juttelee äidin kanssa** usein, 42,1 % kertoi tekevänsä niin joskus, ja 21,5 % kertoi äidille huolistaan harvoin tai ei koskaan.

5.1.4 Kotiintulo- ja nukkumaanmenoajat

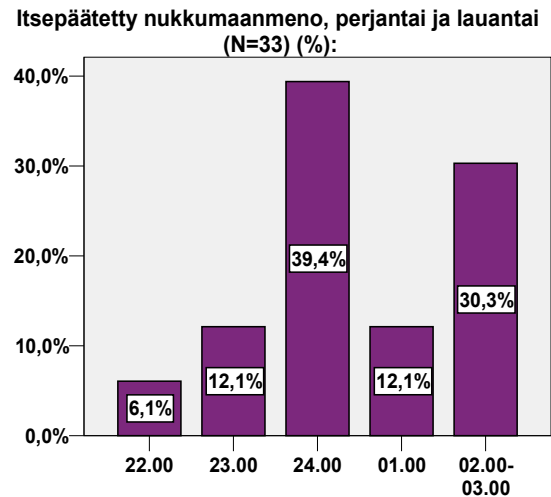
Yli puolella vastanneista oli kiinteät, sovitut **kotiintuloajat**, 37,9 % ilmoitti, että kotiintuloaika sovitaan aina erikseen. 8,1 % kertoi saavansa itse päättää kotiintuloaikansa.

32,3 prosentilla vastanneista oli kiinteät, sovitut **nukkumaanmenoajat** joka päivä. 39,5 prosentilla oli sovitut nukkumaanmenoajat arkipäivinä, mutta viikonloppuna he saivat päättää itse. 90 oppilaalla (72,6 % kaikista) yhteensä oli sovitut kiinteät nukkumaanmenoajat kouluiltaisina; 48,9 prosentilla heistä nukkumaanmenoaika oli viikolla klo 22.00, noin 28 % kertoi ajaksi klo 21.00 ja 21 % heistä meni nukkumaan klo 23.00. Kaksi oppilasta ilmoitti sovitun nukkumaanmenon kouluiltoina olevan klo 24.00 tai myöhemmin.

28,2 % kaikista vastanneista kertoi saavansa päättää nukkumaanmenoaikansa joka päivä itse. Heistä 27,2 % meni arkisin, ja 81,8 % viikonloppuisin nukkumaan klo 24 tai myöhemmin. 30,3 % itse nukkumaanmenonsa päättävistä meni viikonloppuisin nukkumaan vasta klo. 02.00-03.00. (ks. kuviot 5 ja 6.)

KUVIO 5. Itse päätetty nukkumaanmeno, arkisin

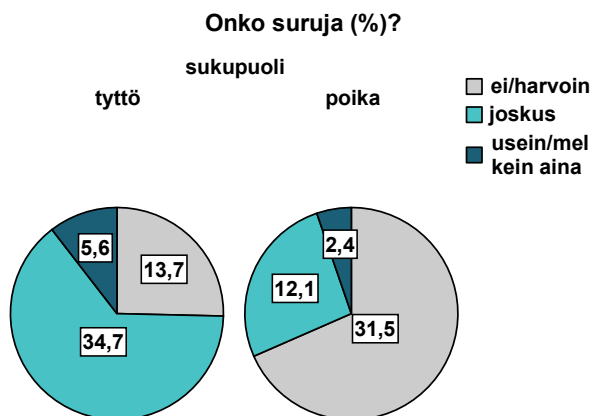

KUVIO 6. Itse päätetty nukkumaanmeno, viikonloppu

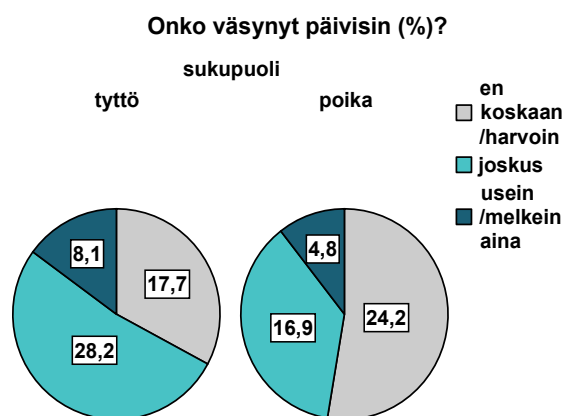
5.1.5 Hyvinvointi, harrastukset ja käyttöraha

24,2 prosenttia kaikista vastanneista kertoi saavansa itse päättää kotona **syövätkö** tarjolla olevaa ruokaa, ja saavat myös itse valita mitä syövät. 75,8 prosenttia vastasi, että sitä pitää syödä, mitä on tarjolla. 62,1 % vastanneista saa päättää itse, koska herkuttelee.

10,5 prosentilla ei ole mielestään lainkaan **suruja**. 34,7 % vastanneista oppilaista oli surullisia harvoin. Melkein puolet vastanneista kertoi olevansa joskus surullisia. 8,1 % vastasivat olevansa surullisia usein/melkein aina. 5,6 % oppilaista oli sitä mieltä, etteivät ole koskaan **väsyneitä** päivisin. Harvoin väsymystä tunsivat 36,3 % vastanneista. 45,2 % kertoi olevansa joskus väsynyt päivisin. Usein/melkein aina väsymystä päivisin tunsivat 12,9 % vastanneista. Tytöt näyttävät tuntevansa itsensä sekä väsyneemmäksi, että surullisemmaksi kuin pojat (ks. kuviot 7 ja 8).

KUVIO 7. Surujen määrä

KUVIO 8. Väsymys päivisin

62,9 prosentilla kaikista vastaajista oli vastaushetkellä jokin **harrastus**. Pojat näyttivät harrastavan tyttöjä hieman vähemmän. Tytöistä 68,7 % harrasti jotakin, kun taas pojista 56,1 prosentilla oli harrastus.

49 % vastaajista sai tiettyä kiinteää **viikottaista/kuukausittaista käyttörahaa**. Heistä n. 65 % kertoi saavansa kuukaudessa 10-20 €, n.15 % ilmoitti luvuksi 20-40 €. Kaksi oppilasta ilmoitti saavansa 80 € kuukaudessa, ja toiset kaksi 100 € kuukaudessa. 45,2 % vastanneista kertoi **saavansa rahaa silloin kun tarvitsee**. Setsemän oppilasta ei kertomansa mukaan saanut lainkaan käyttörahaa kotoa. Noin puolet niistä, jotka saavat käyttörahaa kotoa, tekevät jotakin **kotityötä** saadun rahan eteen

5.2 Riskit ja 6.-luokkalaiset

5.2.1 Internet-käyttäytyminen

97,6 % kyselyyn vastanneista **käyttävät internetiä** vapaa-ajallaan, vain kolme vastasi, ettei käytä. Noin 94 prosentilla internetiä käyttävistä oli kotonaan mahdollisuus päästä internetiin, 67,7 % heistä sai käyttää perheen yhteistä tietokonetta, ja 26,6 prosentilla oli oma henkilökohtainen nettiyhteydellä varustettu tietokone.

Yhdellä kolmasosalla nettiä käyttävistä vastaajista **netinkäyttöä oli rajoitettu** siten, että heillä oli lupa mennä vain sovituille sivuille. 62,1 % netin käyttäjistä ilmoitti saavansa itse päättää, millä sivuilla käy. Noin 22 prosentilla oli vanhempien kanssa sovittu tietty päiväkohtainen aikarajoitus internetin käytöstä. 33,3 % sopi aikamäärän aina erikseen, ja 44,4 % sai olla netissä niin paljon kuin halusi.

Kysyttäessä **kuinka usein internettiä käytetään**, 57,9 % kaikista netin käyttäjistä kertoi viettävänsä yleensä päivittäin aikaa internetissä. 26,9 % heistä vastasi käyttävänsä nettiä viikoittain ja 14,9 % harvemmin kuin viikoittain.

33,3 prosentilla nettiä käyttävistä vastaajista oli hahmo Habbo-hotellissa, 20,3 prosentilla profiili IRC-galleriassa, ja 32,8 % profiili ii2-sivustolla. 84,4 % heistä kertoi käyttävänsä messengeriä, ja 86,8 % käyttää YouTubea. Erilaisia pelipalvelimia käytti noin puolet nettiä käyttäneistä vastaajista.

TAULUKKO 2. Riskejä internetissä

Kaikki Internettiä käyttävät, RISKEJÄ:	KYLLÄ		EI	
	Count	%	Count	%
Onko netissä omia kuvia kenen tahansa nähtävillä?	28	23,0%	94	77,0%
Onko omia kuvia sivustoilla, joilla on tarkoitus arvioida ulkonäköä?	15	12, %	107	87,7%
Onko omia kuvia piilotetussa profiilissa, joka näkyy vain valituille ystäville?	19	15,8%	101	84,2%
Ovatko vanhemmat nähneet nettiin laitettut profiilit ja kuvat?	45	38,1%	73	61,9%
Onko antanut omia tietoja vain netissä tapaamalleen henkilölle?	15	12,3%	107	87,7%
Onko kertonut salasanan/sanojaan muille netissä?	6	5,0 %	115	95,0%
Tunteeko olonsa turvalliseksi netissä?	101	82,8%	21	17,2%
Onko kohdannut liveinä (kasvokkain) netissä tapaamansa henkilön?	37	30,6%	84	69,4%
Onko kertonut netissä jollekin olevansa todellista vanhempi?	55	45,1%	67	54,9%
Onko valehdellut iän rekisteröityessään jollekin palvelimelle?	73	59,8%	49	40,2%

23 % nettiä käyttävistä vastaajista oli siis laittanut **omia kuviaan nettiin** niin, että kaikkien internetin käyttäjien on mahdollista nähdä ne. Tytöt näyttivät tekevän näin huomattavasti useammin kuin pojat, 34,8 % tytöistä ja vain 8,9 % pojista kertoi toimineensa niin. 12,3 prosenttia kaikista internetin käyttäjistä oli laittanut omia kuviaan sellaisille sivustoille, joissa käyttäjien on tarkoitus arvostella muiden kuvia kuvan esittämän henkilön ulkonäön perusteella ("*hot or not*"). Näistäkin selvästi suurin osa oli tyttöjä, 12 tyttöä ja 3 poikaa. Kysyttäessä, **ovatko vanhemmat nähneet** omat

internetiin tehdyt profiilit tai ladatut valokuvat, molemmissa sukupuolissa hieman yli 60 % vastasi, ettei ole. **Omia tietojään** (nimi, osoite, puhelinnumero jne.) **vain netissä tapaamalleen henkilölle** oli antanut 12,3 % nettiä käyttävistä vastanneista, tytöistä 16,7 % ja pojista 7,1 %. Yksikään tyttö ei ole kuitenkaan **kertonut salasanaansa/salasanojansa** kenellekään, pojista niin on tehnyt 10,9 %. **Olonsa turvalliseksi** internetissä **tunsi** pojista 91,1 %, ja tytöistä 75,8 %. **Internetissä tapaamansa henkilön on kohdannut kasvokkain** 23,2 % pojista, ja 36,9 % tytöistä. **Todellista vanhempi on** internetissä jollekin henkilölle **kertonut olevansa** 51,8 % pojista, ja 39,4 % tytöistä. Pojat olivat **valehdelleet** myös hieman useammin kuin tytöt **ikänsä rekisteröityessään jollekin palvelimelle**, pojista noin 64 %, tytöistä noin 56 %. (ks. taulukko 2.)

TAULUKKO 3. Netissä huijaaminen ja varastaminen

Huijaaminen ja varastaminen netissä (kaikki internetin käyttäjät):	KYLLÄ		EI		EPÄVARMA	
	Count	%	Count	%	Count	%
Onko koskaan varastettu salasanaa netissä?	28	23,1%	68	56,2%	25	20,7%
Onko tullut huijatuksi netissä?	22	18,3%	78	65,0%	20	16,7%
Onko itseltä varastettu jotakin netissä?	32	26,4%	86	71,1%	3	2,5%
Onko netissä huijaaminen ja varastaminen oikea rikos?	67	55,4%	26	21,5%	28	23,1%
Onko tilannut jotakin netissä vanhempien tietämättä?	11	9,1%	107	88,4%	3	2,5%
Onko itse huijannut ja/tai varastanut jotakin/joltakin netissä?	15	12,4%	103	85,1%	3	2,5%
Onko ottanut musiikkia tai elokuvia maksamatta netissä?	37	30,6%	76	62,8%	8	6,6%
Onko musiikin ja elokuvien "imutus" netistä oikea rikos?	58	47,5%	30	24,6%	34	27,9%

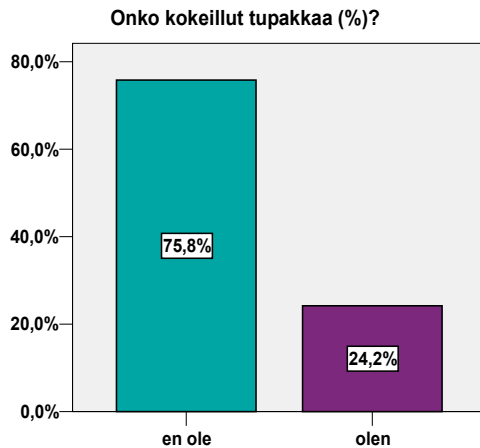
55,4 % nettiä käyttävistä vastaajista ajatteli netissä tapahtuvan huijaamisen ja varastamisen olevan **oikeaa rikollisuutta**. 21,5 % ei taas pitänyt sitä oikeana rikollisuutena, ja 23,1 % vastaajista ei ollut asiasta varma. Taulukon 3. kolme viimeistä kysymystä koskivat sitä, kuinka paljon nettiä käyttävät vastaajat ovat itse osallistuneet **huijaamiseen, varastamiseen tai "imutukseen" netistä**. Imutuksella tarkoitetaan esimerkiksi musiikin tai elokuvien lataamista netistä omalle koneelle laittomasti maksamatta niistä. Näissä kysymyksissä pojat olivat tyttöjä selvästi aktiivisempia toimijoita. Pojista 21,8 % kertoi huijanneensa ja/tai varastaneensa netissä, kun tytöillä prosentti oli 4,5. Musiikkia tai elokuvia oli maksamatta netistä ottanut tytöistä 19,7 % (noin 12 % vastasi, ettei ole varma, onko ottanut), ja pojista 43,6 %. Yli puolet pojista piti musiikin ja elokuvien maksamatta ottamista oikeana rikoksena, ja noin 16 % vastasi ettei ole asiasta varma. Tytöistä 42,4 % piti "imutusta" rikoksena, mutta epävarmojen osuus oli suurempi kuin poikien; noin 38 %. Eli pojat tuntuivat tietävän varmaksi paremmin mikä on oikeasti rikollista, mutta tekivät sitä silti enemmän. (ks. taulukko 3)

Omaan itseän kohdistuvaa **kiusaamista internetissä** kertoi usein kohdanneensa vain yksi nettiä käyttävä vastaaja. Joskus kiusatuksi tunsivat itsensä noin 15 % vastanneista. 84,3 % vastasi, ettei heitä kiusata netissä lainkaan. Tytöt tunsivat itsensä useammin kiusatuiksi, kuin pojat. Tytöistä 21,2 % kertoi tulleen joskus kiusatuiksi, kun taas poikien kohdalla vastaava prosentti oli 7,3 %. Omaan itseän kohdistuvaa uhkailua netissä oli kokenut 8,3 % vastaajista. Heistä 91,7 % ei ollut taas kokenut tulleen uhkailluksi lainkaan. Itse jonkun muun kiusaamiseen usein kertoi osallistuneensa vain yksi oppilas. Joskus muita netissä kiusanneensa myönsi 15,6 % netin käyttäjää. 83,6 % heistä kertoi, ettei koskaan kiusaa ketään internetissä. Pojat kertoivat osallistuneensa nettikiusaamiseen useammin kuin tytöt. 23,2 % pojista myönsi kiusanneensa joskus, kun tytöistä kiusaamisen myönsi noin 10 %. Vain yksi oppilas (tyttö) myönsi uhkaillensa jotakuta netissä.

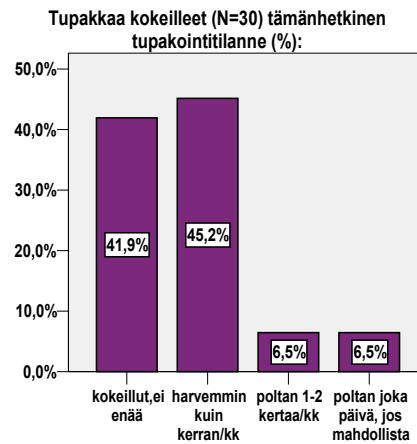
Noin puolet vastanneista netin käyttäjistä oli sitä mieltä, että **vanhemmat osaavat auttaa** heitä internet-asioissa. 24,8 prosenttia heistä ilmoitti, että heidän vanhempansa eivät osaa auttaa heitä nettiasioissa, kun taas 25,6 % ei osannut sanoa osaavatko. 65,3 % kertoi, että heillä on joku aikuinen joka osaa auttaa. 28,1 % nettiä käyttävistä vastanneista oli sitä mieltä, että **netissä on tarpeeksi aikuisia valvomassa mitä siellä tapahtuu**, 28,9 prosenttia oli eri mieltä. 43 % ei osannut sanoa. 48,8 % vastanneista oli sitä mieltä, että aikuisten tulisi tietää paremmin, mitä 6-luokkalaiset netissä tekevät. Vastanneista 4 tyttöä ja 4 poikaa oli tutustunut **Netariin**, nuorisotyöhön netissä. 92,5 % vastanneista ei ollut tietoisia asiasta..

5.2.2 Tupakointi

24,2 % (N=30) kaikista vastanneista 6.-luokkalaisista **kertoi kokeilleensa tupakanpolttoa**, tytöt ja pojat suunnilleen yhtä paljon, tytöistä 25,4 %, ja pojista 22,8 %. Kaikista kokeilleista 40 % ilmoitti, että on kokeillut, mutta ei aio polttaa enää. (ks. kuviot 9 ja 10) Tytöt olivat poikia useammin sitä mieltä, etteivät aio polttaa enää, kokeilleista tytöistä 52,9 % ja pojista 28,6%. 17 oppilasta kertoi polttavansa enemmän tai vähemmän säännöllisesti, pojat hieman tyttöjä enemmän. Heistä 8 kertoi jääneensä kotona kiinni tupakasta. Kaikista kyselyyn vastanneista 43,9 % (N=54) kertoi, että heidän kotonaan *polttaa joku aikuinen* tupakkaa.

KUVIO 9. Tupakkakokeilut

KUVIO 10. Tupakoinnin määrä

Säännöllisesti polttavista vastaajista suurin osa, 82,4 %, oli sitä mieltä, että monet ystävätkin polttavat tupakkaa. (ks. taulukko 4) Kaveripiirin vaikutus on siis suuri. Pojista enemmistö, kuusi kymmenestä oli sitä mieltä, että tupakkaa saa helposti. Tupakoivista tytöistä vain kaksi seitsemästä ajatteli tupakan saamisen olevan helppoa. Kaikki tupakoivat tytöt olivat sitä mieltä, että tupakointi on vaarallista terveydelle. Kolme tupakoivaa poikaa ei uskonut tupakointinsa olevan terveydelle vaarallista. *Tytöt olivat poikia enemmän huolestuneita tupakoinnistaan.* Tupakoivista tytöistä 42,9 % oli huolissaan tupakoinnistaan, kun taas pojilla luku oli 10 %. Puolet säännöllisesti polttavista pojista oli sitä mieltä, että tupakan vaarallisuutta liioitellaan joskus. Tytöistä vain yksi ajatteli niin.

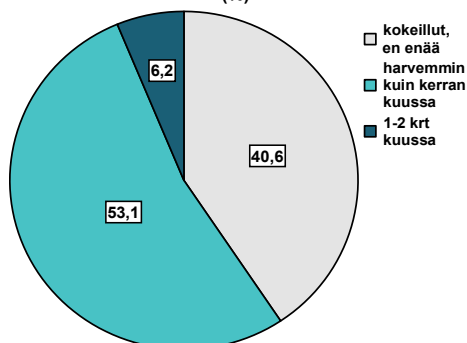
TAULUKKO 4. Säännöllisesti tupakoivien mielipiteitä tupakoinnista

Säännöllisesti tupakoivien mielestä;	KYLLÄ		EI		EI OSAA SANOA	
	Count	%	Count	%	Count	%
Monet ystäväniikin polttavat.	14	82,4%	1	5,9%	2	11,8%
Tupakkaa saa helposti.	8	47,1%	3	17,6%	6	35,3%
Ostan itse tupakkaa kaupasta.	0	0 %	15	88,2%	2	11,8%
Tupakka on vaarallista terveydelle.	14	82,4%	3	17,6%	0	0%
Tupakka maistuu hyvältä.	5	29,4%	7	41,2%	5	29,4%
Kaverit pitävät minusta enemmän kun poltan.	1	5,9%	13	76,5%	3	17,6%
Tupakointini huolestuttaa minua.	4	23,5%	9	52,9%	4	23,5%
Tupakoinnin vaarallisuutta liioitellaan joskus.	6	35,3%	6	35,3%	5	29,4%

5.2.3 Alkoholi ja muut päihteet

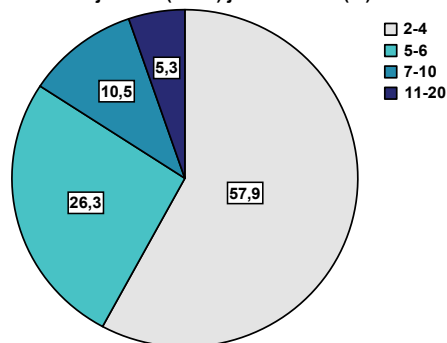
Kaikista vastanneista **25,8 % (N=32) kertoi kokeilleensa alkoholia**, pojat hieman enemmän kuin tytöt. Pojista alkoholia oli kokeillut 29,8 %, ja tytöistä 22,4 %. Kaikista kokeilleista 40,6 % oli sitä mieltä, että on kokeillut mutta ei juo enää (ks. kuvio 11). 19 vastannutta kertoi juovansa enemmän tai vähemmän säännöllisesti. Enemmän tai vähemmän säännöllisesti alkoholia kertoi käyttävänsä tytöistä 11,9 %, ja pojista 19,3 %. Näistä yhdeksästätoista 6.-luokkalaisesta 33,3 prosentilla (N=6) vanhemmat olivat tietoisia tapahtuneista alkoholikokeiluista. Heistä kolme vastaajaa kertoi vanhempiansa hyväksyvän lapsensa alkoholinkäytön. Kolmella kiinni jääneellä vastaajalla taas alkoholin käyttöä ei hyväksytä kotona. 57,9 % säännöllisesti alkoholia käyttävistä vastaajista oli juonut alkoholia 2-4 kertaa, ja loput 42,1 % yli 5 kertaa (ks. kuvio 12). Mielenkiintoista on se, että kaksi kertaa alkoholia juonut vastaaja kertoo samalla tavalla kuin 20 kertaa juonut vastaaja, juovansa alkoholia säännöllisesti. Päätös alkoholin käytön aloittamisesta on siis jo tapahtunut.

Alkoholia kokeilleet (N=32), nykyinen juomistilanne (%):

KUVIO 11. Alkoholia kokeillet, alkoholinkäyttö

Enemmän tai vähemmän säännöllisesti alkoholia juovien (N=19) juomiskerrat (%):

KUVIO 12. Säännöllisesti juovien juomiskerrat

Alkoholia enemmän tai vähemmän säännöllisesti käyttävät tytöt olivat enemmän vakuuttuneita sen vaarallisuudesta kuin samassa tilanteessa olevat pojat. Säännöllisesti juovista 6.-luokkalaisista pojista 60 % piti alkoholia vaarallisena terveydelleen, tytöistä niin ajatteli 75 %. Alkoholia käyttävistä pojista 60 % ei uskonut alkoholin vaaroja liioiteltavan, 20 % heistä taas ajatteli, että niitä liioitellaan. 20 % ei osannut sanoa. Puolet alkoholia käyttävistä tytöistä ei osannut sanoa, liioitellaanko alkoholin vaaroja, 25 % arveli, että niitä liioitellaan, ja 25 % taas että ei liioitella.

Kukaan alkoholia käyttävistä vastaajista ei ajatellut, että kaverit pitävät heistä enemmän, kun he juovat alkoholia. (ks. taulukko 5) Puolet säännöllisesti juovista tytöistä arveli, että kaverit eivät pidä heistä enempää, koska he juovat alkoholia. Loput 50 % eivät tosin olleet varmoja. Alkoholia käyttävistä pojista 80 % oli sitä mieltä, etteivät kaverit pidä heistä sen enempää, kun he juovat alkoholia. 20 % näistä pojista taas ei osannut sanoa.

TAULUKKO 5. Kaikkien säännöllisesti alkoholia käyttävien mielipiteitä alkoholista

Säännöllisesti alkoholia juovien mielestä;	KYLLÄ		EI		EI OSAA SANOA	
	Count	%	Count	%	Count	%
Monet ystävätkin juovat alkoholia.	11	61,1%	4	22,2%	3	16,7%
Alkoholia saa helposti	9	50,0%	6	33,3%	3	16,7%
Alkoholinjuominen on vaarallista.	12	66,7%	4	22,2%	2	11,1%
Alkoholi maistuu hyvältä.	7	38,9%	5	27,8%	6	33,3%
Kaverit pitävät minusta enemmän kun juon alkoholia.	0	0%	12	66,7%	6	33,3%
Alkoholin vaarallisuutta liioitellaan joskus.	4	22,2%	8	44,4%	6	33,3%
Oma juomiseni huolestuttaa minua.	3	16,7%	11	61,1%	4	22,2%

Muita päihteitä, eli jotakin muuta kuin tupakkatuotteita tai alkoholijuomia, kertoi kokeilleensa kaksi oppilasta, yksi tyttö ja yksi poika. Molemmat heistä ilmoittivat kokeilleensa kannabista.

5.2.4 Näpistely ja ilkivalta

33,3 % (N = 41) kaikista kyselyyn **vastanneista kertoi näpistelleensä**. Näpistelleiden poikien osuus oli hieman suurempi kuin tyttöjen, pojista sitä oli tehnyt 37,5 % ja tytöistä 29,9 %. Kaikista ”pöllineistä” 19,5 % oli varastanut jotakin kaverilta, 22 % koulusta, kotoaan 34,1 %, ja suurin osa heistä, 85,4 %, oli näpistänyt kaupasta. Lähes kaikki, jotka ovat näpistäneet joko koulusta, kotoaan tai kaverilta, ovat myös näpistäneet kaupasta. Kiinni aikuiselle oli jäänyt 58,5 % näpistelleistä. Rangaistuksen varastamisesta oli saanut 51,2 % näpistelleistä vastaajista. Näissä prosenteissa ei ollut merkittäviä eroja tyttöjen ja poikien välillä.

Ilkivaltaa joko koulun, julkiselle tai jonkun henkilökohtaiselle omaisuudelle oli tehnyt 14,5 % vastaajista. Pojista 19,3 % oli osallistunut ilkivallan tekemiseen. Tyttöillä prosentti oli 10,4.

5.2.5 Väkiältä

Väkiältä jollekin kertoi tehneensä 18,5 % kaikista vastanneista. 25,6 % kaikista vastanneista ilmoitti, että heitä on *uhattu väkivallalla koulussa*, pojista 37 % ja tytöistä 16,4 %. Kuitenkin vain 9,9 % kaikista vastanneista *kertoi itse uhanneensa* jotakuta väkivallalla koulussa. 22,3 % vastanneista ilmoitti, että *heille on tehty väkiältä koulussa*, ja 14 % tunnusti *itse tehneensä väkiältä* jollekulle koulussa.

Vapaa-ajalla itsensä väkivallalla *uhatuksi* koki 22,5 % vastanneista, *itse muita uhkailleensa* kertoi vain 10 %. Väkiällän kohteeksi vapaa-aikanaan kertoi joutuneensa 11,7 % vastaajista, ja itse väkiältä tunnusti jollekin muulle tehneensä 9,2 % vastanneista. Pojat ovat kaikissa kohdissa tyttöjä enemmän uhkailtuja, uhkailijoita, väkiällän kohteita, ja tekijöitä:

TAULUKKO 6. Väkiällän uhka ja tekeminen sukupuolittain

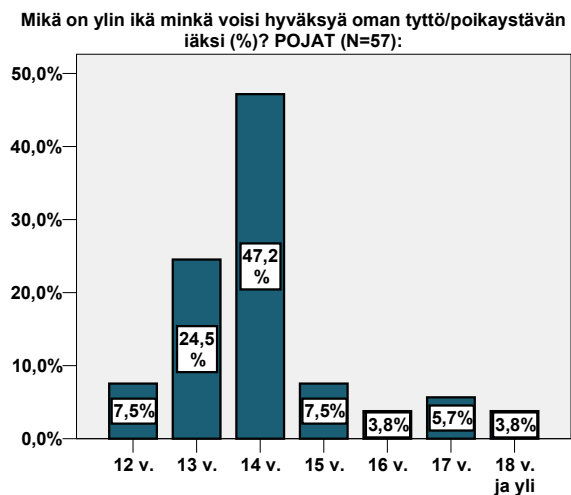
Väkiällän uhka ja tekeminen koulussa ja vapaa-aikana:		KYLLÄ		EI		
		Count	%	Count	%	
Sukupuoli	Tyttö	Onko uhattu väkivallalla KOULUSSA?	11	16,4%	56	83,6%
		Onko uhannut itse väkivallalla koulussa?	3	4,5%	64	95,5%
		Onko itselle <i>tehty</i> väkiältä koulussa?	12	17,9%	55	82,1%
		Onko <i>tehnyt itse</i> väkiältä toiselle oppilaalle?	6	9,0%	61	91,0%
		Onko uhattu väkivallalla VAPAA-AIKANA?	10	15,2%	56	84,8%
		Onko uhannut itse väkivallalla vapaa-aikana?	5	7,6%	61	92,4%
		Onko itselle <i>tehty</i> väkiältä vapaa-aikana?	7	10,6%	59	89,4%
		Onko <i>tehnyt itse</i> väkiältä jollekin vapaa-aikana?	3	4,6%	62	95,4%
	Poika	Onko uhattu väkivallalla KOULUSSA?	20	37,0%	34	63,0%
		Onko uhannut itse väkivallalla koulussa?	9	16,7%	45	83,3%
		Onko itselle <i>tehty</i> väkiältä koulussa?	15	27,8%	39	72,2%
		Onko <i>tehnyt itse</i> väkiältä toiselle oppilaalle?	11	20,4%	43	79,6%
		Onko uhattu väkivallalla VAPAA-AIKANA?	17	31,5%	37	68,5%
		Onko uhannut itse väkivallalla vapaa-aikana?	7	13,0%	47	87,0%
Onko itselle <i>tehty</i> väkiältä vapaa-aikana?		7	13,0%	47	87,0%	
Onko <i>tehnyt itse</i> väkiältä jollekin vapaa-aikana?		8	14,8%	46	85,2%	

15 % kaikista vastanneista, 15 poikaa ja 3 tyttöä, oli sitä mieltä, että *wäkiältä on ihan normaalia*. 24,2 % heistä ei ollut varma onko asia niin. 74,2 % oppilaista oli sitä mieltä, että *wäkiältä on pelottavaa*. Vastanneista 11 poikaa ja 4 tyttöä oli sitä mieltä, että *wäkiältä ei ole pelottavaa*, ja 13,3 % ei taas ollut varma väkiällän pelottavuudesta. 31,7 % vastanneista oli sitä mieltä, että *koulussa*

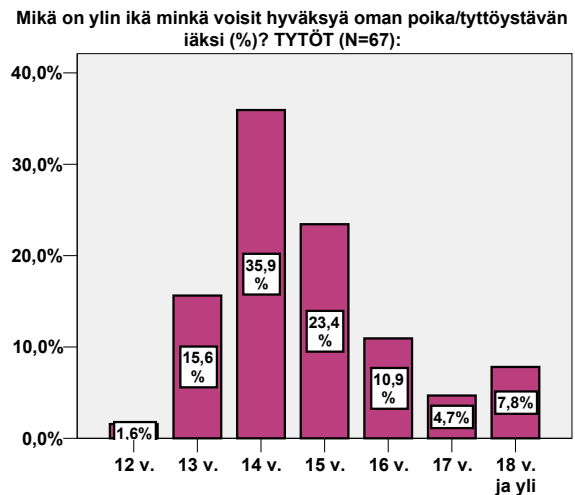
on paljon väkivaltaa, kun taas 33,3 % ei ollut varma onko niin. Pojat ajattelivat tyttöjä useammin koulussa olevan paljon väkivaltaa, pojista niin ajatteli 46,3 %, ja tytöistä 19,7 %. Suurin osa, 82,5 % kaikista vastanneista kertoi, että *aikuiset eivät huomaa kaikkea väkivaltaa*, tytöistä 77,3 % ja pojista 88,9 %. Vastanneista 38,3 % oli sitä mieltä, että *aikuiset eivät puutu tarpeeksi* 6-luokkalaisten kokemaan väkivaltaan, 30,8 % heistä taasei ollut varma, puuttuvatko.

5.2.6 Seksuaalisuus

Kysyin mikä on *ylin ikä*, minkä vastaaja voisi kuvitella tällä hetkellä oman poika/tyttöystävän iäksi. 41 % sanoi poika/tyttöystävän ylimmäksi mahdolliseksi iäksi 14 vuotta, 19,7 % mielestä ylin ikä oli 13 vuotta, 16,2 % seurustelisi 15-vuotiaan kanssa, 7,7 % 16-vuotiaan kanssa, 5,1 % 17-vuotiaan kanssa ja 18-vuotiaan tai vanhemman kanssa seurustelisi 6 % (N=7, 2 poikaa ja 5 tyttöä) vastanneista. 4,3 % oli sitä mieltä, että voisi seurustella korkeintaan 12-vuotiaan kanssa. **Tytöt olivat valmiimpia seurustelemaan itseään vanhempien henkilöiden kanssa** (ks. kuviot 13 ja 14).

KUVIO 13. Seurustelukumppanin ylin mahdollinen ikä, pojat

KUVIO 14. Seurustelukumppanin ylin mahdollinen ikä, tytöt

74,8 % kaikista vastanneista oli sitä mieltä, että 6.-luokkalaisten on hyväksyttävää **pitää toista kädestä kiinni yleisellä paikalla**. 9,8 % ei ajatusta hyväksynyt, ja 15,4 % ei ollut asiasta varma. Ajatuksen, että 6.-luokkalainen **suutelee toista suulle**, hyväksyi vastaajista 56,1 %. Epävarmojen osuus oli 28,5 % ja kielteisesti asiaan suhtautuvien 15,4 %. **Vakituisesti seurustelemisen** 6.-luokkalaisten hyväksyi 60,2 % tutkituista. 11,4 % ei sellaista hyväksynyt, ja epävarmoja aiheesta

oli 28,5 %. **Yläkoululaisen kanssa seurustelun** kertoi hyväksyvänsä 41,5 % vastaajista. 29,3 % heistä suhtautui asiaan kielteisesti, ja epävarmojen osuus oli 29,3 %. **Vaatteiden päältä hyväily** oli vastaajista 31,1 % mielestä 6.-luokkalaiselle hyväksyttävää toimintaa. 32 % taas ei sellaista hyväksynyt, ja epävarmojen osuus oli 36,9 %. Viimeisenä tässä osiossa kysyin **vaatteiden alta hyväilyn hyväksyttävyyttä 6.- luokkalaisille**. 15,4 % kaikista vastanneista oli sitä mieltä, että heille on hyväksyttävää hyväillä toista vaatteiden alta. 56,1 % ei sellaista toimintaa hyväksynyt, ja epävarmoja asiasta kertoi olevansa 28,5 % vastannutta. **Tytöt vastasivat viimeiseen kohtaan poikia huomattavasti enemmän kieltävästi. Pojilla myös epävarmojen osuus oli tyttöjä paljon suurempi.** (ks. taulukko 7)

TAULUKKO 7. Mielipiteistä seurustelusta ja seksuaalisuudesta sukupuolittain

Mielipiteitä seurustelusta ja seksuaalisuudesta: Onko hyväksyttävää jos 6-luokkalainen...			EI		KYLLÄ		EPÄ- VARMA	
			N=	%	N=	%	N=	%
Sukupuoli	Tyttö N=67	pitää toista kädestä kiinni yleisellä paikalla?	9	13,4%	49	73,1%	9	13,4%
		suutelee toista suulle?	13	19,4%	32	47,8%	22	32,8%
		seurustelee vakituisesti?	8	11,9%	43	64,2%	16	23,9%
		seurustelee yläkoululaisen kanssa?	20	29,9%	28	41,8%	19	28,4%
		hyväilee toista vaatteiden päältä?	21	31,3%	19	28,4%	27	40,3%
		hyväilee toista vaatteiden alta?	45	67,2%	9	13,4%	13	19,4%
	Poika N=57	pitää toista kädestä kiinni yleisellä paikalla?	3	5,4%	43	76,8%	10	17,9%
		suutelee toista suulle?	6	10,7%	37	66,1%	13	23,2%
		seurustelee vakituisesti?	6	10,7%	31	55,4%	19	33,9%
		seurustelee yläkoululaisen kanssa?	16	28,6%	23	41,1%	17	30,4%
		hyväilee toista vaatteiden päältä?	18	32,7%	19	34,5%	18	32,7%
		hyväilee toista vaatteiden alta?	24	42,9%	10	17,9%	22	39,3%

5.2.7 Itsemäärääminen pähkinänkuoressa

8,1 % vastanneista ilmoitti saavansa **itse päättää** kotiintuloaikansa. 28,2 % kertoi saavansa itse päättää joka päivä, koska menee nukkumaan, 39,5 prosentilla oli arkisin tietty nukkumaanmeno-aika, mutta he saivat itse päättää koska menevät viikonloppuisin nukkumaan. 24,2 % vastanneista sai kyselyn mukaan itse päättää, syökö kotona tarjolla olevaa ruokaa, ja myös valita mitä syö. 62,6 % vastanneista kertoi saavansa itse päättää, koska herkuttelee (karkkeja, sipsejä, limua jne.). 65,3 % sai itse päättää millä sivuilla internetissä vierailee ja 44,4 % vastanneista 6-luokkalaisista sai olla netissä päivittäin niin paljon kuin itse halusi.

5.3 Riskien kasautuminen

Riskien kasautumista tutkiessani katsoin internet-käyttäytymisen osalta tarpeelliseksi valita vertailtavaksi kahteen internetin riskitekijään liittyvät kysymykset: oliko vastaajalla omia kuviaan netissä kaikkien nähtävillä, ja oliko vastaaja kohdannut kasvokkain netissä tapaamansa henkilön. Seksuaalisuus-asetteiden kohdalla valitsin lähemmin tutkittavaksi kyselyni tämän aihepiirin ”rankimman” kysymyksen: onko 6.-luokkalaisten hyväksyttävää hyväillä toista vaatteiden alta. Muiden valitsemieni riskien kohdalta valinnat olivat luonteensa vuoksi selkeitä, esimerkiksi: Onko vastaaja kokeillut tupakanpoltoa?

5.3.1 Olosuhteet ja riskit

Lapset, nuoret ja riskit

Se, kokiko vastaaja itsensä lapseksi vai nuoreksi, ei vaikuttanut vastaajien tupakka-kokeilujen määrään kuin yhden prosentin verran. Näpistelyn kohdalla prosenttiluku on tarkalleen sama (33,3%) sekä lapseksi että nuoreksi itsensä tuntevien kohdalla. Alkoholikokeiluihin nuoreksi itsensä kokeminen näytti vaikuttavan hieman enemmän, noin 7 prosenttiyksikön verran, lapsista 20,6 % ja nuorista 27,8 %. Itse olisin kuvitellut tämänkin eron suuremmaksi. Myös netissä tapaamansa henkilön kohtaaminen kasvokkain oli yllättävästi miltei yhtä yleistä molemmissa ryhmissä; lapsista niin oli toiminut 27,3 % ja nuorista 31,8 %. Ero ei myöskään ollut kovin suuri siinä, ajatteleeko vastaaja olevan hyväksyttävää, että 6.-luokkalainen hyväilee toista vaatteiden alta. Lapsista sen hyväksyi 14,7 %, ja nuoriksi itsensä lukevista 15,7 %. Lapsista 20,6 % ja nuorista 31,5 % ei ollut varma onko hyväksyttävää, että 6.-luokkalainen hyväilee toista vaatteiden alta.

Ero lasten ja nuorten välillä taas oli hyvin suuri siinä, onko omia kuvia netissä kaikkien nähtävillä. Lapseksi itsensä tuntevista vain 6,1 prosentilla oli kuvia internetissä kaikkien nähtävillä, kun taas nuoreksi itsensä lukevilla prosentti oli 29,2. Ilkivallan ja väkivallan määrään nuorena itsensä pitäminen näytti vaikuttavan eniten. Lapseksi itsensä tuntevista vain 2,9 % kertoi tehneensä ilkivaltaa, kun taas nuoreksi itsensä laskevilla luku oli 18,9 %. Väkivaltaa kertoi lapsista tehneensä jollekin 11,8 % ja nuorista 21,1 %. (ks. taulukko 8)

TAULUKKO 8. Riskit jaoteltuna sen mukaan, tunteeo itsensä lapseksi vai nuoreksi

Lapset, nuoret ja riskit:			EI		KYLLÄ	
			Count	%	Count	%
Lapsi vai Nuori?	Lapsi N=34	Onko kokeillut tupakanpolttua?	26	76,5%	8	23,5%
		Onko kokeillut alkoholia?	27	79,4%	7	20,6%
		Onko joskus näpistellyt?	22	66,7%	11	33,3%
		Onko tehnyt ilkivaltaa?	33	97,1%	1	2,9%
		Onko omia kuvia netissä kaikkien nähtävillä?	31	93,9%	2	6,1%
		Onko tavannut liveinä nettituttavan?	24	72,7%	9	27,3%
		Onko tehnyt väkivaltaa jollekin?	30	88,2%	4	11,8%
		Onko 6-luokkalaisen hyväksyttävää hyväillä toista vaatteiden alta?	22	64,7%	5	14,7%
	Nuori N=90	Onko kokeillut tupakanpolttua?	68	75,6%	22	24,4%
		Onko kokeillut alkoholia?	65	72,2%	25	27,8%
		Onko joskus näpistellyt?	60	66,7%	30	33,3%
		Onko tehnyt ilkivaltaa?	73	81,1%	17	18,9%
		Onko omia kuvia netissä kaikkien nähtävillä?	63	70,8%	26	29,2%
		Onko tavannut liveinä nettituttavan?	60	68,2%	28	31,8%
Onko tehnyt väkivaltaa jollekin?		71	78,9%	19	21,1%	
Onko 6-luokkalaisen hyväksyttävää hyväillä toista vaatteiden alta?	47	52,8%	14	15,7%		

Tytöt ja pojat ja riskit

Kaikki tupakoineet tytöt olivat vakuuttuneita tupakan vaarallisuudesta, kun pojista niin ajatteli 70 %. Silti tytöistä hieman suurempi osa oli kokeillut tupakanpolttua. Kaikista vastanneista tytöistä kuitenkin *säännöllisesti* tupakoi poikia pienempi osuus: 10,4 %. Pojista säännöllisesti tupakoi 17,5 %. Pojilla taas alkoholinkokeilut olivat yleisempiä. Internet-asioissa tytöt näyttivät olevan poikia huomattavasti rohkeampia. Tytöistä jopa 24 kertoi kohdanneensa nettituttavan kasvokkain, poikiin eroa oli noin 14 prosenttiyksikön verran. Pojista vain 5 kertoi ladanneensa omia kuviaan nettiin kaikkien nähtävälle. Tytöistä niin oli tehnyt 23, eroa oli siis jopa noin 26 prosenttiyksikön verran. Kaikissa muissa kohdissa riskikäyttäytyminen oli pojilla yleisempää kuin tytöillä. Varsinkin ilkivallan ja väkivallan kohdalla pojat olivat odotetustikin aktiivisempia tekijöitä. Vaatteiden alta hyväilyn kohdalla pojat olivat hieman hyväksyvämpiä kuin tytöt, epävarmojen osuus oli myös paljon tyttöjä suurempi. Tytöistä 67,2 % vastasi suoraan, ettei hyväksy sellaista, kun poikien kohdalla prosentti oli 42,9 %. (ks. taulukko 9)

TAULUKKO 9. Riskit jaoteltuna sukupuolen mukaan

Tytöt, pojat ja riskit:		EI		KYLLÄ		EPÄVARMA		
		Count	%	Count	%	Count	%	
Sukupuoli	Tyttö N=67	Onko kokeillut tupakanpolttoa?	51	76,1%	17	25,4%		
		Onko kokeillut alkoholia?	52	77,6%	15	22,4%		
		Onko tavannut liveinä nettittuttavan?	41	63,1%	24	36,9%		
		Onko netissä kuvia kaikkien nähtävillä?	43	65,2%	23	34,8%		
		Onko joskus näpistellyt?	47	70,1%	20	29,9%		
		Onko tehnyt ilkivaltaa?	60	89,6%	7	10,4%		
		Onko tehnyt väkivaltaa jollekin?	59	88,1%	8	11,9%		
		Onko ok jos 6-l hyväilee vaatteiden alta?	45	67,2%	9	13,4%	13	19,4%
	Poika N=57	Onko kokeillut tupakanpolttoa?	44	77,2%	13	22,8%		
		Onko kokeillut alkoholia?	40	70,2%	17	29,8%		
		Onko tavannut liveinä nettittuttavan?	43	76,8%	13	23,2%		
		Onko netissä kuvia kaikkien nähtävillä?	51	91,1%	5	8,9%		
Onko joskus näpistellyt?		35	62,5%	21	37,5%			
Onko tehnyt ilkivaltaa?		46	80,7%	11	19,3%			
Onko tehnyt väkivaltaa jollekin?		42	73,7%	15	26,3%			
Onko ok jos 6-l hyväilee vaatteiden alta?		24	42,9%	10	17,9%	22	39,3%	

Tytöistä 29 prosentilla oli profiili IRC-galleriassa, kun taas pojilla prosentti oli huomattavasti pienempi: 10,7 %. Todellista vanhempia oli internetissä jollekin henkilölle kertonut olevansa 51,8 % pojista ja 39,4 % tytöistä.

Perhemuoto ja riskit

Vastaajien perhemuodolla näytti olevan odotetusti merkitystä tupakan, alkoholin, näpistelystä sekä seksuaaliasenteiden kohdalla. Niiden vastaajien kohdalla, jotka **asuivat molempien vanhempiansa kanssa samassa kodissa**, tupakkaa oli polttanut 18,3 %, alkoholia kokeillut 19,5 % ja näpistellyt 30,5 % ja ilkivaltaa tehnyt 12,2%. 16 prosentilla heistä oli omia kuvia netissä kaikkien nähtävillä ja 31,3 % oli kohdannut kasvokkain netissä tapaamansa henkilön. Tästä ryhmässä 11,1 % oli sitä mieltä, että 6-luokkalaisten on hyväksyttävää hyväillä toista vaatteiden alta.

Niistä, jotka **eivät asuneet molempien vanhempiansa kanssa samassa kodissa** 35,7 % oli polttanut tupakkaa, 38,1 % kokeillut alkoholia, ja näpistellyt 39 % , ja ilkivaltaa tehnyt 19 %. 36,6 prosentilla heistä oli omia kuvia netissä kaikkien nähtävillä ja 29,3 % oli kohdannut kasvokkain netissä tapaamansa henkilön. Heistä 23,8 % oli sitä mieltä, että 6.-luokkalaisten on hyväksyttävää hyväillä toista vaatteiden alta.

Väkivallan tekojen kohdalla ero oli hyvin pieni; molempien vanhempiensa kanssa samassa kodissa asuvista 15,9 % oli tehnyt väkivaltaa jollekin. Niistä jotka asuvat vain toisen vanhempansa kanssa, väkivaltaa oli tehnyt 14,3 %.

Ne, jotka asuvat saman katon alla molempien vanhempiensa kanssa näyttävät siis törmänneen edellä mainittuihin riskeihin vähemmän miltei kautta linjan. Ainoastaan nettittävän tapaamisen ja väkivallan kohdalla molempien vanhempiensa kanssa samassa kodissa elävien prosentti oli hieman suurempi.

Aikuisen läsnäolon määrä ja riskit

Aikuisen valvonnan määrä koulun päättymisestä nukkumaanmenoon näytti vaikuttavan vastaajien kokeiluihin melko paljon. Niistä, jotka ilmoittivat olevansa ilman aikuisen valvontaa **0-2 tuntia päivässä** (N=27), tupakointia kertoi kokeilleensa 14,8 %, alkoholia 3,7 %, näpistelleensä 22,2 % ja ilkivaltaa ei ollut tehnyt yksikään. Väkivaltaa tästä ryhmästä oli tehnyt 7,4 %. 19,2 % heistä oli kuvia netissä kaikkien nähtävillä, ja netissä tapaamansa henkilön oli kasvokkain kohdannut 23,1 %. 7,7 % heistä oli sitä mieltä, että 6.-luokkalaisten on hyväksyttävää hyväillä toista vaatteiden alta (15,4 % ei ollut asiasta varmoja).

3-6 tuntia ilman aikuisen valvontaa päivässä olevista (N=70) tupakkaa oli kokeillut 20 %, alkoholia 30 %, näpistellyt 31,9 %, ja ilkivaltaa tehnyt 15,7 %. Väkivaltaa oli heistä tehnyt 21,4 %. Heistä myös 21,4 % oli omia kuvia netissä kaikkien nähtävillä, ja 31,9 % oli kohdannut kasvokkain netissä tapaamansa henkilön. 14,3 % mielestä oli hyväksyttävää, että 6.-luokkalaisten hyväilee toista vaatteiden alta (epävarmojen osuus oli 34,3 %)

Ilman aikuisen valvontaa **7-10 tuntia** päivässä olevista (N=23) ilmoitti 56,5 % kokeilleensa tupakkaa, 30,4 % alkoholia, 47,8 % näpistelleensä ja ilkivaltaa tehneensä 21,7 %. Väkivaltaa heistä oli tehnyt 13 %. Heistä 35,4 % oli sekä laittanut itsestään kuvia nettiin kaikkien nähtäville, että tavannut kasvokkain netissä tapaamansa henkilön. 26,1 % mielestä oli hyväksyttävää, että 6.-luokkalaisten hyväilee toista vaatteiden alta. Aikuisen läsnäolon määrällä näytti olevan odotetusti melkein joka riskin kohdalla merkitystä hervantalaisten 6.-luokkalaisten riskikäyttäytymiseen. Vähän tai ei ollenkaan ilman valvontaa olevien ja paljon ilman valvontaa olevien välissä prosentit nousivat aika tasaisesti.

kertoi polttaneensa 26,1 % ja alkoholia kokeilleensa 21,7 %. Harrastuksen omaavista tupakkaa oli kokeillut 23,1 % ja alkoholia 28,2 %. Eli niistä, joilla ei ollut mitään harrastusta, oli suurempi osa kokeillut tupakkaa ja taas pienempi osa alkoholia kuin ne, joilla oli joku harrastus. Ne kaksi oppilasta, jotka kertoivat kokeilleensa muita päihteitä kuin alkoholia, kertoivat myös, että eivät harrasta mitään.

Päivittäin mitään harrastamattomista internettiä käyttää 64,4 %, kun taas jotakin harrastavien kohdalla prosentti oli 53,9. Eli netin käyttö harrastamattomien ryhmällä on hieman yleisempää kuin niillä, joilla on harrastus. Nettituttavan harrastamattomista oli tavannut 28,8 %, eli noin 3 % vähemmän kuin ne joilla oli harrastus (31,6 %).

Näpistely mitään harrastamattomilla oli selvästi yleisempää kuin niillä, joilla on harrastus. Harrastamattomista 42,2 % kertoi näpistelleensä, kun jotakin harrastavilla prosentti oli 28,2. Ilkivaltaa niistä, joilla ei ole harrastusta, oli tehnyt 15,2 %, eli vain n. prosenttiyksikön enemmän kuin jotakin harrastavat (14,1 %). Itse muihin kohdistuneista väkivallanteoista kysyttäessä mitään harrastamattomien prosentit olivat jopa hieman pienempiä kuin niiden, joilla on jokin harrastus. Mitään harrastamattomista 13 % oli tehnyt väkivaltaa. Niistä taas, joilla *on* harrastus, väkivaltaa kertoi tehneensä jopa 21,8 %. Molemmissa ryhmissä oltiin miltei samaa mieltä siitä, onko 6.-luokkalaisten hyväksyttävää hyväillä toista vaatteiden alta. Harrastamattomista 15,2 % oli hyväksyvällä kannalla ja niistä joilla oli harrastus 15,6 %.

Käytettävissä oleva rahamäärä ja riskit

Vastaajan käytettävissä oleva rahamäärä näytti vaikuttavan riskikäyttäytymiseen paljon. Riskikäyttäytymisen määrä nousi jokaisen tutkitun riskin kohdalla melko tasaisesti, mitä enemmän käyttörahaa vastaaja sai. Niistä (N=7), jotka saivat muita huomattavasti enemmän kuukausittaista käyttörahaa (41-100 €), 85,7 % kertoi näpistelleensä (kaikki 5 olivat varastaneet kaupasta), vain yksi heistä ei ollut koskaan näpistellyt. Tupakointiin vaikutus näytti olevan hieman pienempi, suurta kuukausirahaa saavista vastaajista 42,9 % ilmoitti polttaneensa joskus tupakkaa. Alkoholia heistä kertoi kokeilleensa 5 oppilasta, eli 71,4 %. Heistä 4 vastaajaa ilmoitti juovansa enemmän tai vähemmän säännöllisesti, vain yksi viidestä oli sitä mieltä, ettei enää juo. Ilkivaltaa kertoi tehneensä 42,9 % vastanneista. Kaikki suurta kuukausirahaa saavat vastaajat kertoivat asuvansa tupakoivan aikuisen kanssa.

Äidin kanssa vietetyn ajan laatu ja riskit

Äidin kanssa vietetyn ajan laadulla näytti olevan vaikutusta lasten/nuorten riskikäyttäytymiseen. Niistä vastaajista, jotka ilmoittivat, että silloin kun heillä on huolia, he kertovat äidilleen niistä **harvoin tai ei koskaan** (N=26) 38,5 % oli kokeillut tupakkaa. Alkoholia heistä oli kokeillut jopa 53,8 % ja näpistellyt 53,8 %. Ilkivaltaa heistä oli tehnyt 23,1 %. Vaatteiden alta hyväilyn 6.-luokkalaiselle heistä hyväksyi 23,1 %. IRC-galleriaan profiilin oli luonut 26,1 %, kuviaan nettiin kaikkien nähtäville ladannut 36 %, ja nettituttavan kasvokkain kohdannut 40 %.

Niistä vastaajista, jotka **juttelivat huolistaan äidilleen joskus tai usein** (N=95), sekä tupakkaa että alkoholia oli kokeillut 17,9 %. 27,7 % heistä oli näpistellyt, ja 11,6 % tehnyt ilkivaltaa. 13,7 % heistä oli sitä mieltä, että 6.-luokkalaisen on hyväksyttävää hyväillä toista vaatteiden alta. 19,1 % heistä oli ladannut kuviaan nettiin kaikkien nähtäville, 18,5 % luonut oman profiilin IRC-galleriaan, kuviaan nettiin kaikkien nähtäville ladannut 19,1 %, ja netissä tapaamansa henkilön kasvokkain kohdannut 26,9 %.

Niistä, jotka kokivat äidin olevan liian vähän kiinnostunut asioistaan ja mielipiteistään (N=10), 40 % kertoi kokeilleensa tupakanpoltoa, 50 % alkoholia, ja 55,6 % ilmoitti näpistelleensä, ja 23 % tehneensä väkivaltaa jollekin. 38,5 % heistä ajatteli, että 6.-luokkalaisena on hyväksyttävää seurustella yläkoululaisen kanssa, ja 23,1 % että heille on hyväksyttävää hyväillä toista vaatteiden alta. Heistä 26,1 prosentilla oli profiili IRC-galleriassa, 36 % oli laittanut omia kuviaan nettiin kaikkien nähtäville ja jopa 40 % oli tavannut kasvokkain nettituttavan.

Itsemääräämisestä ja riskeistä

28,2 % kaikista vastanneista sai päättää itse nukkumaanmenoaikansa. Itse nukkumaanmenoaikansa päättävistä 28,6 % sai myös päättää itse, syökö ruokaa ja mitä syö. 77,1 % heistä sai päättää itse, koska herkuttee. 14,3 % heistä päätti itse kotiintuloaikansa ja 48,6 prosentilla kotiintuloajat neuvoteltiin aina erikseen. Vain 8,6 prosentilla itse nukkumaanmenoaikansa päättävistä ei ole kotona pääsyä internettiin. 60 % saa käyttää perheen yhteistä tietokonetta ja 31,4 % on oma henkilökohtainen tietokone nettiyhteydellä. 81,3 % heistä saa päättää millä nettisivuilla käy, ja 62,5 % saa olla netissä niin paljon kuin haluaa. Seksuaalisuus- ja seurusteluasenteita lukuun ottamatta itse nukkumaanmenoaikansa päättäminen oli mielestäni *yllättävän vähän* yhteydessä muihin tämän tutkimuksen riskeihin. Tupakkaa ja alkoholia itse

nukkumaanmenonsa päättävistä oli kokeillut 28,6 %. Näpistellyt heistä oli myös 28,6 % ja ilkivaltaa tehnyt 20 %. Näistä oppilaista 25,7 prosentilla oli kuvia netissä kaikkien nähtävillä, 28,6 % oli luonut profiilin IRC-galleriaan, ja 34,3 % oli tavannut kasvokkain nettituttavan. Myös 22,9 % heistä oli sitä mieltä, että 6-luokkalaisten on hyväksyttävää hyväillä toista vaatteiden alta, ja 51,4 % ajatteli, että seurustelu yläkoululaisen kanssa on hyväksyttävää. Poika/tyttöystävän ylin ikä oli myös tässä ryhmässä koko tutkimusjoukkoa suurempi. Kaikilta tutkimukseen vastaajilta kysyttäessä 35 % oli valmis seurustelemaan 15-18-vuotiaan kanssa, itse nukkumaanmenoaikansa päättävillä prosentti on 42,4.

Kotiintuloaikojen ja syömisen kohdalla itsemäärääminen näytti olevan paljon vahvemmin yhteydessä riskikäyttäytymiseen. Kymmenestä **itse kotiintuloaikansa joka päivä itse päättävästä** vastaajasta 90 % tunsu itsensä nuoreksi. Heistä puolet sai myös päättää joka päivä nukkumaanmenoaikansa ja 70 % syömisistään kotona. ”Karkkipäivä koska huvittaa”, eli lupa herkutteluun koska itse haluaa oli 80 prosentilla vastaajista. Itse kotiintuloaikansa päättävistä 40 % oli laittanut kuviaan internetiin kaikkien nähtävillä, luonut itselleen profiilin IRC-galleriaan ja tavannut nettituttavan kasvokkain. 60 % heistä oli kertonut netissä olevansa todellista vanhempia. Tupakointia oli kokeillut 40 %, alkoholia 30 %. Puolet heistä oli näpistellyt, ja 30 % tehnyt ilkivaltaa.

Niistä, **jotka saavat itse päättää syömisistään kotona** (N=30) 90 % tunsu itsensä nuoreksi. Heistä 40 prosentilla oli kuvia netissä kaikkien nähtävillä, 41,4 % oli profiili IRC-galleriassa ja 33,3 % oli tavannut liveinä nettituttavan. Tupakkaa ja alkoholia oli kokeillut 36,7 % itse syömisensä päättävistä. 43,3 % heistä oli näpistellyt ja 23,3 % tehnyt ilkivaltaa. 27,6 % näistä vastaajista oli sitä mieltä, että 6.-luokkalaisten on hyväksyttävää hyväillä toista vaatteiden alta.

Itse siitä päättäminen, millä nettisivuilla surffailee, taas *ei ollut* yhteydessä suureen määrään riskikäyttäytymistä. Pikemminkin päinvastoin. Ne, joiden erilaisilla nettisivuilla surffailua ei rajoitettu millään tavalla, olivat kokeilleet tupakkaa ja alkoholia hieman vähemmän kuin muut vastaajat. He olivat myös näpistelleet noin kolme prosenttiyksikköä vähemmän, kuin muut. Ilkivalta- ja väkivalta-prosentit olivat samaa tasoa kuin koko tutkimusjoukolla. Jopa nettituttavan tapaamisprosentti oli noin kolme prosenttiyksikköä pienempi, kuin niillä, joiden netissä liikkumista kontrolloidaan. Vain 6.-luokkalaisten vaatteiden alta hyväilyn hyväksyminen oli noin yhden prosenttiyksikön yleisempää itse netissä surffaamisestaan päättävillä.

5.3.2 Riskit ja yhteys muihin riskeihin

Internet ja muut riskit

Niistä vastaajista, joilla **oli oma kuva internetissä kaikkien netin käyttäjien nähtävillä (N=30)**, suurin osa oli kohdannut kasvokkain netissä tapaamansa henkilön. Alkoholin ja tupakan kokeiluprosentit olivat myös selvästi suurempia kuin **niiden, joilla ei ole omia kuviaan internetissä**. Kuvansa nettiin ladanneista tupakkaa ja alkoholia oli kokeillut 43,3 %, kun taas niistä jotka eivät olleet ladanneet kuviaan nettiin, tupakkaa oli kokeillut 17 %, ja alkoholia 20 %. Näpistelyn kohdalla taas prosentti oli sama molemmilla ryhmillä; 33,3 %. Ilkivaltaa kuvansa nettiin ladanneista oli tehnyt 23,3 %, kun kuvaansa lataamattomista sitä oli tehnyt 11,7 %. Myös 6-luokkalaisen vaatteiden alta hyväilemisen hyväksyminen oli kuvansa nettiin ladanneilla noin 15 prosenttiyksikköä yleisempää, kuin kuvansa lataamattomilla (11,8 %).

TAULUKKO 10. Oma kuva internetissä kaikkien nähtävillä, muut riskit

ON omia kuvia netissä kaikkien nähtävillä: (N=30)		EI	KYLLÄ	epävarma
Onko tavannut liveinä nettituttavan?	Count	10	18	
	%	35,7%	64,3%	
Onko kokeillut tupakanpoltoa?	Count	17	13	
	%	56,7%	43,3%	
Onko kokeillut alkoholia?	Count	17	13	
	%	56,7%	43,3%	
Onko joskus näpistellyt?	Count	20	10	
	%	66,7%	33,3%	
Onko tehnyt ilkivaltaa?	Count	23	7	
	%	76,7%	23,3%	
Onko tehnyt väkivaltaa jollekin?	Count	26	4	
	%	86,7%	13,3%	
Onko ok jos 6-l hyväilee vaatteiden alta?	Count	13	8	9
	%	43,3%	26,7%	30,0%

Internetissä tapaamansa henkilön oli kohdannut kasvokkain 37 vastannutta. Heistä noin puolella oli kuvia itsestään netissä kaikkien nähtävillä. 40,5 % nettituttavan tavanneista kertoi myös kokeilleensa tupakointia (ks. taulukko 11), kun taas vastaava luku niiden kohdalla, jotka **eivät** olleet tavanneet kasvokkain nettituttavaa, oli 17,9 %. Alkoholia nettituttavan tavanneista oli kokeillut 29,7 %, eli myös hieman muita vastaajia enemmän (25 %). 30,6 % nettituttavan tavanneista ilmoitti näpistelleensä, joka oli taas hieman nettituttavaa tapaamattomia *vähemmän* (34,5 %). 16,2 %

nettittävän tavanneista kertoi tehneensä ilkivaltaa, eli 2 prosenttiyksikköä enemmän kuin muut. Väkivaltaa nettittävän kasvokkain tavanneet olivat tehneet noin 10 prosenttiyksikköä muita enemmän. Seksuaaliasenteet nettittävien kasvokkain kohdanneilla olivat muita huomattavasti rohkeammat; vaatteiden alta hyväilyn tästä ryhmästä hyväksyi 27 %, kun muiden vastaajien prosentti oli 9,6. Tupakoivan vanhemman kanssa nettittävän tavanneista asui 54,1 %, kun nettittävää tapaamattomien kohdalla luku oli 37,3 %.

TAULUKKO 11. Kohdannut kasvokkain netissä tapaamansa henkilön, muut riskit

ON tavannut nettittävän kasvokkain: (N=37)		EI	KYLLÄ	epävarma
Onko netissä kuvia kaikkien nähtävillä?	Count	19	18	
	%	51,4%	48,6%	
Onko kokeillut tupakanpoltoa?	Count	22	15	
	%	59,5%	40,5%	
Onko kokeillut alkoholia?	Count	26	11	
	%	70,3%	29,7%	
Onko joskus näpistellyt?	Count	25	11	
	%	69,4%	30,6%	
Onko tehnyt ilkivaltaa?	Count	31	6	
	%	83,8%	16,2%	
Onko tehnyt väkivaltaa jollekin?	Count	29	8	
	%	78,4%	21,6%	
Onko ok jos 6-1 hyväilee toista vaatteiden alta?	Count	17	10	10
	%	45,9%	27,0%	27,0%

Profiili nuorten suosimassa IRC-galleriassa näyttää myös olevan melko vahvasti yhteydessä 6-luokkalaisten riskikäyttäytymiseen. Niistä joilla oli profiili IRC-galleriassa (N=24) 50 % kertoi kokeilleensa tupakkaa ja alkoholia 54,2 %. 45,8 % heistä oli joskus näpistellyt ja ilkivaltaan syyllistynyt 29,2 %. Myös väkivallan teot olivat heille koko joukkoa yleisempiä; heistä 25 % kertoi tehneensä jollekin väkivaltaa. IRC-galleriaan oman profiilin tehneistä 33,3 % hyväksyi sen, että 6-luokkalainen hyväilee toista vaatteiden alta. Nettittävän heistä kasvokkain oli kohdannut 54,2 %.

Tupakka ja muut riskit

Tupakkaa kokeilleista vastaajista (N=30) 79,3 % asuu kodissa, jossa ainakin joku aikuinen polttaa tupakkaa. 66,7 % tupakkaa kokeilleista kertoi kokeilleensa myös alkoholia ja 65,5 % heistä oli joskus näpistellyt. Nuoreksi heistä itsensä tunsu 73,3 %. Tasan puolet tupakkaa kokeilleista oli myös kohdannut kasvokkain netissä tapaamansa henkilön, 43,3 prosentilla oli omia kuviaan

internetissä kaikkien nähtävillä ja 53,3 % heistä oli kertonut netissä olevansa todellista vanhempi. Ilkivaltaa tupakkaa kokeilleista oli tehnyt 36,7 %, väkivaltaa 26,7 %. Puolet tupakoineista oli sitä mieltä, että 6.-luokkalaisen on hyväksyttävää seurustella yläkoululaisen kanssa. Heistä myös 30 prosentin mielestä oli hyväksyttävää, että 6.-luokkalainen hyväilee toista vaatteiden alta, 30 % taas ei ollut varma onko vaatteiden alta hyväily ok. (ks. taulukko 12)

TAULUKKO 12. Tupakkaa kokeilleiden muut riskit

On polttanut tupakkaa: (N=30)		EI	KYLLÄ	epävarma
Onko kokeillut alkoholia?	Count	10	20	
	%	33,3%	66,7%	
Onko netissä kuvia kaikkien nähtävillä?	Count	17	13	
	%	56,7%	43,3%	
Onko tavannut livenä nettituttavan?	Count	15	15	
	%	50,0%	50,0%	
Onko joskus näpistellyt?	Count	10	19	
	%	34,5%	65,5%	
Onko tehnyt ilkivaltaa?	Count	19	11	
	%	63,3%	36,7%	
Onko tehnyt väkivaltaa jollekin?	Count	22	8	
	%	73,3%	26,7%	
Onko ok jos 6-l hyväilee vaatteiden alta?	Count	12	9	9
	%	40,0%	30,0%	30,0%

Ne vastaajat, jotka **eivät olleet kokeilleet tupakkaa**, olivat törmänneet tutkittuihin riskeihin huomattavasti vähemmän kuin tupakkaa kokeilleet ikätoverinsa. 12,6 % tupakkaa kokeilemattomista oli kokeillut alkoholia, 24,2 % näpistellyt, 8,4 % tehnyt ilkivaltaa, 16 % tehnyt väkivaltaa, 16,1 % ladannut kuviaan nettiin kaikkien saataville, 25 % kohdannut kasvokkain nettituttavan, 43 % kertonut netissä olevansa todellista vanhempi. 10,6 % heistä oli sitä mieltä, että 6.-luokkalaisen on hyväksyttävää hyväillä toista vaatteiden alta ja 38,3 %, että on hyväksyttävää seurustella yläkoululaisen kanssa.

Säännöllisesti tupakoivista (N=17) vastaajista ainoastaan kaksi ilmoitti, että ei ole kokeillut alkoholia. 11 oppilasta, eli suurin osa säännöllisesti tupakoivista vastaajista kertoi myös juovansa alkoholia säännöllisesti. Tupakoivista vastaajista 70,6 % (N=12) oli myös näpistellyt ja ilkivaltaa tehnyt vähän yli puolet. Noin 65 % heistä hyväksyi yläkoululaisen kanssa seurustelun ja noin puolet sen, että 6.-luokkalainen hyväilee toista vaatteiden alta. Heistä 47,1 % oli tavannut kasvokkain nettituttavan, 52,9 % oli profiili IRC-galleriassa ja 41,2 prosentilla oli netissä kuvia kaikkien

nähtävillä. Kaikki säännöllisesti tupakoivat vastaajat saivat päättää itse nukkumaanmenoaikansa viikonloppuisin ja 52,9 % heistä myös arki-iltais.

Alkoholi ja muut riskit

Kaikista alkoholia kokeilleista (N=32) 78,1 % tunsivat vastaushetkellä itsensä nuoreksi. 62,5 % heistä kertoi kokeilleensa myös tupakointia, 65,6 % näpistelleensä, ja 40,6 % tehneensä ilkivaltaa.

Väkivaltaa heistä kertoi tehneensä 37,5 %. 43,3 prosentilla alkoholia kokeilleista oli tutkimushetkellä profiili IRC-galleriassa, ja 40,6 prosentilla oma kuva internetissä kaikkien nähtävillä. Nettituttavan kasvokkain heistä oli tavannut 34,4 %, muutaman prosentin enemmän kuin ei-kokeilleet. Alkoholia kokeilleista 65,6 % oli kertonut netissä olevansa todellista vanhempia. Seksuaalisuus asenteilla ja alkoholilla oli odotetusti ainakin jonkinlainen yhteys. Alkoholia kokeilleista 43,8 % hyväksyi 6-luokkalaisen yläkoululaisen kanssa seurustelun ja 31,3 % oli sitä mieltä, että 6-luokkalaisena on hyväksyttävää hyväillä toista vaatteiden alta. (ks. taulukko 13)

TAULUKKO 13. Alkoholia kokeilleiden muut riskit

On kokeillut alkoholia: (N=32)		EI	KYLLÄ	epävarma
Onko kokeillut tupakanpolttoa?	Count	12	20	
	%	37,5%	62,5%	
Onko tavannut liveinä nettituttavan?	Count	21	11	
	%	65,6%	34,4%	
Onko netissä kuvia kaikkien nähtävillä?	Count	19	13	
	%	59,4%	40,6%	
Onko tehnyt ilkivaltaa?	Count	19	13	
	%	59,4%	40,6%	
Onko joskus näpistellyt?	Count	11	21	
	%	34,4%	65,6%	
Onko tehnyt väkivaltaa jollekin?	Count	20	12	
	%	62,5%	37,5%	
Onko ok jos 6-l hyväilee vaatteiden alta?	Count	13	10	9
	%	40,6%	31,3%	28,1%

Niistä vastaajista, jotka **eivät olleet kokeilleet alkoholia** 9,8 % oli tupakoinut, 22 % näpistellyt, 5,4 % tehnyt ilkivaltaa, 12 % tehnyt väkivaltaa, 16,7 % ladannut kuviaan nettiin kaikkien nähtävillä, 29,2 % tavannut kasvokkain nettituttavan ja 37,8 % kertonut netissä olevansa todellista vanhempi. 9,9 % heistä oli sitä mieltä, että 6.-luokkalaisen on hyväksyttävää hyväillä toista vaatteiden alta. Yläkoululaisen kanssa seurustelun heistä hyväksyi 40,7 %.

Säännöllinen alkoholin juominen ja muut riskit

Enemmän tai vähemmän **säännöllisesti alkoholia juovista 6.-luokkalaisista (N=19, 8 tyttöä ja 11 poikaa)** 73,7 % oli tupakoinut (57,9 % säännöllisesti), 63,2 % näpistellyt, 47,7 % tehnyt ilkivaltaa ja 36,8 % väkivaltaa. 36,8 % oli tavannut kasvokkain netissä tapaamansa henkilön. 36,8 % heistä oli sitä mieltä, että 6.-luokkalaisen on hyväksyttävää hyväillä toista vaatteiden alta, toiset 36,8 % heistä ei ollut asiasta varmoja. Eli vain viiden oppilaan mielestä se ei ollut hyväksyttävää. Kautta linjan säännöllinen alkoholinkäyttö on selvästi yhteydessä muihin tutkittuihin riskitekijöihin.

Muut päihteet kuin alkoholi ja tupakkatuotteet ja muut riskit

Ne kaksi vastannutta, yksi tyttö ja yksi poika, jotka ilmoittivat kokeilleensa **muuta päihteitä kuin alkoholi juomia tai tupakkatuotteita**, tunsivat molemmat itsensä nuoriksi. Molemmat kertoivat kokeilleensa kannabista. He myös kertoivat sekä polttavansa tupakkaa, että juovansa alkoholia säännöllisesti. Molemmat olivat näpistelleet ja tehneet ilkivaltaa. Toinen heistä oli tehnyt väkivaltaa jollekin ja tavannut kasvokkain nettittuttavan. Molempien mielestä oli hyväksyttävää, että 6-luokkalainen hyväilee toista vaatteiden alta. He myös kertoivat olevansa ilman aikuisen valvontaa arkisin 7-10 tuntia ja viettävänsä netissä aikaa päivittäin 2-3 tuntia. Odotusteni vastaisesti nämä kaksi vastaajaa asuivat samassa kodissa molempien vanhempiensa ja sisarustensa kanssa. Kumpikaan heistä ei myöskään asunut tupakoivan vanhemman kanssa.

Näpistely ja muut riskit

Näpistelleistä itsensä nuoreksi tunsu 73,2 %. Tupakkaa heistä oli kokeillut 47,5 %, ja säännöllisesti heistä tupakoi 29,3 %. Alkoholia näpistelleistä oli kokeillut 52,5 %, ja enemmän tai vähemmän säännöllisesti heistä kertoi alkoholia käyttävänsä 29,3 %. Tässä ryhmässä nettikäyttäytyminen tuntui olevan vähän rauhallisempaa kuin muiden riskien kohdalla ja jopa kiltimpää kuin niillä, jotka eivät olleet näpistelleet.. IRC-galleriaan oman profiilin tehneitä näpistelleissä oli 27,5 %, kuvia ilmoitti kaikkien nähtävälle ladanneensa 25 % vastanneista. 56,1 % heistä oli kertonut netissä olevansa todellista vanhempia, ja 27,5 % oli kohdannut kasvokkain nettittuttavan. Väkivaltaa toiselle kertoi tehneensä 30 % näpistellyttä. 43,9 % heistä piti hyväksyttävänä sitä, että 6.-luokkalainen seurustelee yläkoululaisen kanssa, ja 27,5 % että 6.-luokkalainen hyväilee toista vaatteiden alta. (ks. taulukko 14)

TAULUKKO 14. Näpistelleiden muut riskit

On näpistellyt: (N=40)		EI	KYLLÄ	epävarma
Onko tehnyt ilkivaltaa?	Count	25	15	
	%	62,5%	37,5%	
Onko tehnyt väkivaltaa?	Count	28	12	
	%	70,0%	30,0%	
Onko kokeillut tupakanpoltoa?	Count	21	19	
	%	52,5%	47,5%	
Onko kokeillut alkoholia?	Count	19	21	
	%	47,5%	52,5%	
Onko netissä kuvia kaikkien nähtävillä?	Count	30	10	
	%	75,0%	25,0%	
Onko tavannut livenä nettituttavan?	Count	29	11	
	%	72,5%	27,5%	
Onko ok jos 6-l hyväilee vaatteiden alta?	Count	16	11	13
	%	40,0%	27,5%	32,5%

Niistä vastaajista, jotka **eivät olleet näpistelleet**, tupakkaa ja alkoholia oli molempia kokeillut 13,3 %. Heistä 3,6 % kertoi tehneensä ilkivaltaa, ja 13,4 % väkivaltaa. Heistä 22,2 % oli ladannut kuviaan kaikkien nähtävälle nettiin, 39,5 % kertonut netissä olevansa todellista vanhempi, ja 32,1 % oli tavannut nettituttavan kasvokkain. 40,2 % heistä oli sitä mieltä, että 6.-luokkalaisten on hyväksyttävää seurustella yläkoululaisen kanssa. Vain 9,8 % heistä oli sitä mieltä, että 6.-luokkalaisten on hyväksyttävää hyväillä toista vaatteiden alta.

Ilkivalta, väkivalta ja muut riskit

Ilkivaltaa tehneistä 94,4 % piti itseään nuorena. Tupakkaa heistä oli kokeillut 61,1 %, ja säännöllisesti heistä tupakoi puolet. Alkoholia heistä kertoi kokeilleensa 72,2 %, ja enemmän tai vähemmän säännöllisesti heistä käytti alkoholia 50 %. Heistä vain 3 vastaajaa ei ollut näpistellyt, näpistelleiden osuus oli 83,3 %. Väkivaltaa kertoi tehneensä 33,3 %. Nettiin kuviaan kaikkien nähtävälle oli ladannut 38,9 % vastaajista, todellista vanhempi netissä oli kertonut olevansa 77,8 %, ja nettituttavan oli kasvokkain kohdannut 33,3 % ilkivaltaa tehneistä. Puolet heistä oli sitä mieltä, että 6.-luokkalaisten on hyväksyttävää seurustella yläkoululaisen kanssa, ja 44,4 %, että hyväillä toista vaatteiden alta. (ks. taulukko 15)

TAULUKKO 15. Ilkivaltaa tehneiden muut riskit

On tehnyt ilkivaltaa: (N=18)		EI	KYLLÄ	epävarma
Onko joskus näpistellyt?	Count	3	15	
	%	16,7%	83,3%	
Onko tehnyt väkivaltaa?	Count	12	6	
	%	66,7%	33,3%	
Onko tavannut liveinä nettittuttavan?	Count	12	6	
	%	66,7%	33,3%	
Onko netissä kuvia kaikkien nähtävillä?	Count	11	7	
	%	61,1%	38,9%	
Onko kokeillut tupakanpolttua?	Count	7	11	
	%	38,9%	61,1%	
Onko kokeillut alkoholia?	Count	5	13	
	%	27,8%	72,2%	
Onko ok jos 6-l hyväilee vaatteiden alta?	Count	4	8	6
	%	22,2%	44,4%	33,3%

Kaikkiaan **väkivaltaa jollekin** kertoi kaikista vastanneista tehneensä 18,5 %. Koulussa väkivallan teot olivat hieman yleisempää kuin vapaa-ajalla. Koulussa väkivaltaa kertoi tehneensä 14 % ja vapaa-ajalla 9,2 % vastanneista. Väkivaltaa tehneistä 65,2 % oli poikia ja 34,8 % tyttöjä. 82,6 % heistä tunsu itsensä nuoreksi. 52,2 % väkivaltaa tehneistä oli myös näpistellyt, 26,1 % tehnyt ilkivaltaa, 34,8 % tupakoinut ja 52,2 % kokeillut alkoholia. 17,4 prosentilla oli omia kuvia kaikkien nähtävillä internetissä, ja 65,2 % heistä oli kertonut netissä olevansa todellista vanhempi. Nettittuttavan kasvokkain oli kohdannut 36,4 % väkivaltaa tehneistä. 52,2 % mielestä yläkoululaisen kanssa seurusteleminen, ja 21,7 % mielestä vaatteiden alta hyväileminen oli hyväksyttävää 6-luokkalaiselle. (ks. taulukko 16)

TAULUKKO 16. Väkivaltaa tehneiden muut riskit

On tehnyt väkivaltaa jollekin: (N=23)		EI	KYLLÄ	epävarma
Onko tehnyt ilkivaltaa?	Count	17	6	
	%	73,9%	26,1%	
Onko joskus näpistellyt?	Count	11	12	
	%	47,8%	52,2%	
Onko kokeillut tupakanpolttua?	Count	15	8	
	%	65,2%	34,8%	
Onko kokeillut alkoholia?	Count	11	12	
	%	47,8%	52,2%	
Onko netissä kuvia kaikkien nähtävillä?	Count	19	4	
	%	82,6%	17,4%	
Onko tavannut liveinä nettittuttavan?	Count	14	8	
	%	63,6%	36,4%	
Onko ok jos 6-l hyväilee vaatteiden alta?	Count	12	5	6
	%	52,2%	21,7%	26,1%

Seksuaalisuus ja muut riskit

Asenteet seksuaalisuuteen näyttävät myös olevan yhteydessä muihin tutkittuihin riskeihin. Niillä vastaajilla, joiden mielestä 6.-luokkalaisten **on hyväksyttävää hyvällä toista vaatteiden alta (N=19)** esiintyi myös keskimääräistä enemmän kokeiluja. Tupakkaa heistä ilmoitti kokeilleensa 47,4 %, alkoholia 52,6 %, näpistelleensä heistä kertoi 57,9 % ja ilkivaltaa tehneensä 42,1 %. Näistä vastaajista 73,7 % tunsi itsensä nuoriksi. Heistä oli myös 72,2 % kertonut netissä olevansa vanhempia kuin todellisuudessa ovat ja 55,6 % kohdannut kasvokkain internetissä tavanneensa henkilön (ks. taulukko 18) . Näistä vastaajista 44,4 % oli profiili IRC-galleriassa. 63,2 % heistä piti hyväksyttävänä, että 6.-luokkalaisten seurustelee yläkoululaisen kanssa. Suurin osa heistä (63,2 %) oli 12-vuotiaita, 6 oppilasta (31,6 %) oli 13-vuotiaita ja yksi heistä oli 14-vuotias. 73,7 % heistä tunsi itsensä nuoreksi. 52,6 % heistä asui tupakoivan vanhemman kanssa.

TAULUKKO 17. 6.- luokkalaisten vaatteiden alta hyväilyn hyväksyvien muut riskit

Mielipide: 6.-luokkalaisten ON hyväksyttävää hyvällä toista vaatteiden alta: (N=19)		EI	KYLLÄ
Onko tavannut liveinä nettituttavan?	Count	8	10
	%	44,4%	55,6%
Onko netissä kuvia kaikkien nähtävillä?	Count	11	7
	%	61,1%	38,9%
Onko kokeillut tupakanpoltoa?	Count	10	9
	%	52,6%	47,4%
Onko kokeillut alkoholia?	Count	9	10
	%	47,4%	52,6%
Onko joskus näpistellyt?	Count	8	11
	%	42,1%	57,9%
Onko tehnyt ilkivaltaa?	Count	11	8
	%	57,9%	42,1%
Onko tehnyt väkivaltaa jollekin?	Count	14	5
	%	73,7%	26,3%

Niistä, jotka **eivät hyväksyneet 6.-luokkalaisten vaatteiden alta hyväilyä (N=69)** 17,4 % oli kokeillut tupakkaa, 18,8 % alkoholia, 25 % näpistellyt, 5,8 % tehnyt ilkivaltaa, ja 17,4 tehnyt väkivaltaa. 34,8 % heistä hyväksyi yläkoululaisen kanssa seurustelemisen. 10,8 prosentilla heistä oli profiili IRC- galleriassa, nettitutun kasvokkain oli tavannut 25 %.

6 POHDINTAA JA JOHTOPÄÄTÖKSIÄ

Idea tämän tutkimuksen tekemiseen lähti liikkeelle omasta huolestani hervantalaisten viides- ja kuudesluokkalaisten riskikäyttäytymisestä. Alun perin suunnittelin suorittavani kyselyn molemmille luokka-asteille. Lopulta kuitenkin työn rajaamisvaiheessa päädyin keskittymään 6.-luokkalaisiin.

Vuodesta 2000 alkaen esiin alkoi tulla joka vuosi enemmän tapauksia, jotka pakottivat pohtimaan alaluokkalaisten riskikäyttäytymisen laajuutta sekä lapsuuden keston lyhenemistä. Pari vuotta sitten Tampereen kaupungin nuorisotyön pääkohderyhmäksi täsmennettiin 13-17-vuotiaat nuoret. Täsmennystä tarkennettiin vielä niin, että kaikissa nuorisopalveluiden tapahtumissa tulee olla tämä ikäryhmä edustettuna 50 prosenttisesti tai yli. Kyseinen linjaus yhdessä edellä kuvatun kehityksen kanssa sai mielenkiintoni näitä lapsia/varhaisnuoria/nuoria kohtaan kasvamaan entisestään.

Ennakoiva nuorisotyö ja lastensuojelulaissakin peräänkuulutettu **varhainen puuttuminen** ovat sanapareina hyviä. Haasteena vain tuntuu olevan se, että molemmat näistä voidaan ymmärtää eri tavoin eri työmuodoissa ja työyhteisöissä. Sanat kaipaavat mielestäni pohtimista, ja niiden tarkoitus selventämistä, jotta väärinkäsityksiltä vältyttäisiin. Sosiaalialan ammattilaisille tarkoitettussa lastensuojelun käsikirjassa luonnehditaan ehkäisevää työtä ja varhaista puuttumista seuraavasti (Ehkäisevä lastensuojelu, Sosiaaliportti):

”Yksi keskeisimmistä uuden lastensuojelulain toimintaperiaatteista on lapsen hyvinvointia uhkaavien ongelmien ehkäiseminen mahdollisimman varhain asioihin puuttumalla. Tavoitteena on, että lapsen ja hänen perheensä ongelmat havaitaan ja niihin puututaan entistä varhaisemmin ja että lapsi ja hänen perheensä saavat tarvitsemansa tuen ja palvelut oikea-aikaisesti. Tätä voidaan osaltaan toteuttaa parantamalla viranomaisten yhteistyötä ja korostamalla lastensuojelutyön suunnitelmallisuutta sekä tehokkaiden avopalveluiden ensisijaisuutta. Tavoitteena on myös ongelmien ehkäisy eli pyritään ehkäisemään ongelmien syntymistä sekä lasten hyvinvointia, kasvua ja kehitystä vaarantavien tekijöiden ilmaantumista. **Tällöin kaikki yhteiskunnallinen, yhteisöllinen ja yksilöllinen toiminta, jolla edistetään lasten hyvinvointia ja ehkäistään lasten pahoinvointia, on ehkäisevää työtä.**”

Oman ymmärrykseni mukaan ennakointi viittaa sanoihin ”ennen kuin”. Ennakoivan työn lasten ja nuorten kanssa työskenneltäessä siis ymmärrän työnä, jossa pääfokus on ajassa ennen suurempien ongelmien syntymistä. Varhaisen puuttumisen ymmärrän puuttumisena ongelmiin mahdollisimman varhaisessa vaiheessa, mutta ennen kaikkea ennaltaehkäisevän varhaisena puuttumisena riskialttiissa tilanteessa, ennen suurempien ongelmien syntymistä.

Tämän tutkimuksen tuloksista päätellen **aikuisten on aika pysähtyä ja miettiä**. Vanhempien, koulun, nuorisotyön ja muiden tämänikäisten lasten ja nuorten kanssa toimivien on tärkeää miettiä jonkinlaisia yhteisiä linjauksia suhtautumisessa alakoulun loppuvaiheessa oleviin ”myöhäislapsiin”. Mielestäni yhteistyö on välttämätöntä riskialttiiden tilanteiden huomaamiseksi. Siksi koulun ja nuorisotyön sekä muiden lasten puolesta ja kanssa työskentelevien tahojen välinen yhteistyö on hyvin arvokasta. Kun riskialttiit tilanteet tai lapsiryhmät huomataan ajoissa ja toimeen tartutaan mahdollisimman pian tilanteelle sopivalla tavalla, monilta murheilta voidaan välttyä.

Tuloksellisia toimintatapoja oman kokemukseni perusteella ovat olleet esimerkiksi tiettyjen kaveriryhmien tai koululuokkien kanssa tehtävä täsmätyö, jossa hauskuuden lisäksi piilo-opetusohjelmassa voi olla esimerkiksi itsetuntoa, itsekunnioitusta ja omanarvontuntoa kohottavia elementtejä sekä eväitä itsensä suojelemiseen. Lapselle terveen itsesuojelun oppiminen on mielestäni monin tavoin oikeaa lastensuojelua. Joitakin lapsia on autettava löytämään oma osaamisen alue, mistä he voivat olla ylpeitä. Joidenkin kanssa taas tarvitaan eväitä itsehillintään, ryhmäyttämiseen sekä luottamuksen saamiseen ja ansaitsemiseen. Täsmätyötä voi myös tehdä yksinäisten lasten ja nuorten kanssa, tai vaikka maahanmuuttajanuorten kanssa. Esimerkkinä tulee tästä mieleen Hervannassa kollegani kanssa vetämäni juuri maahan muuttaneille tytöille tarkoitettu kerho. Siellä opeteltiin muun muassa Tampereella ja Hervannassa liikkumista ja tutustuttiin erilaisiin vapaa-ajan viettomahdollisuuksiin yhdessä Etelä-Hervannan koulun tukioppilaiden kanssa.

Jopa **72,6 %** tämän tutkimuksen vastaajista **tunsi itsensä nuoreksi**, ja yleensä nuoruuteen yhdistettyihin riskeihin oli törmätty mielestäni paljon. Jotenkin asiaan on reagoitava. Itse vierastan varauksetonta asioiden tilan hyväksymistä siten, että alakoululaisiin alettaisiin käyttää samanlaista työtettä kuin yläkoululaisiin. Haluaisin tämän ikäisiä rohkaistavan takaisin lapsuuteen; näkemään, että lapsuus on edelleen hienoa aikaa, josta ei tarvitse eikä kannata kiirehtiä pois. Tahtoisin heidän sisäistävän, että lapsena olemisesta saa olla ylpeä ja leikkiminenkin saa olla edelleen hauskaa, eikä lainkaan hävettävää.

6.-luokkalaiset keikkuvat **lapsuuden ja nuoruuden raja-aidalla**, ja heidän kutsumisensa lapsiksi, nuoriksi, tai vaikka varhaisnuoriksi on hyvin sopimuksenmukaista ja tilannekohtaista. Itse pohdin tässä yhteydessä murrosiän ja nuoruusiän erillisyyttä toisistaan. Biologinen ikä voi hyvinkin tuoda hormonien mukana muutoksia kehoon, ilman että psykologinen ikä tai sosiaalinen ikä kasvaisi lainkaan samaa tahtia.

Nuorten psyykkinen kehitys riippuu paljolti aivojen kokonaiskehityksestä. Monet 7.-luokkalaiset ovat vielä niin sanotun konkreettisen ajattelun tasolla; asiat ymmärretään lapsenomaisen kirjaimellisesti. Vähitellen ajattelu kehittyy kohti abstraktia ajattelua. (Lehtinen 2007, 22.) Jos seitsemäsluokkalaiset ovat vielä lapsenomaisia, kuudesluokkalaiset vasta ovatkin. Senkin vuoksi mielestäni on turvallisinta kutsua tämänikäisiä lapsiksi, ja antaa heille vielä edes hieman ”luvallista aikaa ikien tasaantumiselle”. Nimi on enne. Sillä, miksi asioita tai ihmisiä kutsumme, on merkitystä.

Nekin 34 oppilasta, **jotka tunsivat itsensä vielä lapsiksi**, olivat kyllä törmänneet riskeihin yllättävän paljon. Prosenttiero nuoreksi ja lapseksi itsensä tuntevien välillä olivat tietyissä asioissa hämmästyttävän pieniä. Tupakan ja näpistelyn kohdalla lapset ja nuoret olivat yhtä aktiivisia. Alkoholia nuoreksi itsensä tuntevat olivat sentään kokeilleet odotetusti enemmän. Mutta ei niin paljon kuin olisi voinut kuvitella. Ilkivallan, väkivallan ja nettiin omien kuvien lataamisen kohdalla nuoret olivat paljon aktiivisempia. Nettituttavan kasvokkain tapaamisessa taas eroa ei ollut kuin muutama prosenttiyksikkö. Vaatteiden alta hyväilyn kohdalla hyväksyvästi suhtautumisessa lasten ja nuorten välillä oli ainoastaan yhden prosenttiyksikön ero, lapseksi itsensä tuntevilla kuitenkin täysin kielteisiä vastauksia oli 12 prosenttiyksikköä nuoria enemmän. Nuoret olivat siis tilanteesta paljon epävarmempia. Vaikka tämän ikäiset kutsuisivatkin itseään lapsiksi, yleensä nuoruuteen yhdistetty maailma näyttää silti olevan heidän käsillään – ja käytettävissään.

Olen taipuvainen samantyyppiseen ajattelutapaan **Neil Postmanin** (1982) kanssa; lasten vastaanottama tietotulva on lapsuuden lyhenemiskehityksessä suuressa osassa. Lapset saavat jatkuvasti vastauksia kysymyksiin, joita ei ole edes kysytty. Aikuisen valta tiedon haltijana ja sen jakamisen säätelijänä heikkenee jatkuvasti. Lapset tarvitsevat nykypäivänä apua saamansa tietotulvan käsittelemiseksi, ja aikuisten tulee olla kyseisen avun antajia. Aikuiset ovat valitettavasti valovuosien päässä lasten mediamaailmasta ja monesti median käyttötaidoissaan huomattavasti lapsia heikompia. Aikuisten ammattilaisten tulee entisestään kehittää keinoja, kuinka käsitellä lasten kanssa heidän päässään pyörivää valtavaa tietokaaosta, opetella heidän kanssaan mediakritiikkiä, turvataitoja, sekä keskustelutaitoja.

Internet on käsittelemistäni riskeistä uusin, ja siksi myös aikuisille tuntemattomin. Internet ei ole mikään konemaailma. Se on ihmisten maailma, jossa on vain muita areenoita helpompaa ja nopeampaa toimia. Valitettavasti siitä, että internetin maailmassa ihminen pystyy esiintymään

näyttämättä omia kasvojaan tai henkilöisyydistustaan, koituu paljon ongelmatilanteita. Rikollisuutta on paljon, ja poliisilla ei ainakaan vielä ole tarpeellista määrää resursseja tehdä netistä turvallista maailmaa.

Aikuiset, jotka eivät käytä nettiä paljon, ovat autuaan ja surullisen tietämättömiä ja ymmärtämättömiä siitä, mihin lapset voivat ilman perusteellista turvataitojen opettelua netissä joutua. Negatiivisia uutisia on kyllä saatettu kuulla, mutta jollakin omituisella tavalla ne mielletään tuolla jossakin ”suuressa maailmassa” tapahtuviksi asioiksi. Perinteisesti lapset ja nuoret eivät aina edes halua, että aikuiset havahtuisivat omista fantasiamaailmoistaan. Oma jännittävä temmellyskenttä halutaan ehkä säilyttää, ilman suurempaa aikuisten puuttumista. Toisaalta niin kuin omasta tutkimuksestani selvisi, noin puolet vastanneista oli kuitenkin ainakin nimettömästi sitä mieltä, että aikuisten tulisi tietää paremmin, mitä 6.-luokkalaiset netissä tekevät. Vanhemmat tarvitsevat kipeästi tietoa ja opastusta lasten ja nuorten nettimaailmasta ja sen riskeistä, sekä keskustelua kodin mediankäytösäännöistä.

Aikuisten todella pitäisi tietää, mitä lapset netissä tekevät. Tutkimukseni vastaajista yli 60 % tunnusti, etteivät vanhemmat ole nähneet heidän nettiin lataamiaan kuvia ja profiileja. Yli 30 % kaikista vastaajista oli tavannut kasvokkain henkilön, johon oli tutustunut internetin maailmassa. Vastanneista tytöistä jopa noin 37 % oli tehnyt niin. Totta kai monet näistä kohtaamisista ovat lopulta aivan viattomia. Netissä tutustutaan esimerkiksi Tampereen jossakin muussa kaupunginosassa asuvaan lapseen, ja sovitaan tapaaminen Särkänniemessä. Lasten taidot vaan eivät ole vielä riittävän kehittyneet ymmärtämään, että lapsi, joka asuu toisessa kaupunginosassa, saattaa olla yhtä hyvin 45-vuotias mies jostakin aivan muualta. Lapset eivät usko näin tapahtuvan heille itselle, huolimatta siitä, että he itse valehtelevat netissä ikänsä verrattain usein. Noin 45 % tutkimukseni vastaajista kertoi valehdelleensa ikänsä jollekin internetissä. Kasvokkain nettitutun tapaaminen oli riskeistä ”yksinäisin” muihin riskeihin nähden. Niin toimivat vastaajat paljon huolimatta siitä, tunsivatko he itsensä esimerkiksi lapseksi vai nuoreksi, asuivatko he molempien vanhempiansa kanssa, tai tupakoivan vanhemman kanssa, tai olivatko he osallistuneet muuhun riskikäyttäytymiseen.

Netti on lapsille tärkeä maailma. Olisi tärkeää, että aikuiset tutustuisivat lasten käyttämiin palveluihin. Netistä löytyy myös runsaasti ohjeita aikuisille lasten turvallisesta netin käytöstä. Aikuisten olisi hyvä osoittaa positiivista kiinnostusta sekä lasten reaalisesta, että virtuaalisesta maailmaan. (Lapsen ääni 2008.) Internetissä on myös paljon hyviä asioita. Kun lapsen ja

vanhemman välinen keskusteluyhteys on kunnossa, on aikuisen helpompi erottaa huolestuttavat asiat hyvistä.

Aikuisen tarve ei ole kadonnut mihinkään. Toisinaan näyttää siltä, että aikuiset menevät heti ensimmäisten itsenäistymiskapinoiden jälkeen entistä helpommin siihen lankaan, että lapsi/nuori ei enää halua/tarvitse tukea ja turvaa. Reaktioita pelästyään, eikä lapsen mieltä haluta pahoittaa. Syntyy helposti niin kutsuttua kaveriaikuisuutta, jossa jälleen kerran aikuisen arvovalta heikkenee, ja lapsen ja aikuisen asema muuttuu entistä tasavertaisemmaksi. Lapsen turvattomuus lisääntyy, kun rajat ja säännöt eivät ole enää tarpeeksi selkeitä ja hänen itsemääräämisoikeutensa kasvaa. Turvaa haetaan koettelemalla omia rajoja, ja jos se ei onnistu vanhempien kanssa tarpeeksi perusteellisesti, rajoja koetellaan muualla. Niitä koetellaan koulussa ja vapaa-ajalla esimerkiksi kaveripiirin ja virkavallan kanssa. Tämä kaikki on tuttua nuorten kohdalla, huomattavaa tässä onkin se, että näitä asioita pitää pohtia jo alakoululaisten kohdalla.

Itsemääräämisen kohdalla tutkimukseni tulokset olivat hieman ristiriitaisia ja minulle myös osin yllättäviä. Ne vastaajat, jotka saivat itse päättää **kotiintuloajoistaan ja syömisistään** olivat odotetusti törmänneet riskeihin enemmän kuin muut. **Nukkumaanmenoaikansa itse päättävillä** vain seksuaalisuuteen ja seurusteluun liittyvät riskiasenteet olivat muita hieman huolestuttavampia, muiden riskien kohdalla prosentit olivat hyvin samankaltaisia muiden vastaajien kanssa. Niillä, joilla oli **lupa surffata netissä millä sivuilla itse haluaa**, tulokset olivat vielä yllättävämpiä. Riskikäyttäytymistä ilmeni näillä vastaajilla jopa hieman muita vähemmän. En löytänyt näille tuloksille syytä. Voisiko yksikertaisesti kyseessä olla se, että näissä luvuissa on edustettuina hieman muita enemmän kotona viihtyviä, ”kiltimpiä” lapsia? Sitten kuitenkin ne **vastaajat, jotka saivat viettää aikaa netissä niin paljon päivässä kuin halusivat**, olivat törmänneet riskeihin muita kautta linjan pari prosenttiyksikköä enemmän, ja seksuaaliasenteet olivat noin viisi prosenttiyksikköä rohkkeammat.

Tutkimuksestani selvisi, että suuri osa lapsista oli sitä mieltä, että aikuisten tulisi tietää paremmin mitä lapsille kuuluu. Aikuisen läsnäolon määrä vaikutti myös 6.-luokkalaisten riskikäyttäytymiseen paljon. Ne lapset, jotka viettivät paljon aikaa arkipäivisin ilman että heillä oli aikuisia saatavilla kotona, olivat törmänneet riskeihin huomattavan paljon. Tällä en siis tarkoittanut jatkuvaa valvovan silmän alla olemista, vaan tärkeää tietoa aikuisen läsnäolosta ja saatavuudesta. Vastaajat, jotka juttelivat äitinsä kanssa harvoin tai eivät koskaan, kun heillä oli huolia, olivat törmänneet myös riskeihin keskimääräistä enemmän. Yli puolet heistä oli kokeillut alkoholia ja 38,5 % tupakkaa. Yli

puolet oli myös näpistellyt. Samankaltaisia lukuja oli myös niillä, joiden mielestä äiti on liian vähän kiinnostunut heidän asioistaan ja tekemisistään. Aikuisen ja varsinkin oman vanhemman seuran laatu näyttää siis olevan selvästi yhteydessä vastaajien riskikäyttäytymiseen. Kun rajat, rakkaus ja turvallisuus, eli pohja on kunnossa, riskien ympäröimänä eläminen on helpompaa ja riskikäyttäytymisestä kieltäytyminen, paineensietokyky ja itsestä huolehtiminen on automaattisempaa.

Ne, jotka elivät **tupakoivan aikuisen** kanssa, olivat myös törmänneet kaikkiin tutkittuihin riskeihin keskimääräistä reilusti enemmän. Tupakoivan vanhemman/vanhempien kanssa eli 43,9 % kaikista vastanneista. Syitä riskikäyttäytymisen määrään saattaa olla useita. Jos lapsilla riskit ovat yhteydessä muihin riskeihin, voisi niin ajatella olevan myös aikuisilla. Jos näin on, tupakoivissa kodeissa saattaa olla lapsille keskimääräistä enemmän esimerkkejä muunkinlaisesta riskikäyttäytymisestä. Eli kodin malli voi siinä tapauksessa olla riskikäyttäytymistä rohkaisevana tekijänä. Myös perheen sosioekonominen asema saattaa olla keskimääräistä huonompi kodissa, jossa esiintyy monenlaista riskikäyttäytymistä. Tietenkin sama toimii myös toisinpäin; riskikäyttäytymistä saattaa esiintyä keskimääräistä enemmän huonossa sosioekonomisessa asemassa olevassa kodissa.

Tyttöjen ja poikien erot olivat aivan arvattavastikin suuria tietyissä asioissa. Tytöt tunsivat itsensä väsyneemmiksi ja surullisemmiksi kuin pojat. He olivat valmiimpia seurustelemaan itseään vanhempien henkilöiden kanssa. He olivat kokeilleet tupakkaa hieman poikia enemmän, vaikka olivat poikia vakuuttuneempia tupakan vaarallisuudesta. Tyttöjen internet-käyttäytyminen oli poikia selvästi rohkeampaa. Tyttöillä osuudet olivat huomattavasti suurempia sekä nettituttavan tapaamisen, omien valokuvien kaikkien nähtävillä laittamisen, että IRC-gallerian käyttämisen suhteen. Poikien seksuaalisuusasenteet olivat tyttöjä rohkeampia, ainoastaan seurusteluasioihin tytöt suhtautuivat poikia myönteisemmin. Ilkivallan ja väkivallan kohdalla pojat olivat huomattavasti tyttöjä aktiivisempia toimijoita, näpistely ja alkoholin kokeileminen olivat myös pojilla jonkin verran yleisempää. Pojat olivat osallistuneet paljon tyttöjä enemmän netissä huijaamiseen ja varastamiseen. Netissä toimiessa pojat ymmärtävät esim. musiikin tai elokuvien maksamatta ottamisen rikollisuuden tyttöjä paremmin, mutta myös tekevät niin huomattavasti enemmän. Päihteiden *kokeiluprosentit* tyttöillä ja pojilla olivat paljon lähempänä toisiaan, kuin *säännöllisen* tupakoinnin ja säännöllisen alkoholinkäyttämisen kohdalla. Säännöllisesti tupakkaa kertoi polttavansa 10,4 % tytöistä, ja 17,5 % pojista. Alkoholia säännöllisesti kertoi nauttivansa 11,9 % tytöistä, ja 19,3 % pojista.

Tupakkakokeiluiden kohdalla tyttöjen ja poikien prosentit ovat ristiriidassa aikaisemmin tehtyihin tutkimuksiin. Sekä terveystapatutkimuksen (2007), että Venla Salmen varhaisnuorten normirikkomuksia kartoittavan tutkimuksen (2004) mukaan tämänikäiset pojat olivat kokeilleet tupakkaa tyttöjä enemmän. Omassa tutkimuksessani oli päinvastoin. Tässäkin tutkimuksessa kyllä *säännöllisesti* tupakoivista oli suurempi osa poikia.

Kaikki tutkimani riskit olivat toisiinsa sidoksissa. Esimerkiksi vastaajista, jotka olivat kokeilleet alkoholia, suurin osa oli polttanut tupakkaa ja näpistellyt. Väkivaltaprosenttikin oli huomattavasti muita suurempi. Myös seksuaaliasenteet olivat muita rohkeampia ja hyväksyvämpiä. Sama päti tupakkaa kokeilleilla. Myös niillä, joiden mielestä oli hyväksyttävää, että 6.-luokkalainen hyväilee toista vaatteiden alta, prosentit muiden riskien kohdalla olivat suuret. Noin puolet heistä oli kokeillut tupakkaa ja alkoholia, Lähemmäs 60 % heistä oli tavannut nettittuttavan ja näpistellyt. Riskien kasautuminen oli tosiasia myös kaikkien muiden tutkimieni riskien kohdalla.

Tutkimiini riskeihin ei paljoakaan vaikuttanut se, oliko lapsella **harrastusta** vai ei. Mitään harrastamattomat olivat polttaneet hieman muita useammin tupakkaa, mutta heistä pienempi prosentti oli kokeillut alkoholia, kuin niistä joilla oli harrastus. Netin käyttö harrastamattomilla oli vain hieman yleisempää kuin muilla, ja netissä tapahtuvaan riskikäyttäytymiseen se ei vaikuttanut juurikaan. Väkivallanteot olivat yleisempiä niillä, joilla **on** harrastus. Ainostaan näpistely oli paljon yleisempää mitään harrastamattomilla.

Harrastuksiin ohjaaminen on toiminut pitkään lääkkeenä riskikäyttäytymistä vastaan. Se on mielestäni edelleen tärkeää. Mutta miksi harrastamisen vaikutukset ovat niin pienet tämän tutkimuksen mukaan? Itseltäni löytyy paljon vastaamattomia kysymyksiä. Ovatko lapset löytäneet juuri sen tekemisen, jossa he ovat hyviä, ja mistä he voivat olla ylpeitä? Pitäisikö harrastukseen ohjaamisen olla pitkäjänteisempää, vielä kokeilevampaa, tähtäimessä se, että kaikille löytyy oma osaamisen ja rakkaan tekemisen kohde? Harrastavatko jotkut lapset jotakin tahtonsa vastaisesti? Onko joillakin lapsilla liikaa harrastuksia, ja alkaako se käydä jo työstä? Syntyykö tästä kapinamieltä? Onko joillakin lapsilla pysähtymisongelmia? Onko heillä niin paljon tekemistä, että rauhoittumista ja rentoutumista ei edes osata?

Aikaisempaan tutkimustietoon verrattuna, tupakan ja alkoholin osalta, tämän tutkimuksen tulokset kulkevat jossakin terveystapatutkimuksen ja Venla Salmen tutkimuksen tulosten

välimaastossa. Salmen vuonna 2004 julkaiseman tutkimuksen mukaan 44,5 % 12-vuotiaista oli kokeillut tupakointia, vuoden 2007 terveystapatutkimuksen mukaan taas tupakkaa oli kokeillut noin joka kahdeksas 12-vuotias. Omassa tutkimuksessani luku taas on 24,2 %. Alkoholia Venla Salmen mukaan tutkituista oli kokeillut 44,3 %, kun taas terveystapatutkimuksessa vuonna 2007 kerrottiin täysin raittiita 12-vuotiaista olevan jopa yli 90 %. Oman tutkimukseni mukaan alkoholia oli kokeillut 25,8 % vastanneista hervantalaisista 6.-luokkalaisista.

Varastamisen kohdalla vertailu on hieman hankalampaa. Venla Salmen tutkimuksen mukaan noin 20 % vastanneista oli varastanut jotakin jostakin viimeisen vuoden aikana. Omassa tutkimuksessani en rajannut aikaa mitenkään, mutta yhteensä vastaajista kertoi joskus näpistelleensä 33,3 %. Salmen tutkimuksen mukaan *väkivaltaan* oli osallistunut 14,3 % vastanneista. Omassa tutkimuksessani väkivaltaa tunnusti jollekin tehneensä 18,5 %. Eli näiden kahden riskin kohdalla oman tutkimukseni luvut ovat Salmen tutkimuksen lukuja suurempia

Pelastakaa Lapset ry:n tekemän Lapsen ääni-tutkimuksen (2009) mukaan nettituttavan oli kasvokkain tavannut 7-12-vuotiaista tytöistä 49 % ja pojista jopa 63 % (Lapsen ääni 2009). Omassa tutkimuksessani niin kertoi toimineensa tytöistä 36,9 % ja pojista 23,2 %. Lapsen ääni-tutkimuksen prosentit olivat siis vielä paljon suurempia, etenkin poikien kohdalla.

Kuten tutkimustani kuvaillessa kirjoitin, tämä tutkimus on myös tapaustutkimus hervantalaisista 6.-luokkalaisista. Tämän vuoksi vertaaminen muihin tutkimuksiin on hankalaa. Terveystapatutkimus on valtakunnallinen postikyselynä suoritettu tutkimus. Minkä tyyppiset lapset/nuoret saatuaan postissa kyselyn todella täyttävät kyselyn ja lähettävät sen takaisin? Venla Salmi tutki varhaisnuorten normirikkomuksia seitsemällä koululla eri puolilla pääkaupunkiseutua. Hän suoritti tutkimuksen sekä teemahaastatteluin, että suorittamalla suuremmalle joukolle kyselyn. Miksi Salmen tutkimuksen prosentit riskikäyttäytymisestä ovat niin radikaalisti muita tutkimuksia suurempia? Voiko pääkaupunkiseutu vain olla muuta Suomea niin paljon ”edellä”? Pelastakaa Lapset ry:n kysely suoritettiin nettikyselyynä. Nettikyselyssä linkkejä kyselyyn oli suosituilla lasten ja nuorten tapaamisareenoilla, eli vastaaminen oli tehty hyvin helpoksi. Ovatko nettikyselyihin vastaajat nimenomaan niitä kaikkein aktiivisimpia netinkäyttäjiä?

Olen itse tyytyväinen siihen, miten **oman tutkimukseni** toteutin. Vaikka koko prosessi oli hyvin aikaa vievä ja kiinnitin paljon huomiota vastaamisen luotettavuutta ja eettisyyttä parantaviin yksityiskohtiin, se oli sen arvoista. Koko prosessin ajan olen itse saanut olla luottavaisella mielellä

siitä, että tuloksiin voi luottaa. Yksi tärkeimmistä syistä tähän varmasti on se, että olin itse paikalla keräämässä kyselyä, sain itse pohjustaa ja selventää kyselyä kaikille samalla tavalla ja tasapuolisesti sekä valvoa vastaamistilannetta. Edelleen muuttaisin prosessissa ainoastaan kyselyn pituuden. Mukana kun oli kysymyksiä, joiden ymmärsin vasta analyysivaiheessa olevan epäolennaisia tai liian vaikeita analysoitavaksi.

Kun aletaan pohtia tarkemmin tämänikäisten lasten kanssa tehtävää ennaltaehkäisevää, ja osin korjaavaakin työtä, kannattaa painotuksia miettiä tyttöjen ja poikien kohdalla erikseen. Osin riskit, kaveripiirit ja taustatekijät ovat tietenkin samoja, mutta joidenkin riskien kohdalla tarvitaan erilaisiin asioihin keskittymistä. Tytöille on selvästi tarvetta ainakin itsetuntoa ja itsesuojelua kehittäviin työtapoihin. Varsinkin internetiin liittyvässä ohjauksessa tarvitaan tytöille suunnattua opetusta varovaisuudessa ja yksityisyyden suojelun tärkeydessä, ja pojille taas erityisesti varastamiseen ja huijaamiseen liittyvissä asioissa. Lisäksi pojille tarvitaan ohjausta liittyen asioiden ja konfliktien ratkaisemiseen ilman väkivaltaa tai toisten omaisuuden vahingoittamista. Molemmat sukupuolet kaipaavat tietenkin myös opastusta kaveripiirin painostuksesta selviämiseen, esimerkiksi päihteidenkäyttöön painostamisen kohdalla. Seurustelu, ja seksuaalisuuskysemissä tarvitaan myös jo tämänikäisten kanssa järkevää ikään sopivaa tiedonjakamista ja keskustelua.

Luulen, että perinteinen valistus ei tässä vaiheessa ole tarkoituksenmukaisin tapa toimia. Enemmänkin keskittyisin takaisin lapsuuteen kannustaviin, turvataitoja, omaa valintaa ja oman arvon ymmärtämistä kannustaviin työtapoihin. Tässäkin tutkimuksessa esiin tullut riskikäyttäytyminen ei kerta kaikkiaan pidä kuulua 6.-luokkalaisten elämään.

Tutkimusprosessin kuluessa tästä aihepiiristä on kehittynyt minulle entistä tärkeämpi. Niin kuin jo raportin aluksi totesin, tavoitteeni oli saada tietoa 6.-luokkalaisten elämän konkreettisista riskitekijöistä aikuisten ammattilaisten käyttöön. Tulokset ovat nyt selvillä, ja selvää on myös se, että tulokset ovat sen kaltaisia, ettei niitä voi jättää hyödyntämättä. Seuraava tehtäväni onkin esitellä tulokset mahdollisimman monelle lasten ja nuorten kanssa työskentelevälle ammattilaiselle Hervannassa ja muualla, sekä olla mukana kehittämässä uudenlaisia, liian aikaista riskikäyttäytymistä ehkäiseviä työtapoja. Tämän tutkimuksen suurin anti onkin mielestäni se, että pystyn tutkimustuloksia esittelemällä saamaan tätä aihepiiriä näkyväksi muille lasten ja nuorten kanssa työskenteleville, ja sitä kautta aloitettua vakavasti otettavan keskustelun aiheesta.

LÄHTEET

Aapola, Sinikka (1999) *Murrosikä ja sukupuoli. Julkiset ja yksityiset ikämäärittelyt*. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura 763.

Alanen, Leena & Bardy, Marjatta (1990) *Lapsuuden aika ja lasten paikka. Tutkimus lapsuudesta yhteiskunnallisena ilmiönä. Sosiaalihuollituksen julkaisuja 12*. Helsinki: Valtion painatuskeskus.

Alanen, Leena (2005) *Lapsuus yhteiskunnallisen ilmiönä*. Teoksessa Anne Sankari & Jyrki Jyrkämä (toim.) *Lapsuudesta Vanhuuteen. Iän sosiologiaa*. Tampere: Vastapaino, 161–181.

Alasuutari, Maarit (2005) *Mikä rakentaa vuorovaikutusta lapsen haastattelussa?* Teoksessa Johanna Ruusuvaara & Liisa Tiittula (toim.) *Haastattelu. Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus*. Tampere: Vastapaino, 145–162.

Alkula, Tapani & Pöntinen, Seppo & Ylöstalo, Pekka (1995) *Sosiaalitutkimuksen kvantitatiiviset menetelmät*. Juva: WSOY.

Anttila, Anna (2002) *Varhaisnuorten romanttinen seurustelu*. Teoksessa Kuure, Tapio, Vuori, Mika & Gissler, Mika (toim.) *Viattomuudesta vimmaan. Lapsuudesta nuoruuteen -siirtymävaiheen tarkastelua*. Jyväskylä: Stakes, 66-71.

Atchley, Robert (2000) *Social forces and aging. An introduction to social gerontology*. Belmont: Wadsworth Thomson Learning.

Cacciatore, Raisa (2007) *Huomenna pannaan pussauskoppiin. Eväitä tyttönä ja poikana kasvamisen haasteisiin syntymästä murrosikään*. Porvoo: Bookwell.

de Leeuw, E. & Borgers, N. & Smits, A (2004) *Pretesting questionnaires for children and adolescents*. Teoksessa S. Presser, J.M. Rothgeb, M.P. Couper, J.T. Lessler, E. Martin, J. Martin & E. Singer (toim.) *Methods for testing and evaluating survey questionnaires*. New York: John Wiley & sons, 409-429.

Dunderfeld, Tony (1992) *Elämänkaaripsykologia. Lapsen kasvusta yksilön henkiseen kehitykseen*. Porvoo: WSOY.

Featherstone, Mike & Hepworth, Mike (1989) *Ageing and old age: reflections in the postmodern life course*. Teoksessa Bill Bytheway, Teresa Keil, Patricia Allat & Bryan A. Bryman (toim.) *Becoming and being old. Sociological approaches to later life*. London: Sage Publications. 143-157.

Featherstone, Mike & Hepworth, Mike (1995) Images of positive ageing: a case study of Retirement Choice magazine. Teoksessa Mike Featherstone & Andrew Wernick (toim.) Images of ageing. Cultural representations of later life. Lontoo: Routledge, 29-47.

Havighurst, Robert J. (1953) Human development and education. New York: McKay.

Heikkilä, Tarja (2004) Tilastollinen tutkimus. Helsinki: Edita Prima.

Helavirta, Susanna (2007) Lapset, survey ja hyvinvointi. Metodologisia haasteita ja mahdollisuuksia. Janus 1/2007, 19-34.

Hervonen, Antti & Pohjolainen, Pertti (1991) Gerontologian ja geriatrian perusteet. Tampere: Lääketieteellinen oppimateriaalikustantamo.

Himberg, Lea & Laakso, Juhani & Peltola, Ritva & Vidjeskog, Jan (1992) Psykologia 2. Kehittyvä ihminen. Porvoo: WSOY.

Hoikkala, Tommi (1993) Katoaako kasvatus, himmeneekö aikuisuus? Aikuistumisen puhe ja kulttuurimallit. Jyväskylä: Gaudeamus.

Häkli, Jouni & Laakkonen-Pöntys, Karoliina & Randell, Mari (2003) Kansalaisten Hervanta: Asukkaiden osallistuminen sekä toiminta- ja vaikutusmahdollisuudet, Hervanta-sarja 10/2003. Tampere: HerPro.

Hännikäinen, Maritta (1995) Nukesta vauvaksi ja lapsesta lääkäriksi. Roolileikkiin siirtymisen tarkastelua piagetilaisesta ja kulttuurihistoriallisen toiminnan teorian näkökulmasta. Jyväskylä studies of education: Psychology and social research.

Jaatinen, Jaana (2000) Viattomuuden tarinoita. Nuoret päihdekulttuurinsa kuvaajina. Saarijärvi: Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimus- ja kehittämiskeskus, raportteja 251.

Lahikainen, Anja-Riitta (2001) Lasten kuuntelemisesta ja sen esteistä. Teoksessa Irmeli Järventie & Hannele Sauli (toim.) Eriarvoinen lapsuus. Helsinki: WSOY, 21-46.

Lahtinen, Rauno (2007) Savun lumo. Tupakan kulttuurihistoria. Jyväskylä: Atena Kustannus.

Laiho, Marianna (1997) Tietyissä iässä tietty muotti? Lapsen Maailma 10/1997, 5–7.

Laine, Markus & Bamberg, Jarkko & Jokinen, Pekka (2007) Tapaustutkimuksen käytäntö ja teoria. Teoksessa Markus Laine, Jaakko Bamberg & Pekka Jokinen (toim.) Tapaustutkimuksen taito. Helsinki: Gaudeamus, 9-38.

Lallukka, Kirsi (1996) Kuinka vanha haluaisit olla? Kysymyksiä iästä ja ikätutkimuksesta. Nuorisotutkimus 14 (4), 3-16.

Laslett, Peter (1989) A fresh map of life. The emergence of the third age. Lontoo: Weidenfeld and Nicholson.

Laukkanen, Marjo (2007) Sähköinen seksuaalisuus. Tutkimus tyttöydestä nettikeskusteluissa. Tampere: Juvenes Print.

Lehtimäki, Hanna & Suoranta, Juha (2005). Tytöt ja pojat tietoyhteiskunnassa ja sen tutkimuksessa. Teoksessa Anja-Riitta Lahikainen, Pentti Hietala, Tommi Inkinen, Marjatta Kangassalo, Riikka Kivimäki & Frans Mäyrä (Toim.) Lapsuus mediamaailmassa. Näkökulmia lasten tietoyhteiskuntaan. Helsinki: Gaudeamus, 185-199.

Lehtinen, Ismo & Lehtinen, Tiina (2007) Mikä mättää? Murrosiän muutokset kotona ja koulussa. Helsinki: Edita Prima.

Marin, Marjatta (1996a) Minkä ikäinen olettekaan, rouva? Teoksessa Tapio Aittola, Leena Alanen & Paula Rantamaa (toim.) Minkä ikäinen olettekaan, rouva? Yhteiskuntatieteiden ja filosofian julkaisuja 5. Jyväskylä: Jyväskylän Yliopisto, 3-9.

Marin, Marjatta (2005) Tarkastelukulmia ikään ja ikääntymiseen. Teoksessa Anne Sankari & Jyrki Jyrkämä (toim.) Lapsuudesta Vanhuuteen. Iän sosiologiaa. Tampere: Vastapaino, 17-44.

Martsola, Riitta & Rönnholm-Mäkelä, Minna (2006) Lapsilta kielletty. Kuinka suojella lasta mediatraumalta. Helsinki: Kirjapaja.

Mäkelä Klaus (2005) Sosiaalitutkimuksen eettinen säätely. Yhteiskuntapolitiikka 70 (4), 386-395.

Paavola, Meri (2006) Smoking from adolescence to adulthood. A 15-year follow-up of the North-Karelia Youth Project. Kansanterveyslaitoksen julkaisuja, A16/2006.

Parkkari, Juhani & Siira, Marjaliisa & Soikkeli, Markku (2001) Julkisuus ja salassapito moniammatillisessa työssä. Helsinki: Stakes.

Peltola, Taru (2007) Empirian ja teorian vuoropuhelu. Teoksessa Markus Laine, Jaakko Bamberg & Pekka Jokinen (toim.) Tapaustutkimuksen taito. Helsinki: Gaudeamus, 111-129.

Peltonen, Matti (2006) Alkoholi ja suomalaiset 1900-luvulla. Teoksessa Matti Peltonen, Kaarina Kilpiö & Hanna Kuusi (toim.) Alkoholin vuosisata. Suomalaisten alkoholiolojen käännteitä 1900-luvulla. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura, Hakapaino, 7-13.

Piaget, Jean & Inhelder, Bärbel (1977) Lapsen psykologia. Suom. Mirja Rutanen. Jyväskylä: Gummerrus.

Piaget, Jean (1988) Lapsi maailmansa rakentajana. Kuusi esseetä lapsen kehityksestä. Suom. Saara Palmgren. Juva: WSOY.

Pitkänen, Tuuli (2006) Alcohol drinking behavior and it's developmental antecedents. Jyväskylä: University of Jyväskylä.

Postman, Neil (1982) Lyhenevä lapsuus. Suom. Ilkka Rekiarvo. Juva: WSOY.

Puuronen, Vesa (2006) Nuorisotutkimus. Tampere: Vastapaino.

Rantamaa, Paula (2005) Ikä ja sen merkitykset. Teoksessa Anne Sankari & Jyrki Jyrkämä (toim.) Lapsuudesta Vanhuuteen. Iän sosiologiaa. Tampere: Vastapaino, 49-95.

Reinharz, Shulamit (1987) The embeddedness of age: Toward a social control perspective. Journal of aging studies 1:1, 77-93.

Rimpelä, Arja & Rainio, Susanna & Huhtala, Heini & Lavikainen, Hanna & Pere, Lasse & Rimpelä, Matti (2007) Nuorten terveystapatutkimus 2007. Nuorten tupakkatuotteiden ja päihteidenkäyttö 1977-2007. Sosiaali- ja terveysministeriö. Selvityksiä 63.

Ritala-Koskinen, Aino (2001) Lasten haastattelu tutkijan haasteena Teoksessa Marjatta Kangassalo & Juha Suoranta (toim.) Lasten tietoyhteiskunta. Tampere: Tampere University Press, 145-169.

Salmi, Venla (2004) Varhaisnuorten normirikkomukset -Ongelma vai osa nuoruutta? Helsingiläisten 12-13-vuotiaiden kielletyn ja rikollisen toiminnan laajuus, piirteitä ja merkityksiä. Helsinki: Hakapaino, Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 40.

Salokoski, Tarja (2007) Turvallista mediamatkaa! Taitavaksi median tulkitsijaksi aikuisen tukemana. Teoksessa Anu Ruhala & Hanna Niinistö & Leena Pentikäinen (toim) Mediamatkaa! Osa 2. Kasvattajan matkaopas lasten mediamaailmaan. Helsinki: Mediakasvatuskeskus Metka ry, 75-84.

Scott, J. (1997) Children as respondents: Methods for improving data quality. Teoksessa L. Lyberg, P. Biemer, M. Collins, E. de Leeuw, C. Dippo, N. Schwarz & D. Trewin (toim.) Survey Measurement and process quality. New York: John Wiley & Sons. 331-350.

Thornberry, Terence P. (1987) Towards an interactional theory of delinquency. Criminology 25(4), 863-891.

Tigerstedt, Christoffer & Salasuo, Mikko (2007) Miten nuorten juomista on tutkittu 1950-2007? Teoksessa Christoffer Tigerstedt (toim.) Nuoret ja alkoholi. Helsinki: Alkoholi- ja huumeutkijain seura, Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisu 75, 9-32.

Tikka, Marja (1994) Kalenteri-ikästä omaelämäkerralliseen ikään. Teoksessa Antti Uutela & Jan-Erik Ruth (toim.) Muuttuva vanhuus. Tampere: Gaudeamus, 7-26.

Tynes, Brendesha (2006) Children, adolescents, and their culture of Online-hate. Teoksessa Dorothy G. Singer, Robin Fretwell Wilson & Nancy E. Dowd (toim.) Handbook of children, culture, and violence. Thousand Oaks: Sage Publications, 267-289.

ELEKTRONISET LÄHTEET:

Ehkäisevä lastensuojelu, Lastensuojelun käsikirja, Sosiaaliportti, Terveiden ja Hyvinvoinnin laitos., <http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/ehkaisevatyo/> . Viitattu 16.11.2009.

Helavirta, Susanna (2005) Koti, koulu, kaverit ja koira. Lasten kokemuksia hyvinvoinnista. Julkaisussa Mikko Airtto, Susanna Helavirta, Jorma Kurkinen, Katriina Lopenen & Mervi Uusimäki Preventteri. Moniammatillinen yhteistyö lasten ja nuorten syrjäytymisen ehkäisyssä. Oulu: Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen julkaisusarja 17. http://www.sosiaalikallega.fi/julkaisut/julkaisusarja/Julkaistu_17.pdf 82-167. Viitattu 20.11.2007.

Irc-gallerian säännöt, irc-galleria.net. <http://irc-galleria.net/rules.php> . Viitattu 18.10.2009.

Johdatus galleriaan. Irc-galleria.net. <http://irc-galleria.net/tour.php> Viitattu 18.10.2009.

Järvensivu, Marjaana (2007) Lapset lomaketutkimuksen vastaajina. Tilastokeskus: Hyvinvointikatsaus 1/2007. http://www.stat.fi/artikkelit/2007/art_2007-04-12_002.html . Viitattu 20.11.2007.

Lastensuojelulaki. Finlex, ajantasainen lainsäädäntö.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417> Viitattu 30.11.2009

Lallukka, Kirsi (2003) Lapsuusikä ja ikä lapsuudessa. Tutkimus 6-12-vuotiaiden sosiokulttuurisesta ikätiedosta. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, Jyväskylä studies in education psychology and social research 215.
<http://selene.lib.jyu.fi:8080/vaitos/studies/studeduc/9513915387.pdf> Viitattu 25.11.2008

Lapsen ääni 2004, Pelastakaa Lapset ry: pelastakaalapset.fi.
http://www.pelastakaalapset.fi/assets/files/nettivihje/kyselyt/Lapsen_aani2004.pdf
Viitattu 24.11.2009.

Lapsen ääni 2008, Pelastakaa Lapset ry: pelastakaalapset.fi.
http://www.pelastakaalapset.fi/assets/files/nettivihje/kyselyt/Lapsen_aani2008.pdf
Viitattu 24.11.2009.

Lapsen ääni 2009, Pelastakaa Lapset ry: pelastakaalapset.fi.
http://www.pelastakaalapset.fi/assets/files/fi/raportit/2009/LapsenAani_2009.pdf
Viitattu 24.11.2009

Nuorisolaki. Finlex, ajantasainen lainsäädäntö.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2006/20060072> .Viitattu 30.11.2009.

Neuvoja vanhemmille 1, Mannerheimin lastensuojeluliitto, mll.fi
http://vanhemmat.mll.fi/lapsetjamedia/palvelut_01.php .Viitattu 18.10.2009.

Neuvoja vanhemmille 2 , Mannerheimin lastensuojeluliitto, mll.fi.
http://vanhemmat.mll.fi/lapsetjamedia/palvelut_02.php .Viitattu 18.10.2009.

Rikoslaki. Finlex, ajantasainen lainsäädäntö.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1889/18890039001> Viitattu 30.11.2009.

Tampereen kaupungin internet-sivusto, tilastot ja katsaukset;
<http://www.tampere.fi/hallintojatalous/tilastotjakatsaukset/osa-alueet.html> .Viitattu 10.10.2009.

Tietoa ii2-sivustosta, ii2.org. <http://www.ii2.org/info/contact.php> .Viitattu 18.10.2009.

Varhainen puuttuminen, Terveiden ja hyvinvoinni laitos (THL).
<http://groups.stakes.fi/VERK/FI/Varpu/index.htm> .Viitattu 16.11.2009.

Von der Pahlen, Bettina & Lepistö, Jaana & Marttunen, Mauri (2008) Nuoret, päihteet ja väkivalta. Kansanterveyslaitoksen julkaisuja C 4.
http://www.ktl.fi/attachments/suomi/julkaisut/julkaisusarja_c/2008/2008c04.pdf. Viitattu 21.9.2009.

1. Perustiedot**1.1 Sukupuolesi:** (ympyröi oikea numero)

- 1 tyttö
- 2 poika

1.2 Oletko mielestäsi (ympyröi oikea numero)

- 1 lapsi
- 2 nuori

1.3 Ikäsi: _____ v.**1.4 Minkä ikäisenä lapsesta tulee mielestäsi nuori?** _____ vuotiaana.**1.5 Keitä seuraavista asuu kanssasi samassa kodissa?** (ympyröi niin monta kuin tarvitsee)

- 1 isä
- 2 äiti
- 3 sisko/siskoja, montako? _____
- 4 veli/veljiä, montako? _____
- 5 joku muu, kuka/keitä? _____

2. Vapaa-aika**2.1 Onko sinulla sovitut kotituntoloajat?** (ympyröi oikea numero)

- 1 Kyllä, koulutitoina klo _____ ja viikonloppuisin klo _____
- 2 Ei, kotituntoloaja soviitaan aina erikseen
- 3 Ei, saan itse päättää kotituntoloajani

2.2 Montako tuntia päivässä olet arkisin ilman aikuisten valvontaa? _____ tuntia
(koulun päättymisestä nukkumaanmenoon)**2.3 Missä vietät eniten vapaa-aikaasi koulun jälkeen?**
(numerot 4 tärkeintä TÄRKEYSJÄRJESTYKSESSÄ, 1 eniten, 4 vähiten)

_____ kotona	_____ kirjastossa
_____ kaverin kotona	_____ ulkona
_____ harrastuksissa	_____ nuorisotilalla
	_____ jossakin muualla, missä? _____

2.4 Missä vietät eniten vapaa-aikaasi viikonloppuisin?
(numerot 4 tärkeintä TÄRKEYSJÄRJESTYKSESSÄ, 1 eniten, 4 vähiten)

_____ kotona	_____ kirjastossa
_____ kaverin kotona	_____ ulkona
_____ harrastuksissa	_____ nuorisotilalla
	_____ jossakin muualla, missä? _____

2.5 Onko sinulla harrastus? (ympyröi oikea numero)

- 1 ei
- 2 kyllä, mikä/mikä? _____

2.6 Saatko kotoa käyttö-rahaa? (ympyröi oikea numero)

- 1 en saa rahaa
- 2 saan rahaa yleensä kun tarvitsen
- 3 saan tiettyä käyttörahaa säännöllisesti, _____ € kuukaudessa

Jos saat kotoa käyttörahaa, vastaa:**2.7 Teetkö saamasi rahan eteen kotitöitä tms.?** (ympyröi oikea numero)

- 1 en,
- 2 kyllä, (en saa rahaa jos en tee)

3. Hyvinvointi

3.1 Onko sinulla sovitut nukkumaanmenoajat? (ympyröi oikea numero)

- 1 on, koululhoina klo _____, perjantaina ja lauantaina klo _____
- 2 on, koululhoina klo _____, mutta VIIKONLOPPUNA SAAN PÄÄTTÄÄ ITSE.
- 3 ei ole, saan päättää itse koska menen nukkumaan, nukahdan yleensä koululhoina n. klo _____ perjantaina ja lauantaina n. klo _____

Ruokailu:

3.2 Syötkö yleensä kotona sitä ruokaa mitä on tarjolla? (ympyröi oikea numero)

- 1 kyllä, (sitä pitää syödä mitä on tarjolla)
- 2 saan itse päättää syönkö, ja valita mitä syö

3.3 Onko sinulla lupa itse päättää koska herkutteleet? (karkkia, limua, pizzaa, sipsejä, pullaa jne.) (Ympyröi oikea numero)

- 1 ei, (vain sovitusti vanhempien luvalla)
- 2 kyllä

3.4 Syön yleensä päivittäin: (ympyröi niin monta kuin tarvitsee)

1 aamupala	8 jäätelöä	7 sipsejä yms.
2 lounas koulussa	9 pizza, hot dog, hampurilainen tms.	
3 terveellinen välipala	10 pullaa	
4 päivällinen kotona	11 karkkia	
5 iltapala kotona		
6 hedelmiä		

3.5 Onko sinulla suruja?

- 1 ei koskaan
- 2 harvoin
- 3 joskus
- 4 usein
- 5 melkein aina

3.6 Oletko väsynyt päivisin?

- 1 en koskaan
- 2 harvoin
- 3 joskus
- 4 usein
- 5 melkein aina

4. Internet

4.1 Käytätkö internetiä vapaa-ajallasi? (ympyröi oikea numero)

- 1 kyllä
- 2 en

4.2 Onko sinulla kotona pääsy internetiin? (ympyröi oikea numero)

- 1 ei ole
- 2 on, saan käyttää perheen yhteistä tietokonetta
- 3 on, minulla on oma henkilökohtainen tietokone nettiyhteydellä

JOS SINULLA ON KOTONA PÄÄSY INTERNETIIN, VASTAA:

4.3 Rajoitetaanko internetinkäyttöäsi kotona? (ympyröi oikea numero)

- 1 kyllä, (päätös vain sovituille sivuille)
- 2 ei, (saan päättää itse millä sivuilla käyn)

4.4 Onko netinkäyttö-aikasi rajoitettu? (ympyröi oikea numero)

- 1 on, saan olla netissä _____ tuntia päivässä
  - 2 on, käyttö-aika sovitaa aina erikseen tilanteen mukaan
  - 3 ei, saan olla netissä niin paljon kuin haluan
- .....

KAIKILLE jotka joskus käyttävät internetiä jossakin:

4.5 Kuinka usein käytät internetiä vapaa-ajallasi? (ympyröi oikea numero)

- 1 harvemmin kuin joka viikko
- 2 viikoittain
- 3 yleensä joka päivä n. _____ tuntia

4.6 Mitä palvelimia käytät?

	kyllä	ei
1 Minulla on hahmo habbo-hotellissa		
2 Minulla on profiili irc-galleriassa		
3 Minulla on profiili i2:ssa		
4 Käytän mesesi (messenger)		
5 Käytän You Tube:a		
6 Käytän pelipalvelimia, kuten: _____		
7 Käytän muita sivustoja, kuten: _____		

4.7 rastita joka riviltä kyllä tai ei:

	kyllä	ei
1 minulla on valokuvia itsestäni kaikkien netin käyttäjien saatavilla		
2 olen iadannut kuvani sivustoile, jossa muilla käyttäjillä on tarkoituksena arvostella minua ulkonäköni perusteella		
3 minulla on valokuvia piilotussa profiilissa (vain valituille ystäville)		
4 vanhempani ovat nähneet kaikki profiilini ja valokuvani, mitä minulla on netissä		
5 olen joskus antanut tietojani (puhelinnumero, osoite, oikea nimi jne) netissä ihmiselle, jota en ole tavannut koskaan kasvokkain		
6 olen kertonut salasanimi/salasanojani jollekin netissä		
7 tunnen oloni turvallisiksi netissä		
8 olen tavannut liveä henkitiön, johon olen tutustunut netissä		
9 olen joskus netissä kertonut ihmisille olevani vanhempi kuin olen		
10 olen joskus valehdellut ikäni rekisteröityessäni palvelimelle		
11 Olen tutustunut Netariin (nuorisotilaan ja nuorisotyöntekijöihin netissä)		

4.8 Internetin parhaat puolet: mainitse 2

- 1 _____
- 2 _____

4.9 Internetin huonoimmat puolet: mainitse 2

- 1 _____
- 2 _____

4.10 huijaaminen ja varastaminen netissä

	kyllä	ei	en ole varma
1 minulta on joskus varastettu salasana netissä			
2 minua on huijattu netissä			
3 minulta on varastettu netissä (huonekaluja habossa, pelirahaa jne)			
4 netissä huijaaminen ja varastaminen on mielestäni oikea rikos			
5 olen tilannut netin kautta jotakin vanhempien tietämättä			
6 olen joskus huijannut tai varastanut netissä			
7 olen joskus pelannut rahasta netissä			
8 Olen ottanut musiikkia ja/tai elokuvia netistä maksamatta niistä			
9 musikin ja elokuvien netistä ottaminen maksamatta on mielestäni rikos			

4.11 kiusaaminen netissä

	usein	joskus	koskaan ei
1 minua on kiusattu tai kiusataan netissä			
2 minua on uhkailtu tai uhkailaan netissä			
3 olen osallistunut jonkun ihmisen kiusaamiseen netissä			
4 olen uhkailtu joltakin ihmisestä netissä			
5 kiusaaminen jatkuu liveä (esim. koulussa ja ulkona)			

4.12 aikuiset

	kyllä	ei	en osaa sanoa
1 vanhempani osaavat auttaa minua internetiin liittyvissä ongelmissani			
2 minulla on joku aikuinen, joka osaa auttaa nettiin liittyvien ongelmien kanssa			
3 netissä on tarpeeksi turvallisia aikuisia valvomassa mitä siellä tapahtuu			
4 netissä voi tehdä ihan mitä vaan ilman että aikuiset saavat tietää			
5 aikuisten olisi hyvä tietää paremmin mitä 6-luokkalaisten netissä tekevät			

5. Tupakka**5.1 Oletko kokeillut tupakanpolttoa? (ympyröi oikea numero)**

- 1 En ole (siirry kohtaan 5.5)
- 2 Olen

5.2 jos olet kokeillut tupakkaa. (ympyröi oikea numero)

- 1 olen kokeillut, mutta en polta enää
- 2 poltan harvemmin kuin kerran kuussa
- 3 poltan 1-2 kertaa kuukaudessa
- 4 poltan ainakin kerran viikossa
- 5 poltan joka päivä, jos mahdollista

VASTAA VAIN JOS POLTAT TUPAKKA (jos vastasit edellisessä kohtiin 2-5):**5.3 Tiedetäänkö kotonasi, että poltat tupakkaa?** (ympyröi oikea numero)

- 1 ei
- 2 olen jätännyt kiinni, mutta he eivät tiedä että poltan edelleen
- 3 tiedetään, ympyröi oikea kirjain: a) kotona ei hyväksytty tupakampolttoani
b) tupakanpolttoni hyväksytään kotona, saan itse päättää
polanko tupakkaa

5.4 Rasitja joka riviltä mielestäsi oikea vastaus:

	kyllä	ei	en osaa
1 monet ystäväniikin polttavat tupakkaa			
2 tupakkaa saa helposti			
3 ostan itse tupakkaa kaupasta tai kioskista			
4 tupakka on vaarallista terveydelle			
5 tupakka maistuu hyvältä			
6 kaverit pitävät minusta enemmän kun poltan tupakkaa			
7 tupakointini huolestuttaa minua			
8 tupakoinnin vaarallisuutta liioitellaan joskus			

KAIKILLE:**5.5 Tiedätkö 6-luokkalaaisia, jotka polttavat joskus tupakkaa?** (ympyröi oikea numero)

- 1 en
- 2 kyllä, n. _____ tyttöä ja n. _____ poikaa

5.6 Tiedätkö 6-luokkalaaisia, jotka polttavat säännöllisesti tupakkaa? (ympyröi oikea numero)

- 1 en
- 2 kyllä, n. _____ tyttöä ja n. _____ poikaa

5.7 Polttaako joku kotonasi asuvista aikuisista tupakkaa? (ympyröi oikea numero)

- 1 ei
- 2 kyllä

6. Päihhteet**6.1 oletko kokeillut alkoholia?** (ympyröi oikea numero)

- 1 en ole, (siirry kohtaan 6.6)
- 2 olen

6.2 jos vastasit että OLET kokeillut alkoholia, ympyröi oikea numero:

- 1 olen kokeillut, mutta en juo enää
- 2 juon alkoholia harvemmin kuin kerran kuussa
- 3 juon alkoholia 1-2 kertaa kuukaudessa
- 4 juon alkoholia ainakin kerran viikossa

JOS JUOT ALKOHOLIA. VASTAA (edellisessä kysymyksessä kohdat 2-4):**6.3 montako kertaa yhteensä olet juonut alkoholia?** _____ kertaa**6.4 Tiedätkö vanhempasi että juot alkoholia?** (ympyröi oikea numero)

- 1 eivät
- 2 olen jätännyt kiinni, mutta he eivät tiedä että juon edelleen
- 3 tiedävät, ympyröi oikea kirjain: a) kotona ei hyväksytty alkoholin juomistani
b) alkoholinjuontini hyväksytään kotona, saan itse päättää juonko alkoholia

6.5 rasitja joka riviltä mielestäsi oikea vastaus

	kyllä	ei	en osaa
1 monet ystäväniikin juovat alkoholia			
2 alkoholia saa helposti			
3 alkoholinjuonti on vaarallista			
4 alkoholi juomat maistuvat hyvältä			
5 kaverit pitävät minusta enemmän kun juon alkoholia			
6 alkoholin vaarallisuutta liioitellaan joskus			
7 alkoholinikäyttöni huolestuttaa minua			

KAIKILLE:

6.6 Tiedätkö 6-luokkalaista, jotka ovat kokeilleet alkoholia? (ympyröi oikea numero)

- 1 en
2 kyllä, n. _____ tyttöä ja n. _____ poikaa

6.7 Tiedätkö 6-luokkalaista, jotka juovat alkoholia säännöllisesti? (ympyröi oikea numero)

- 1 en
2 kyllä n. _____ tyttöä ja n. _____ poikaa

6.8 Oletko kokeillut jotakin muuta kuin tupakkaa, nuuskaa tai alkoholia päihtymistarkoituksessa? (ympyröi oikea numero)

- 1 en
2 olen kokeillut kerran
3 olen kokeillut enemmän kuin kerran

Jos olet kokeillut:

Mitä olet kokeillut? _____

6.9 Tiedätkö ketään 6-luokkalaista, joka on kokeillut jotakin muuta kuin tupakkaa, nuuskaa tai alkoholia päihtymistarkoituksessa? (ympyröi oikea numero)

- 1 en
2 kyllä, _____ tyttöä, _____ poikaa

Jos vastaus oli kyllä,

mitä on kokeillut? _____

7. Näpistely, ilkiavalta ja väkivalta

näpistely (=varastaminen, pölliminen)

7.1 Oletko joskus näpistelnyt? (ympyröi oikea numero)

- 1 En (siirry kohtaan 7.4)
2 olen

JOS OLET JOSKUS NÄPISTÄNYT, VASTAA:

7.2 rasita oikea vaihtoehto joka riviltä

	pitää paikkansa	ei pidä paikkansa	en osaa sanoa
1 olen näpistänyt kaverilta jotakin			
2 olen näpistänyt koulusta			
3 olen näpistänyt kaupasta			
4 olen näpistänyt kotoa			
5 olen jättänyt näpistämistä kiinni aikuiselle			
6 olen saanut rangaistuksen näpistyksestä			
7 olen joskus näpistänyt, mutta en tee sitä enää			

JOS OLET JÄÄNNYT KIINNI NÄPISTYKSESTÄ; VASTAA:

7.3 Keitä aikuisia asiaa on ollut kanssasi selvitämissä? (ympyröi nim monta kuin tarvitsee)

- 1 Poliisi
2 Vanhemmat
3 Koulun edustaja
4 Nuorisokeskuksen työntekijä
5 Kaupan työntekijä
6 joku muu, kuka? _____
(opettaja, rehtori, kuraattori jne.)

.....

KAIKILLE:

7.4 Tiedätkö 6-luokkalaista, jotka ovat joskus näpistelleet? (ympyröi oikea numero)

- 1 en tiedä
2 kyllä, n. _____ tyttöä ja n. _____ poikaa

7.5 Tiedätkö 6-luokkalaista, jotka näpistelevät toistuvasti? (ympyröi oikea numero)

- 1 en tiedä
2 kyllä, n. _____ tyttöä ja n. _____ poikaa

ilkiavalta

7.6 Oletko joskus tahallisesti vahingoittanut tai ollut mukana vahingoittamassa omaisuutta joka ei kuulu sinulle? (soikeut, rikkonut) (ympyröi oikea numero)

- 1 en
2 kyllä

.....

JOS VASTASIT edelliseen KYLLÄ, VASTAA SEURAAVIIN:

7.7 Rasitia joka rivillä oikealta tuntuva vaihtoehto:

(vahingoittanut = rikkonut, sokkenut)

	en	kyllä
1 Olen tahallisesti vahingoittanut koulun omaisuutta		
2 Olen tahallisesti vahingoittanut mmuta julkista omaisuutta		
3 Olen tahallisesti vahingoittanut jonkun henkilökohaisia omaisuutta		
4 Olen jäänyt kiinni ilkeivallasta arkiselle		
5 Olen joutunut korvamaan aiheuttamani vahingon		

.....

väkivalta

7.8 väkivalta (fyysinen: lyöminen/”hakkaaminen”, potkiminen, tönnönnäköinen, esineillä heittäminen, vaatteista repiminen jne.) rasitia joka riviltä kyllä tai ei.

	kyllä	ei
1 Minua on uhattu väkivallalla koulussa		
2 Minä olen uhannut toista oppilasta väkivallalla koulussa		
3 Minulle on tehty väkivaltaa koulussa		
4 Minä olen tehnyt väkivaltaa toiselle oppilaalle		

	kyllä	ei
5 Minua on uhattu väkivallalla vapaa-aikana		
6 Minä olen uhannut toista ihmistä väkivallalla vapaa-aikana		
7 Minulle on tehty väkivaltaa vapaa-ajalla		
8 Minä olen tehnyt väkivaltaa toiselle ihmiselle vapaa-ajalla		

7.9 rasitia oikea vaihtoehto joka riviltä

	samaa mieltä	eri mieltä	en ole varma
1 väkivalta on aika normaalia			
2 väkivalta on pelottavaa			
3 koulussa on paljon väkivaltaa			
4 aikuiset eivät huomaa kaikkea väkivaltaa			
5 aikuiset puuttuvat tarpeeksi väkivaltaan			

8. Seurustelu ja seksuaalisuus

8.1 Minkä ikäisen tyttö/poikaystävä voit olla?

Alin ikä _____ v
Ylin ikä _____ v

8.2 Mistä saat mielestäsi parhaiten luotettavaa tietoa seurustelusta ja seksuaalisuudesta?
(numeroi 5 tärkeintä tärkeysjärjestyksessä: 1 tärkein, 5 vähiten tärkeä)

_____ tietokirjat	_____ kaverit
_____ koulun biologian tai	_____ tervedydenhuollon työntekijät
_____ muiden aineiden tunnit	_____ (lääkäri, tervedydenhoitaja jne)
_____ vanhemmat	_____ internet
_____ muut lähsikulkaiset	_____ TV, elokuvat
_____ lehdet	_____ joku muu, mikä? _____

8.3 Onko mielestäsi hyväksyttävää, jos 6-luokkalaisten (rasitia, joka riviltä mielestäsi oikea vastaus)

	ei	kyllä	en ole varma
1 pitää ihastuksen kohdetta kädestä kiinni yleisellä paikalla			
2 suutelee ihastuksen kohdetta suulle			
3 seurustelee vakituisesti			
4 seurustelee yläkoululaisten kanssa			
5 hyväilee toista vaatteiden päältä			
6 hyväilee toista vaatteiden alta			
7 tekee edellä mainittuja asioita, ilman että vanhemmat tietävät			

8.4 Minkä ikäisille mielestäsi koulussa pitäisi aloittaa seksuaalikasvatus?

_____ vuotiaille.

9. Tärkeät ihmiset

9.1 Jos sinulla on huolia ja tarvitset neuvoja/ apua, juttelotko seuraavien henkilöiden kanssa?

(jos sinulla ei ole kyseistä henkilöä elämässäsi, jätä kohta tyhjäksi!)

	usein	joskus	harvoin	ei koskaan
1 äidin kanssa				
2 isän kanssa				
3 isoäiti/isoisä				
4 siskon/veljen kanssa				
5 opettajan kanssa				
6 koulukuraattorin kanssa				
7 koulupsykologin kanssa				
8 terveydenhoitajan kanssa				
9 nuorisotyöntekijän kanssa				
10 kaverin kanssa				
11 harrastuksen ohjaajan/valmentajan kanssa				
12 jonkun muun, kenen?				

9.2 Kuinka paljon seuraavat ihmiset mielestäsi viettävät aikaa sinun kanssasi?

(jos sinulla ei ole kyseistä henkilöä elämässäsi, jätä kohta tyhjäksi!)

	ihan liian vähän	voisi viettää vähän enemmän	sopivasti	joskus liikaa	osaa sanoa
1 äiti					
2 isä					
3 isoäiti/isoisä					
4 sisko/veli					
5 opettaja					
6 koulukuraattori					
7 koulupsykologi					
8 terveydenhoitaja					
9 nuorisotyöntekijä					
10 kaveri/kaverit					
11 harrastuksen ohjaaja/valmentaja					
12 joku muu, kuka _____					

9.3 Kuinka paljon seuraavat henkilöt ovat kiinnostuneita asioistasi ja mielihyönteistäsi?

(jos sinulla ei ole kyseistä henkilöä elämässäsi, jätä kohta tyhjäksi!)

	ihan liian vähän	voisi olla vähän enemmän	sopivasti	joskus liikaa	osaa sanoa
1 äiti					
2 isä					
3 isoäiti/isoisä					
4 sisko/veli					
5 opettaja					
6 koulukuraattori					
7 koulupsykologi					
8 terveydenhoitaja					
9 nuorisotyöntekijä					
10 kaveri/kaverit					
11 harrastuksen ohjaaja/valmentaja					
12 joku muu, kuka _____					

9.4 Mitä mieltä olet seuraavista asioista?

(rastita joka rivillä sopivampi vaihtoehto)

1. Minulla on kaveri _____ Minulla ei ole kaveria _____
2. Minulla on riittävästi kaveriteia _____ Minulla ei ole riittävästi kaveriteia _____
3. Minulla on kaveri, jolle voin puhua omista asioistani _____ Minulla ei ole kaveria, jolle voin puhua omista asioistani _____

9.5 pitääkö mielestäsi paikkansa?

	totta	ei ole totta	en ole varma
1 aikuisten kuuluu päättää asioistani			
2 aikuiset eivät ota tarpeeksi tosissaan minulle tärkeitä asioita			
3 6-luokkalaisten pitäisi saada päättää enemmän omista asioistaan			
4 aikuisten pitäisi tietää paremmin mitä lapsille kuuluu			
5 en halua, että aikuiset tietävät mitä minulle kuuluu			
6 6-luokkalaiset joutuvat päättämään liian monista asioista itse			
7 pystyn vaikuttamaan omiin asioihini tarpeeksi			

9.6 Kenen aikuisen samaan luokat parhaiten, kun sinulle kerrotaan esim. pähteistä, tupakasta ja seksuaalisuudesta? numeroi 5 mielestäsi luotettavinta tärkeysjärjestyksessä: 1 luotettavin, 5 vähiten luotettava.

___ koulupsykologi	___ terveydenhoitaja
___ isä	___ äiti
___ isoäiti/isoisä	___ nuorisotyöntekijä
___ opettaja	___ harrastuksen ohjaaja /valmentaja
___ koulukuraattori	___ joku muu, kuka _____

10. Huolet ja ilot:

10.1 Mitkä asiat sinua tällä hetkellä huoletuttavat? Mainitse 2 asiaa

1. _____
2. _____

10.2 Mihin asioihin olet elämässäsi tällä hetkellä tyytyväinen. Mainitse 2 asiaa

1. _____
2. _____

Kiitos vastauksistasi!